T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

19. YÜZYILDA ORYANTALİST RESSAMLARIN ESERLERİNDE ÇİNİ SANATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Begüm ÖZMİMAR MALTEPE

Enstitü Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mesude Hülya DOĞRU

EYLÜL – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

19. YÜZYILDA ORYANTALİST RESSAMLARIN ESERLERİNDE ÇİNİ SANATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Begüm ÖZMİMAR MALTEPE

Enstitü Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

"Bu tez 17/09/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oy birliği / ~~Oy çokluğu ile~~ kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. M. Tülay Doğan	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi A. Mehmet Avunduk	Başarılı	A. Mehmet Avunduk
Prof. Dr. A. Sacit Adıyaşaroğlu	Başarılı	

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU	Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Zehra Begüm Özmimar Maltepe
Öğrenci Numarası	:	Y166029013
Enstitü Anasanat Dalı	:	Geleneksel Türk Sanatları
Enstitü Sanat Dalı	:	Geleneksel Türk Sanatları
Programı	:	☑YÜKSEK LİSANS ☐DOKTORA
Tezin Başlığı	:	19. YÜZYILDA ORYANTALİST RESSAMLARIN ESERLERİNDE ÇİNİ SANATI
Benzerlik Oranı	:	%3

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☑ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulalma Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

13/09/2019
Öğrenci İmza

☑ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımca yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbetezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

13/09/2019
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doc. Dr. Mesude Hülya DOĞRU

Tarih:13/09/2019

İmza:

☑KABUL EDİLMİŞTİR
☐REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ ..... **ii**

ÇİZİM LİSTESİ ..... **viiii**

TABLO LİSTESİ ..... **x**

ÖZET ..... **xi**

ABSTRACT ..... **xii**

GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1: ÇİNİ SANATI VE ORYANTALİZM **4**

1.1.Çini Sanatı Tarihi 4

1.1.1.15-16. yy da Çini Sanatı 8

1.2. Oryantalizm Kavramı ve Kökeni 13

1.3. Oryantalizm ve Sanat 13

1.3.1. Oryantalizmin Sanata Etkisi 13

1.3.2. 19. Yüzyıl Oryantalist Ressamlar Ve Eserlerindeki Çini Sanatı Detayları 15

BÖLÜM 2: KATALOG **16**

2.1.ALBERTO PASİNİ (1826-1899) 16

2.1.1. Paşa'nın Korumaları 16

2.1.2. Saray Bekçisi 19

2.1.3. Harem Bahçesi 21

2.1.4. Şam 23

2.1.5. Süvariler 25

2.1.6. Pazar Yeri 27

2.2. ALEXANDRE JOSQUİNN (1842-1870) 29

2.2.1. Odalık 29

2.3. EDOUARD DEBAT PONSAN (1847-1913) 31

2.3.1. Masaj, Hamam Sahnesi 31
2.4. FRANK DİLLON (1823-1909)..... 34
2.4.1. Müftünün Evi 34
2.4.2. Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi 37
2.4.3. Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi ...39
2.5. HIPPOLYTE PLANTET(1829-1882)..... 41
2.5.1. Tütün İçen Kadın.....41
2.6. JEAN-LEON GEROME (1824-1904) 44
2.6.1. Yılan Oynatıcısı 44
2.6.2. Haremde Havuz 46
2.6.3. Fas Hamamı 50
2.6.4. Rüstem Paşa Cami 52
2.6.5. Türk Hamamında İki Kadın 56
2.6.6. Hamam Sefası 58
2.6.7. Şaka 61
2.7. JOHN FREDERICK LEWIS (1804-1876)..... 63
2.7.1. Kahire' de Öğle Yemeği.....63
2.7.2. Arap Arzuhalci.....66
2.7.3. Kur' an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa 67
2.7.4. Şifa İçin Dua.....69
2.7.5. Kebap Dükkânı, Üsküdar.....71
2.7.6. Bursa' da Yeşil Türbe 72
2.8. OSMAN HAMDİ BEY (1842-1910)..... 74
2.8.1. Cami Kapısında 74
2.8.2. Ab-ı Hayat Çeşmesi 78
2.8.3. Türbe Kapısı Önünde İki Kadın I 80

2.8.4. Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II 83
2.8.5. İki Müzisyen Kız 86
2.8.6. Camiden Çıkan Sultan I. 88
2.8.7. Camiden Çıkan Sultan II. 91
2.8.8. Camiden Çıkanlar 92
2.8.9. Şehzade Türbesi'nde Derviş 95
2.8.10. İlahiyatçı 97
2.8.11. İftardan Sonra 98
2.8.12. Kaplumbağa Terbiyecisi I. 100
2.8.13. Kaplumbağa Terbiyecisi II. 102
2.8.14. Saçlarını Taratan Kız 104
2.8.15. Kuran Okuyan Hoca 106
2.8.16. Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. 108
2.8.17. Türbe Ziyaretinde İki Kız II. 111
2.8.18. Yeşil Türbe' de Dua 113
2.8.19. Bursa' da Yeşil Cami' de 115
2.8.20. Rüstem Paşa Camii Önünde 117
2.8.21. Leylak Toplayan Kız 119
2.8.22. Kuran Okuyan Kız 121
2.8.23. Okuyan Genç Emir I. 126
2.8.24. Okuyan Genç Emir II. 127
2.8.25. Sultan İkinci Selim Türbesi 128
2.8.26. Mihrap 130
2.8.27. Cami Önünde Arzuhalci 133
2.8.28. Haremden 135
2.8.29. Ayakta Genç Kız 138

2.8.30. Kahve Ocağı 140
2.9. RUDOLF ERNST (1854 - 1932) 142
2.9.1. Rüstem Paşa Camii' nin İçi 142
2.9.2. Haremde Çay Servisi 144
2.9.3. Hamam 145
2.9.4. Sunum 146
2.9.5. Zorlu Pazarlık 148
2.9.6. Reis Sarayında 150
2.9.7. III. Ahmet Çeşmesi 152
2.9.8. Harem' de 154
2.9.9. Manikür 155
2.9.10.Banyo' dan Sonra 157
2.9.11.Tuvalet 159
2.10. VICTOR MARAIS- MILTON(1872-1944) 161
2.10.1. Harem Müzisyeni 161
3. BÖLÜM: UYGULAMALAR 163
3.1. Minyatür Uygulaması 163
3.2. Suluboya Uygulaması 167
KARŞILAŞTIRMA DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 170
KAYNAKÇA 218
ÖZGEÇMİŞ 221

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Sivas Gök Medrese Minare Detayı 5
Resim 2: Karatay Medresesi Kubbe Detayı..... 5
Resim 3: Edirne Muradiye Cami Detay..... 7
Resim 4: Yavuz Sultan Selim Türbesi Detay 7
Resim 5: Bursa Yeşil Türbe Detay 8
Resim 6: Edirne Muradiye Cami Mihrabı Detay..... 9
Resim 7: Çinili Köşk Detay..... 10
Resim 8: Rüstem Paşa Cami Mihrap Detay 12
Resim 9: Rüstem Paşa Cami Detay 12
Resim 10: Paşa'nın Korumaları..... 16
Resim 11: Paşa'nın Korumaları Detay 17
Resim 12: Saray Bekçisi..... 19
Resim 13: Saray Bekçisi Alınlık Detay..... 20
Resim 14: Harem Bahçesi 21
Resim 15: Harem Bahçesi Detay..... 22
Resim 16: Şam..... 23
Resim 17: Şam Detay 24
Resim 18: Süvariler 25
Resim 19: Pazar Yeri..... 27
Resim 20: Pazar Yeri Detay 28
Resim 21: Odalık..... 29
Resim 22: Odalık Detay 30
Resim 23: Masaj, Hamam Sahnesi 31
Resim 24: Masaj Detay..... 32
Resim 25: Müftünün Evi 34
Resim 26: Müftünün Evi Detay..... 35
Resim 27: Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi..... 37
Resim 28: Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi Detay 38
Resim 29: Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi 39
Resim 30: Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi Detay 40

Resim 31: Tütün İçen Kadın 41
Resim 32: Tütün İçen Kadın Detay 42
Resim 33: Yılan Oynatıcısı 44
Resim 34: Yılan Oynatıcısı Detay 45
Resim 35: Haremde Havuz 46
Resim 36: Haremde Havuz Detay 1 47
Resim 37: Haremde Havuz Detay 2 47
Resim 38: Fas Hamamı 50
Resim 39: Rüstem Paşa Camii Taslağı 52
Resim 40: Rüstem Paşa Camii 53
Resim 41: Rüstem Paşa Camii 53
Resim 42: Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri 54
Resim 43: Türk Hamamında İki Kadın 56
Resim 44: Türk Hamamında İki Kadın 57
Resim 45: Hamam Sefası 58
Resim 46: Hamam Sefası Detay 1 59
Resim 47: Hamam Sefası Detay 2 60
Resim 48: Şaka 61
Resim 49: Kahire' de Öğle Yemeği 63
Resim 50: Kahire' de Öğle Yemeği Detay 64
Resim 51: Arap Arzuhalci 66
Resim 52: Kur' an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa 67
Resim 53: Şifa İçin Dua 69
Resim 54: Şifa İçin Dua Detay 70
Resim 55: Kebap Dükkanı, Üsküdar 71
Resim 56: Bursa' da Yeşil Türbe 72
Resim 57: Bursa, Yeşil Türbe Sanduka Detay 73
Resim 58: Cami Kapısında 74
Resim 59: Yeni Camii 76
Resim 60: Ab-ı Hayat Çeşmesi 78
Resim 61: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın 80
Resim 62: II. Selim Türbesi 81
Resim 63: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II 83

Resim 64: II. Selim Türbesi 84
Resim 65: İki Müzisyen Kız 86
Resim 66: Camiden Çıkan Sultan I. 88
Resim 67: Yeni Cami 89
Resim 68: Camiden Çıkan Sultan II. 91
Resim 69: Camiden Çıkanlar 92
Resim 70: Rüstem Paşa Camii 93
Resim 71: Şehzade Türbesi'nde Derviş 95
Resim 72: Şehzade Mustafa Türbesi 96
Resim 73: İlahiyatçı 97
Resim 74: İftardan Sonra 98
Resim 75: Kaplumbağa Terbiyecisi I. 100
Resim 76: Kaplumbağa Terbiyecisi II. 102
Resim 77: Bursa, Yeşil Türbe 103
Resim 78: Saçlarını Taratan Kız 104
Resim 79: Kuran Okuyan Hoca 106
Resim 80: Kuran Okuyan Hoca Detay 107
Resim 81: Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. 108
Resim 82: Bursa, Yeşil Türbe 109
Resim 83: Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız II. 111
Resim 84: Yeşil Türbe' de Dua 113
Resim 85: Yeşil Türbe Sanduka Çinileri Detay 114
Resim 86: Bursa' da Yeşil Cami' de 115
Resim 87: Rüstem Paşa Camii Önünde 117
Resim 88: Rüstem Paşa Camii 118
Resim 89: Leylak Toplayan Kız 119
Resim 90: Kuran Okuyan Kız 121
Resim 91: Kuran Okuyan Kız, Hürriyet Gazetesi 123
Resim 92: Kuran Okuyan Kız, Hürriyet Gazetesi 124
Resim 93: Kuran Okuyan Kız, British Museum 124
Resim 94: Okuyan Genç Emir I. 126
Resim 95: Okuyan Genç Emir II. 127
Resim 96: Sultan İkinci Selim Türbesi 128

Resim 97: Sultan II. Selim Türbesi 129
Resim 98: Mihrap 130
Resim 99: Bursa, Yeşil Camii Mihrap 131
Resim 100: Cami Önünde Arzuhalci 133
Resim 101: Haremden 135
Resim 102: Ayakta Genç Kız 138
Resim 103: Kahve Ocağı 140
Resim 104: Rüstem Paşa Camii' nin İçi 142
Resim 105: Rüstem Paşa Camii 143
Resim 106: Haremde Çay Servisi 144
Resim 107: Hamam 145
Resim 108: Sunum 146
Resim 109: Zorlu Pazarlık 148
Resim 110: Reis Sarayında 150
Resim 111: III. Ahmet Çeşmesi 152
Resim 112: III. Ahmet Çeşmesi 153
Resim 113: Harem' de 154
Resim 114: Manikür 155
Resim 115: Banyo' dan Sonra 157
Resim 116: Tuvalet 159
Resim 117: Harem Müzisyeni 161
Resim 118: İki Müzisyen Kız 163
Resim 119: Haremden 167
Resim 120: Reisin Sarayında 178
Resim 121: Bursa Yeşil Cami 178
Resim 122: Fas Hamamı 179
Resim 123: Şam 180
Resim 124: Okuyan Genç Emir 181
Resim 125: Okuyan Genç Emir II 181
Resim 126: Okuyan Kadın 182
Resim 127: Yeşil Türbe 182
Resim 128: Harem' de Havuz 184
Resim 129: Harem' de Havuz Detay 184

Resim 130: Masaj Hamam Sahne 185
Resim 131: Masaj Hamam Sahne Detay 185
Resim 132: Hamam Sefası 186
Resim 133: Hamam Sefası Detay 186
Resim 134: Ayakta Duran Genç Kız 187
Resim 135: Ayakta Duran Genç Kız Detay 188
Resim 136: İftardan Sonra 189
Resim 137: İftardan Sonra Detay 189
Resim 138: Tütün İçen Kadın 190
Resim 139: Tütün İçen Kadın Detay 191
Resim 140: Şaka 191
Resim 141: Şaka Detay 192
Resim 142: Türk Hamamında İki Kadın 192
Resim 143: Türk Hamamında İki Kadın Detay 193
Resim 144: İki Müzisyen Kız 194
Resim 145: Kahve Ocağı 195
Resim 146: Saçlarını Tarayan Kız 196
Resim 147: Hamam' da 196
Resim 148: Kuran Okuyan Hoca 197
Resim 149: Bursa Yeşil Cami Çinileri 198
Resim 150: Bursa Yeşil Cami Çinileri Detay 198
Resim 151: Kuran Okuyan Kız 199
Resim 152: Kuran Okuyan Kız Detay 200
Resim 153: Haremden 200
Resim 154: Haremden Detay 201
Resim 155: Edirne Muradiye Cami 202
Resim 156: Kebap Dükkânı 202
Resim 157: Kebap Dükkânı Detay 203
Resim 158: Kuran Yorumcusu 204
Resim 159: Kuran Yorumcusu Detay 204
Resim 160: Kahve Ocağı 205
Resim 161: Kahve Ocağı Detay 206
Resim 162: Haremden 206

Resim 163: Haremden Detay 207
Resim 164: Sunum 208
Resim 165: Sunum Detay 208
Resim 166: Harem' de 209
Resim 167: Harem' de Detay 210
Resim 168: Banyodan Sonra 211
Resim 169: Banyodan Sonra Detay 211
Resim 170: Manikür 212
Resim 171: Manikür Detay 212
Resim 172: Odalık 213
Resim 173: Odalık Detay 213
Resim 174: Topkapı Sarayı Hollanda Çinisi 214
Resim 175: Topkapı Sarayı Hünkâr Sofrası Hollanda Çinileri 215
Resim 176: Topkapı Sarayı III. Osman Taşlığı Fransız Çinileri 216
Resim 177: Porto, Geleneksel Portekiz Çinileri 216
Resim 178: Azulejos, Portekiz Çinileri 217

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Şam Detay 24
Çizim 2: Masaj Detay Çizim 33
Çizim 3: Tütün İçen Kadın Detay 43
Çizim 4: Haremde Havuz Detay 1 48
Çizim 5: Haremde Havuz Detay 2 49
Çizim 6: Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri Detay 1 54
Çizim 7: Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri Detay 2 55
Çizim 8: Hamam Sefası Detay 2 60
Çizim 9: Şaka Detay 62
Çizim 10: Kahire' de Öğle Yemeği Detay 65
Çizim 11: Kur' an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa Detay 68
Çizim 12: Bursa, Yeşil Türbe Sanduka Detay 73
Çizim 13: Cami Kapısında Detay 77
Çizim 14: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın Detay 1 81
Çizim 15: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın Detay 2 82
Çizim 16: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II Detay 85
Çizim 17: İki Müzisyen Kız Detay 87
Çizim 18: Camiden Çıkan Sultan 90
Çizim 19: Camiden Çıkanlar Detay 94
Çizim 20: İftardan Sonra Detay 99
Çizim 21: Yeşil Türbe Çini Detay 103
Çizim 22: Saçlarını Taratan Kız Detay 105
Çizim 23: Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız Detay 110
Çizim 24: Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. Detay 112
Çizim 25: Yeşil Türbe Sanduka Çinileri Detay 114
Çizim 26: Bursa' da Yeşil Cami' de Detay 116
Çizim 27: Rüstem Paşa Camii Önünde Detay 118
Çizim 28: Kuran Okuyan Kız Detay 122
Çizim 29: Mihrap Detay 132
Çizim 30: Cami Önünde Arzuhalci Detay 134
Çizim 31: Haremden Detay 136
Çizim 32: Haremden Detay 2. 137

Çizim 33: Ayakta Genç Kız Detay 139
Çizim 34: Kahve Ocağı Detay 141
Çizim 35: Zorlu Pazarlık Detay 149
Çizim 36: III. Ahmet Çeşmesi Detay 153
Çizim 37: İki Müzisyen Kız Desen Çizimi 164
Çizim 38: Uygulama İstanbul 165
Çizim 39: Zemin Doldurma Uygulama 165
Çizim 40: Cetvel Ve Tahrir Çekme Uygulaması 166
Çizim 41: Haremden Uygulama, Desen Çizme 167
Çizim 42: Uygulama, Desen Geçirme 168
Çizim 43: Uygulama Renklendirme 168
Çizim 44: Uygulama Tahrirleme, Cetvel Çekme 169

TABLO LİSTESİ

Tablo 1..... **171**
Tablo 2..... **174**

Sakarya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	X	**Doktora**	

Tezin Başlığı: 19. YÜZYILDA ORYANTALİST RESSAMLARIN ESERLERİNDE ÇİNİ SANATI

Tezin Yazarı: Zehra Begüm ÖZMİMAR MALTEPE **Danışman:** Doç. Dr. Mesude Hülya DOĞRU

Kabul Tarihi: 13.09.2019 **Sayfa Sayısı:** xii (ön kısım) + 219 (tez)

Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

Çini sanatı, Anadolu coğrafyasında dini, sivil mimari yapılarda iç ve dış cephelerde estetik, güzellik, ısı yalıtımı amacıyla uygulanmaktadır. Selçukludan Osmanlı dönemine kadar pek çok mimari yapıda konu, motif ve teknik açıdan zengin çini programları uygulanmıştır. Anadolu topraklarında yer alan cami, türbe gibi dini mimari eserlerinde, saray, çeşme, sebil, vapur iskeleleri, postane, tren istasyonları, belediye binaları gibi pek çok sivil yapıda çini tasarımlar görülmektedir. Çini sanatı, 19. yüzyılda Oryantalizm akımının yayılması ile Anadolu topraklarına gelen yahut bu toprakları tasavvur eden pek çok ressamın eserlerinde yer alan mimari yapıların vazgeçilmez unsurudur. Dolayısıyla Avrupalı ressamlar Anadolu'nun kültürel ve sanatsal zenginliklerini en güzel şekilde yansıtan mimari yapıların ve bu yapılarda yer alan çini bezemeli mekânların etkisinde kalmışlardır. Hazırlanan tez çalışmasında oryantalist ressamların eserlerinde görülen çini sanatının uygulandığı mekânlar ile Doğulu bir oryantalist ressam olan Osman Hamdi Bey'in eserlerindeki benzer çini detayları karşılaştırılarak Doğu ve Batı tasavvurunun ve oryantalist yaklaşımın temel özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çini sanatı, oryantalist ressamların eserleriyle ilk defa oryantalizm ekseninde ele alınmaktadır. Doğulu ve Batılı ressamların oryantalizme yaklaşımı, çini sanatının kullanıldığı mekânların oryantalist resimlerde nasıl konumlandırıldığı gibi soruların cevaplandırılması hedeflenmiştir.

Hazırlanan tez, 19. yüzyıldaki oryantalist ressamları, oryantalist ressamlar ile Osman Hamdi Bey'in çini detaylı resimlerini, çini sanatının oryantalizm ekseninde sorgulanmasını ve Doğu-Batı tasavvurlarını kapsamaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Kuram ve literatüre uygun olarak pek çok kitap, tez ve makale incelenerek dokümanlar toplanmış; elde edilen verilerin doküman analizi yapılmıştır. 19. yüzyıl oryantalist ressamların eserleriyle çini sanatının oryantalist resimler arasındaki yeri, nitel paradigmanın bakış açısı ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, Batı'daki oryantalist ressamların tablolarında bulunan, 15. ve 16. yüzyıllar boyunca tasarlanmış ve üretilmiş olan çini tasarımların Osman Hamdi Bey'in resimlerinde bulunan çini tasarımlı uygulamalarla karşılaştırmaları yapılacak; benzerlikleri, farklılıkları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çini sanatı, 19.yy. Doğu-Batı tasavvuru, Oryantalizm, Osman Hamdi,

Sakarya University

Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	X	**PhD.**	

Title of Thesis: Representation of 19th Century The Art in The Works Of Orientalist Artists

Author of Thesis: Zehra Begüm ÖZMİMAR MALTEPE **Supervisor:** Assoc. Prof. Mesude Hülya DOĞRU

Accepted Date: 13.09.2019 **Number of Pages:** xii (front part) + 219 (thesis)

Department: Traditional Turkish Arts

The art of tile is applied for the purpose of aesthetics, beauty and heat insulation in the interior and exterior facades of religious and civil architectural structures in Anatolian geography. From the Seljuk to the Ottoman period, many architectural structures, motifs and techniques in rich tile programs were applied. Anatolian geography has many civil buildings such as mosques, tombs, religious buildings such as palaces, fountains, ferry ports, post office, railway stations and municipal buildings that have tile designs. Tile art is an indispensable element of the architectural structures in the works of many painters who came to Anatolia in the 19th century with the spread of Orientalism and envisaged these lands. Therefore, European painters were influenced by the architectural structures that best reflect the cultural and artistic richness of Anatolia and the tile decorated places in these buildings. In the thesis study, it is aimed to reveal the basic features of East and West concept and orientalist approach by comparing the similar tile details in the works of Osman Hamdi Bey, who is an oriental orientalist painter, with the places where the art of tile is seen in the works of orientalist painters. Orientalist painters for the first time, work with tile art, in the axis of orientalism. The approach of oriental and western painters to orientalism, how the tile art is used and placed in the orientalist paintings are aimed to be answered. The thesis included orientalist painters of the 19th century, orientalist painters and detailed paintings of Osman Hamdi Bey, the interrogation of tile art on the axis of orientalism, and the East-West conceptions. Qualitative research methods were used in this study. In accordance with the theory and literature, many books, dissertations and articles have been reviewed and documents have been collected; document analysis of the obtained data was made. The place of the art of orientalist paintings with the works of 19th century orientalist painters has been tried to be revealed with the perspective of qualitative paradigm. As a result of the studies, the designs of the tile designs, which were designed and produced during the 15th and 16th centuries in the paintings of the orientalist painters in the West, will be compared with the tile design applications in the paintings of Osman Hamdi Bey as well similarities, differences will be evaluated.

Keywords: Tile art,19th century, east designation, orientalism, Osman Hamdi

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

"19. yüzyılda Oryantalist Ressamların Eserlerinde Çini Sanatı" başlıklı tez çalışmasında, 19. yüzyıldaki siyasi, ekonomik ve çevresel faktörlerin oryantalist akıma etkileri ve bu etkinin sanata yansımaları, Doğulu ilk oryantalist ressam olan Osman Hamdi Bey ile Batılı oryantalist ressamların eserlerinde Şark kültürünü, yaşantısını ve sanat eserlerini yansıtma şekilleri karşılaştırılarak, Doğu ve Batı yansıtmalarının oryantalizm ekseninde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Oryantalist resimlerde çini sanatının kullanılması merak uyandırmış ve 19. yüzyılda resmedilen oryantalist tablolarda çini sanatının kullanıldığı mekânlar incelenerek, çini sanatının Doğulu ve Batılı eserlerdeki temsili tez konusu olarak seçilmiştir.

Oryantalizm, 19. yüzyılda Fransız ihtilali, sanayileşme, sömürgecilik, İngiliz ve Fransız İmparatorluklarının genişlemesi sonucu Batı'da Doğu kültürüne, yaşam biçimine, inançlarına, geleneklerine ilgi duymasıyla ortaya çıkmış bir akımdır. Oryantalist düşünce Avrupa'da Doğu toplumlarını yorumlayıp, tanımlamakta kullanılan bir düşünce biçimidir. Mustafa Cezar'ın, 19. yüzyılın Batı sömürgeciliğinin en yaygın olduğu dönem olduğu ve bu nedenle de Batı'nın Doğu'ya karşı üstün olduğunu yansıtan söylemlerinin arttığı görüşü Batı'nın Doğu hakkındaki ideolojisini ortaya koyar. (Cezar, 1995: 367) Avrupalı sanatçıların gözünde Doğu, medeniyetten uzak, savruk, zevk düşkünü, ilkel ve egzotik bir diyar olarak görülür. Osman Hamdi Bey ise gerçek bir dünyayı resmeder. Osman Hamdi Bey' in eserlerinde Doğu, gözleme ve belgelere dayalı olup gerçekçi bir üslupla yansıtılmıştır. Sanatçı, büyük boy figürlü kompozisyonlarında cami, türbe gibi Osmanlı mimarisinin şaheserlerini ayrıntılarıyla ele alarak ön plana çıkarmıştır. (Cezar, 1995: 35) Bu durum ressamın Türk mimarisine, sanatına ve kültürüne verdiği değeri gösterir.

Bu bağlamda oryantalizm ekseninde Çini detaylı eserler ele alınarak, Batılı oryantalistler Doğu tasvirlerini ne derece gerçeğe uygun yansıtmışlardır? Osman Hamdi Bey ile Batılı oryantalistlerin Doğu tasavvurları arasındaki farklılık ve benzerlikler nelerdir? Doğu kültürünün, yaşantısının, sanatının oryantalizme yansımaları ne şekilde olmuştur? Osman

Hamdi Bey' in eserlerinde gerçekçi bir üslup kullanması oryantalist resimler arasındaki konumuna nasıl etki eder? gibi sorunlardan söz edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan literatüre katkı sağlayacağı düşünülen; Çini sanatının Doğu ve Batı tasavvurundaki konumu, Osman Hamdi Bey ile Batılı oryantalistler arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespiti, çini sanatının oryantalist resme yansımaları başlıkları altında, en az 3 makale konusu çıkarılabileceği öngörülmektedir.

Hem Batılı oryantalistlerin hem de Osman Hamdi Bey'in eserlerindeki çinili mekânlar incelenerek Doğu tasavvurunun ve oryantalist yaklaşımının temel özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca Doğu tasvirlerinde çini sanatının konumlandırıldığı mekânlar ele alınarak Türk sanatına duyulan ilgi saptanacaktır. Osman Hamdi Bey'in Doğu ve Batı görüşü, oryantalizme yaklaşımı, çini sanatını oryantalist resimlerde nasıl konumlandırdığı ve oryantalist ressamlar arasındaki ayrıksı yerinin nelerden kaynaklandığı saptanacaktır.

Araştırmanın Önemi

19. Yüzyıl'da eserlerine çini sanatını yansıtmış oryantalist ressamlar ile Şark topraklarında doğmuş, o kültürü almış, sanatıyla, mimarisiyle iç içe olan Osman Hamdi Bey' in eserleri ele alınarak çini sanatının Doğu ve Batı tasavvurlarınnı saptanması ve ritaratüre katkı sağlamak açısından önem teşkil etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. 19. Yüzyıl Oryantalist ressamların eserleriyle çini sanatının Oryantalist resimler arasındaki yeri, nitel paradigmanın bakış açısı ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada ölçüt örneklem alınmıştır.

İlk bölümde tez konusunun temel kavramları olan çini sanatının ve oryantalizm kavramının tanımı, uygulama şekilleri, tarihsel süreçleri anlatılmış ikinci bölümde ise katalog yöntemi ile 19. Yüzyıl Oryantalist ressamların çini sanatını resmettikleri eserleri ele alınmıştır. Son bölüm olan karşılaştırma değerlendirme bölümü ile Batılı ressamlar

ile Doğulu tek oryantalist olan Osman Hamdi Beyin eserleri karşılaştırılarak Doğu Batı tasavvurları arasındaki farklılık ve benzerlikler analiz edilmiştir.

Katalog sistemi ile her bir esere katalog numarası verilmiş, eser adı, ebatı, ressamı, yapılış tarihi ve eserin bulunduğu yer künye şeklinde belirtilerek en son eser analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın Kaynakları

İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Atatürk Kitaplığı, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi, Sakarya Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi gibi pek çok kitaplıktan kuram ve literatüre uygun olarak kitap, tez, makale gibi eserler incelenerek doküman analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 1: ÇİNİ SANATI VE ORYANTALİZM

1.1.Çini Sanatı Tarihi

Çini sanatı, çeşitli geometrik formlarda, bitkisel, hayvansal figürlerle dekorlanmış, lüster, minai, sıraltı, mozaik, renkli sır, kazıma, tek renk sır gibi zengin teknik ve motif içeriğine sahip eserlerden oluşmaktadır. Çini, evani adı verilen ve günlük kullanım malzemesi olan kap kacak ile duvarları estetik şekilde dekorlamak için kullanılan duvar çinileri olarak iki gruba ayrılır.

Çini sanatının tarihsel süreci, ulaşılabilen örnekler göz önünde bulundurulduğunda, 8. ve 9. yüzyıllara, Uygurlara kadar tarihlendirilebilmektedir. Bu durumu Oktay Aslanapa'nın Türk sanatı El Kitabı isimli eserinde, (1993, s.147) 1902-3 yılları arasında, Karahoça kazılarında ortaları rozetli gri mavi sırlı tuğlalar, köşeleri çeyrek rozet motifli sırlı kare levhaların zemin döşemesi olarak kullanıldığının tespit edildiğinden bahsetmektedir. 11. ve 12. Yüzyıl' da ise Karahanlı ve Selçuklu devletlerinin saray, cami, mescit, türbe gibi pek çok mimari yapısında firuze, patlıcan moru ya da siyah sırlı tuğla ile kırmızı topraktan yapılmış sırsız tuğlaların birlikte kullanıldığı mozaik tekniği ile açık mavi, firuze renkli çini bezemeler görülmektedir. Mozaik tekniği, tek renk levhalardan kesilerek ya da önceden hazırlanmış seramik küçük parçaların yan yana getirilmesiyle oluşur. Mozaik tekniğinde bitkisel motifler, kufi ve sülüs yazılar geometrik formlarda kullanılmıştır. 13. yüzyılda kobalt mavisi, firuze ve patlıcan moru renklerinde sırlı tuğlalar pek çok mimari yapıda, kubbelerde, kemerlerde, kasnaklarda, eyvanlarda, sövelerde, pencere ve kapı alınlıklarında, mihrap ve minarelerde hatta şerefe altlarında çini mozaik şeklinde görülmektedir. Çeşitli geometrik kompozisyonlarda kullanılan bu mozaikler altıgen, sekizgen, yatay, dikey, diyagonal, zikzak ya da balıksırtı gibi çeşitli formlarda kullanılmıştır. Ayrıca mozaik çinilerin kabartmalı olarak da kullanıldığı görülmektedir. Selçuklu dini yapıları ile sivil yapılarında kullanılan çiniler arasında konu, motif ve teknik farklılıkları bulunmaktadır. Dini yapılarda sıraltı, mozaik çini, sırlı tuğla, kazıma gibi tekniklerle birlikte geometrik motifler, kufi gibi köşeli yazılar tercih edilir. Köşk, saray gibi sivil yapılarda ise lüster, sıraltı, minai teknikleri ile bitkisel, hayvansal yahut saray hayatını anlatan insan figürlü resimsel çiniler dikkat çeker. Kahverengi ve sarı tonlardaki sıkça görülen lüster tekniğinde, gümüş ve bakır alaşımlı bir karışım sır üstüne sürülüp ikinci kez fırınlanır. Minai tekniğinde de, mor, mavi, firuze, yeşil, kırmızı, kahverengi ve siyah renklerdeki boyaların bir kısmı sır altına bir kısmı ise sır üstüne işlendikten sonra

ikinci kez fırınlanır. Firuze, kobalt, yeşil, mor ve siyah renklerin kullanıldığı sıraltı tekniğinde ise boyalar sırrın altına işlenerek fırınlanır. Bu tekniklerin kullanıldığı mimari abidelere Sivas Gök Medrese, Konya Karatay Medresesi, Konya Alaadin Sarayı gibi örnekler verilebilir.

Resim 1:

Sivas Gök Medrese Minare Detayı

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Resim 2:

Karatay Medresesi Kubbe Detayı

Fotoğraf: http://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/karatay-medresesi-1

Selçuklu saray çinilerine en iyi örnek "Türk Dünyası Kültür Atlası" adlı eserde bahsi geçen, Kubadabad Sarayı çinileridir. Beyşehir kıyısında yer alan ve Sultan Ala ed -Din Keykubad'ın yazlık sarayı olarak bilinen bu saray, Antalya, Kayseri, Aspendos, Akşehir ve Alanya' da varlığı bilinen diğer sarayların nasıl bezendikleri konusunda bilgi kaynağıdır (1998, cilt: 2, s. 238). Bu ifade ile Selçuklu saraylarını süsleyen çini özelliklerinin benzer nitelikler taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda Kubadabad Sarayı çinilerini inceleyerek saray çiniciliğinin genel özellikleri saptanabilir. Selçuklu saraylarında lüster ve sıraltı teknikleri ile haçvari çinilerle bunları birbirine bağlanan sekizgen, yıldız formlu çinilerin kullanıldığı görülmektedir. Yıldız formdaki çiniler, beyaz zemin üzerine sıraltı firuze, mavi, lacivert, patlıcan moru, yeşil, siyah renklerle veya altın tonlarında lüster tekniği ile çeşitli insan, hayvan, çift başlı kartal, siren, sfenk, grifon, hüma yahut hayat ağacı gibi mitolojik sembollerin kullanıldığı görülür. Haçvari formlardaki çinilerde ise siyah veya mor renkli rumi bezemeler üzerine şeffaf firuze sır uygulanmıştır. Konya Karatay Medresesi'nde sergilenen saray çinileri incelendiğinde Orta Asya bozkır kültürü ile Şamanizm' den kalan mitolojik inancın etkileri; tavşan, tilki, kurt, antilop, ayı, aslan, dağ keçisi, av köpekleri, kartal, şahin gibi avcı kuşlar, sülün, keklik, balıkçıl gibi av hayvanları, siren, sfenks, çift başlı kartal, grifon, ejder gibi mitolojik varlıklar, tavus kuşu, hayat ağacı gibi dini sembollerin yanı sıra sultan, saray kadını gibi saray halkını temsil eden insan figürleri, av sahneleri gibi benzer konular görülmektedir. Selçuklu çinileri ele alındığında Konya ve civarının önemli bir merkez olduğu bilinmesine rağmen merkezler hakkında net bir belge bulunmamaktadır. Selçuklu çinilerinin üslup ve teknik benzerlikleri göz önünde bulundurulduğunda gezici ustalar tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Kubadabad kazılarında gün yüzüne çıkan imalat artığı çiniler ile fırınlarda kullanılan üçayaklar gezici ustaların varlığına işaret eder. (Türk Dünyası Kültür Atlası,1998, cilt. 2, s. 241)

Erken dönem Osmanlı çinilerinin 14. yüzyıl ortaları ile 15. yüzyıl başları arasında yapıldığı bilinmektedir. İlk Osmanlı çinilerine bakıldığında çömlekçi kili denilen kırmızı çamurun kullanıldığı görülür. Orta Asya' da 14. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan renkli sır tekniği, erken dönem Osmanlı çinilerinin karakteristik özelliklerini oluşturmuştur. Renkli sır tekniği; kırmızı çamurun kullanıldığı çinilere beyaz astar atılarak pişirildikten sonra üzerlerine renkli sır ile kobalt mavi, firuze, fıstık yeşili, sarı ve siyah renkli desenler işlenerek yeniden fırınlanır. Renklerin birbirine karışmasını önlemek için desenler arasına

balmumu ya da bitkisel yağ, manganez karışımı bir madde sürülür. Yüksek ısıda bu kimyasal uçarak zemindeki kırmızı çamurun gözükmesini sağlayarak desenler arasında tahrir görünümü oluşturur. Eğer manganlı karışım kullanılmış ise tahrirler siyah görünümlü olur.(Doğanay, 2009, s. 64) Bu teknikte yazı kuşakları, bitkisel ve geometrik desenler kullanılmıştır. Bursa Yeşil Cami Külliyesi, Yavuz Sultan Selim Türbesi, Şehzade Mehmet Türbesi, Edirne Muradiye Cami gibi pek çok Osmanlı mimarisinde bu tekniği görmek mümkündür.

Resim 3:

Edirne Muradiye Cami Detay

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Resim 4:

Yavuz Sultan Selim Türbesi Detay

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Osmanlı dönemi çinilerinin Çanakkale, Kütahya, Şam, Diyarbakır, Tunus gibi pek çok yörede uygulandığı bilinmesine rağmen en önemli üretim merkezi İznik olarak kabul edilmiştir. Osmanlı mimari yapılarına bakıldığında çini levhaların İznik atölyelerinden çıktığı görülür. Bunun sebebinin başkent İstanbul' a yakın oluşu, ticaret yolları üzerinde yer alışı ve ya Ehl- i Hiref teşkilatına bağlı oluşu olabilir. Ehl-i Hiref teşkilatı; sanat ehli olan, usta sanatkâr ve zanaatkârlardan oluşan sarayın sanat üretim teşkilatıdır. Bu teşkilat ile sarayda desen ve üslup birliği sağlanarak Osmanlı saray üslubu geliştirilmiştir. İznik atölyelerinin saray nakışhanesine bağlı oluşu ve saray tarafından desteklenmeleri konu, üslup, teknik ve üretim kalitelerini belirlemiştir. Diğer yerel çinicilik merkezleri ise İznik kompozisyon ve desenleriyle benzerlik göstermelerine rağmen kendi yörelerine özgü teknik ve yaratıcılıklarını ortaya koymuşlardır. İznik çinilerinde Osmanlı minyatürlerini yansıtan insan figürleri, mimari yapılar, kalyon gibi bezemeler kullanılırken, Kütahya çinileri sokak satıcıları, sevgililer, eşeğe binmiş insan figürleri gibi günlük yaşam sahnelerini yansıtarak halk sanatı haline gelmiştir.

Tez konusu kapsamında ele alınan oryantalist resimlerde görülen mimari yapıların 15. ve 16. yüzyıla ait olduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda 15. ve 16. yüzyıl Osmanlı çini özellikleri ve tez kapsamındaki bazı mimari eserler alt başlık altında ele alınacaktır.

1.1.1.15-16. yy da Çini Sanatı

Osmanlı çinilerinde 15. yüzyıl başlarından itibaren kırmızı çamur yerini sert beyaz hamurlu çiniler kullanılmıştır.

Resim 5:

Bursa Yeşil Türbe Detay

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Bu dönemde firuze ve lacivert renkli düz çiniler ile altın perdah tekniğinin kullanıldığı çiniler görülmektedir. İstanbul Çinili Köşk, Bursa YeşilTürbe bu tekniklere örnek teşkil eder. Erken dönem Osmanlı çinilerinin karakteristik özelliği olan renkli sır tekniği ise Yeşil Türbe Çelebi Mehmet'in sandukası ve mihrabında, Edirne Muradiye Cami mihrabında, Yavuz Sultan Selim Türbesi, Şehzade Mehmet Türbesi ve Hürrem Sultan Türbesi'nde kullanılmıştır.(Doğanay, 2009, s.63-64)

Resim 6:

Edirne Muradiye Cami Mihrabı Detay

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Tez konusu kapsamında, oryantalist ressamların fazlasıyla konu edindikleri/fon olarak kullandıkları Bursa Yeşil Cami, Edirne Muradiye Camii çinileri daha yakından incelenecektir. Osman Hamdi Bey' in resimlerinde en sık kullandığı mimari yapı olan Bursa Yeşil Cami erken Osmanlı çini sanatının en zengin örneklerini barındırır. Tek renkli altıgen formlu ve firuze renkli üçgen formlu çinileri günümüze kadar ulaşabilmiştir. 15 m yüksekliğindeki cami mihrabı Anadolu'nun en önemli çini mozaik bezemelerindendir. Kufi ve nesih harflerden oluşan yazı şeridi, mukarnaslar, kabartmalı geometrik bezemeler mihrap nişini çevreler. Mihrap çinilerinde bitkisel motifler, rumiler, hatailer ve geometrik desenler, lacivert zemin üzerine sarı, firuze, yeşil renklerle kullanılmıştır. Çini bezemelerin etkili olduğu sultan locası çinileri mavi, yeşil ve sarı renkler daha koyudur. Yeşil Türbe mihrabından sonra en görkemli mihrap çinileri Edirne Muradiye Camisinde bulunmaktadır. Caminin kıble duvarı ve buna bitişik yan duvarları

2,5 m yükseklikteki mavi-beyaz bezemeli, altıgen formlu çinilerle kaplanmıştır. Beyaz zemin üzerine çalışılan 37 farklı kompozisyondan oluşan bu çinilerde mavi renkli bitkisel desenler kullanılmış ve firuze renkli üçgen çiniler altıgen formdaki çinilerle birbirlerine bağlanmıştır. 6,5 m yükseklik ve 3,85 m genişliğe sahip mihrap çinileri caminin asıl dikkat çekici yeridir. Mavi zemin üzerine sarı, yeşil, firuze ve koyu kahverengi renklerinin görüldüğü rumiler, tepelikler, pençler ve zencerekler, mihrap nişini kaplamaktadır. Mihrap nişini çevreleyen sütun ve mukarnasların içlerinde de mavi-beyaz çini bezemeler görülmektedir.(Aslanapa, 1993: 154)

İstanbul' un fethi ile yapılan ilk mimari eser Çinili Köşk'tür. Selçuklu etkisinin görüldüğü yapıda çeşitli mozaik tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Geometrik formlardaki mozaik çinilere lacivert, sarı, beyaz ve firuze renkler, pencere nişlerinin kenarlarındaki mozaik çinilerde firuze, sarı, yeşil, siyah, lacivert ve beyaz renklerde kıvrık rumiler, tepelikler, penç ve hatayiler görülür. Ayrıca tek renkli altıgen levhalara altın yaldız tekniği ile çalışılmıştır.

Resim 7:

Çinili Köşk Detay

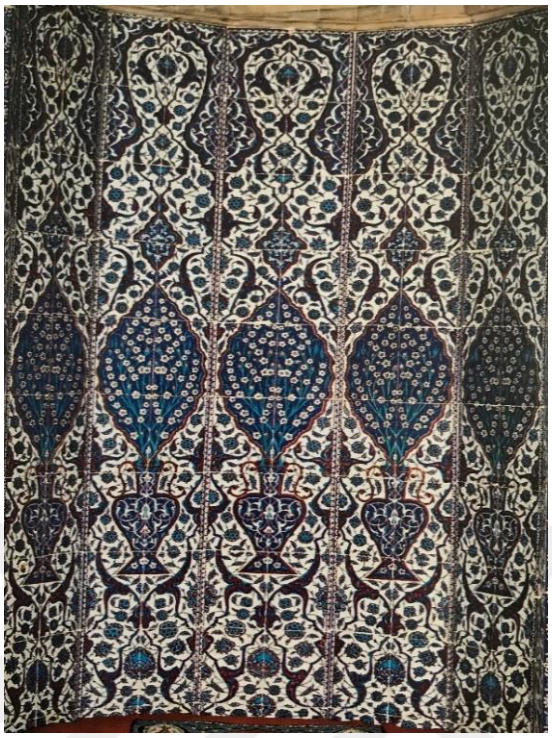
Fotoğraf: https://www.nkfu.com/cinili-kosk-nerededir-hakkinda-bilgi-resimleri/

16. yüzyılın başlarından itibaren mozaik çini, lüster, tek renk çini gibi tekniklerin etkisi azalmış ve yerini renkli sır tekniğine bırakmıştır. Stilize edilmiş yaprak ve bitkiler, rumilerin arasına karışmış penç ve hatayi çiçekleri ile natüralist üslup görülmektedir. 16. yüzyıl çinileri, desen ve kompozisyon açısından oldukça zengindir. Çin bulutlarının da görüldüğü Sultan Selim Camii çinileri, Topkapı Sarayı Arz Odası çinileri ve Şehzade

Mehmet Türbesi çinileri, sarı, lacivert, yeşil, firuze, eflatun ve kırmızı renklerdeki hatayiler, rumiler, narçiçekleri, pençler, güller, tepelikler arasında yer alan uzun ve geniş yapraklar bu zenginliğin göstergesidir. 16. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde renkli sır tekniği yerini sıraltı tekniğine bırakarak yepyeni bir dönemi başlatmıştır. İznik atölyelerinde geliştirilen sıraltı tekniğinde, beyaz zemin üzerine firuze, mavi, yeşil, mercan kırmızı ve lacivert renklerine parlak ve şeffaf sır uygulanmıştır. Kompozisyonlar gül, lale, sümbül, karanfil, narçiçeği, şakayık, bahar dallarının yanı sıra iri yeşil yapraklar ile zenginleştirilmiştir. Bu dönem çinilerine damgasını vuran renk ise kırmızı olmuştur. Parlak canlı bir kırmızının kompozisyonlara sıkça hâkim olduğu görülmektedir. Bu yeni üslubun mimari yapılara yansımalarını Süleymaniye Cami, Kanuni Sultan Süleyman türbesi ve Hürrem Sultan türbesinin girişinde ve iç mekânlarında duvar panosu olarak görmek mümkündür. Osman Hamdi Bey' in eserlerinde de kullandığı Rüstem Paşa camii çinileri, bulunduğu dönemde ayrı bir yere sahiptir. Mimari yapının neredeyse tüm yüzeyi çini ile kaplıdır. Camide 41 farklı lale motifi kullanıldığı bilinmektedir. Dönem çinilerinin aksine Rüstem Paşa çinilerine mavi rengin hâkim olduğu görülmektedir. Cami çinilerinde bitkisel, geometrik desenlerin yanı sıra lale, gül ağacı, nergis, karanfil, sümbül, enginar çiçeği, lavanta gibi pek çok bitkisel motifi ile bulut, şimşek ve çintemaniler de sık sık kullanılmıştır (Kuban, 2007, s. 443).

Resim 8:

Rüstem Paşa Cami Mihrap Detay

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Resim 9:

Rüstem Paşa Cami Detay

Fotoğraf: Begüm Özmimar

1.2. Oryantalizm Kavramı ve Kökeni

Kökeni Latince Orior, güneşin doğuşu kelimesinden gelen Oryantalizm' in sözlük anlamı Doğu bilimi olarak ifade edilir. 19. yüzyılda Fransız ihtilali, sömürgecilik, İngiliz ve Fransız İmparatorluklarının genişlemesi ve Batı' da sosyoekonomik düzeyin artması ile şark kültürünün, inançlarının, yaşam biçiminin, geleneklerinin merak uyandırması sonucu ortaya çıkmış bir akımdır. Edward Said' in ifadesi ile "Doğu, Avrupa'nın sadece komşusu değil, en büyük, en zengin, en eski sömürgelerinin mekânı, uygarlıkları ile dillerinin kaynağı, kültürel rakibi, en derin, en sık yinelenen Öteki imgelerinden biridir" (2016: 12). Bu durum Avrupa ülkelerinde Doğu dünyasını tanıma, tanımlama ve ona biçim verme arzusu doğurur. Şark, edebiyat, resim gibi pek çok sanat dalında Batılı sanatçıların ilgi odağı haline gelmiştir. Oryantalist resimlerde, farklı üslûplarda çalışmış pek çok sanatçının üslup benzerliğinden çok ortak konulara değinilerek harem, hamam, gündelik yaşam ve mimari ağırlıklı çalıştıkları görülmektedir. Bu bağlamda oryantalizmin sanata ve sanat eserlerine etkileri ele alınacaktır.

1.3. Oryantalizm ve Sanat

1.3.1. Oryantalizmin Sanata Etkisi

Avrupalı sanatçıların Doğu ülkelerine yönelmelerinin sebepleri Mısır Seferi, Yunan Kurtuluş Savaşı, Kırım Savaşı, Fransızların Cezayir'e girmeleri ve Süveyş Kanalının açılışı gibi olaylara dayanmaktadır. Oryantalizm' in ilk dönemlerinde askeri başarıları belgelemek amacıyla gittikleri Doğu' da yapmış oldukları resimler birer sanat eserine dönüşmüştür.

19. yüzyıl' da Doğu'ya ulaşım kolaylaşmış, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz limanlarına ulaşım için Fransa'dan Messagerie Maritime, İngiltere'den P&O ve İtalya'dan Società Navigazione Generale gibi deniz taşımacılık kuruluşları artmıştır. Böylece İstanbul ve İzmir gibi kentlere aralıksız seferler düzenlenmiştir. Ayrıca bu iki şehrin dışında daha el değmemiş ve keşfedilmemiş topraklar olarak görülen Antalya, Mersin, Karadeniz ve İskenderun gibi limanlara da seyrek seferler konulmuştur. Sanatçıların bir kısmı Doğu' ya kendi olanaklarıyla gelirken bir kısmı da saray tarafından çağrılmış ve görevlendirilmişlerdir. Polonyalı Stanislaw Chlebowski, Fransız Pierre Desire Guillemet, Italyan Louis Acquarone ve Fausto Zonaro gibi sanatçılar saray ressamı unvanı alırken Alberto Pasini, İvan Konstantinoviç Aivazovsky, Rudolf Emst gibi ressamlar ise saraydan

sipariş almışlardır. Doğu'yu hiç tanımadan "Doğu" konulu resimleri yapan Jean Dominique Ingres, Giulio Rosati, Giuseppe Signorini gibi pek çok sayıda atölye ressamı da bulunmaktadır.

Oryantalizm, 19. yüzyılda romantizm etkisinde olan Batılı ressamların yeni konu arayışlarına da çözüm olmuştur. Dini, mitolojik konuların çekiciliğini kaybetmesiyle Şark coğrafyası, kültürü, mimari zenginlikleri, sanat eserleri ve günlük yaşam biçimleri geniş bir konu yelpazesi sunmuştur. Ressamlar, Doğu seyahatleri sırasında eskiz ve suluboya çalışmaları yaparak betimledikleri şark imgesini, ülkelerine döndüklerinde yağlı boya tablolara aktarmışlardır. Ayrıntıya önem veren sanatçılar Doğu'nun yerel giysilerini modellerine giydirip şark kültürüne özgü eşyaları mekân düzenlemelerinde kullanarak eser üretmişlerdir. Bazı ressamlar ise Osman Hamdi Bey gibi fotoğraf sanatından yararlanmışlardır. Batılı Oryantalistlerin figürlü kompozisyonları arasında harem ve hamam sahneleri sıklıkla işlenmiş konulardır. Genellikle Batılı ressamların harem sahneleri, kadının merkez alındığı erotik resimlerdir. Ressamlar gerçekte harem, hamam gibi mahremiyet içeren mekânlara giremediklerinden dolayı yazılı kaynaklardan yararlanarak hayali harem ve hamam sahneleri resmetmişlerdir. (Germaner, İnankur, 1989: 42)

Doğu, Oryantalist yapıtlara bilgelikten uzak, sanatçının önyargılarıyla kurgulanmış bir diyar olarak yansımıştır. Ancak Doğu her zaman ideolojik bir yaklaşım ile yansıtılmamış kimi zaman da Doğu ülkelerini ziyaret edip, bu coğrafyada yaşamış, zengin kültürünü, sanatını, adetlerini özümsemiş pek çok sanatçı tarafından doğal güzellikleri, iklimi, bitki örtüsü, etnik zenginlikleri, tarihi eserleri gerçeğe uygun şekilde yansıtılmıştır. İlk Doğulu ressam olan Osman Hamdi Bey'in Doğu tasavvuru gerçek bir dünyadır. Resimlerindeki konular gözleme ve belgelere dayalı olup ayrıntılı bir işçilikle ele alınmıştır. Osman Hamdi Bey'in harem konulu resimlerine bakıldığında ise Doğu sanatının ve kültürünün etkileri mekân ayrıntılarında göze çarpar. Bu durum Doğulu ve Batılı oryantalistlerin Şark betimlemelerinde farklılıklar olduğunun göstergesidir. 19. Yüzyıl oryantalist ressamların ve Osman Hamdi Bey' in eserleri incelenerek Doğu-Batı tasarımları arasındaki farklılıklar saptanacaktır.

1.3.2. 19. Yüzyıl Oryantalist Ressamlar Ve Eserlerindeki Çini Sanatı Detayları

Batılı oryantalistlerin bir kısmı, Doğu sanatlarından olan çini sanatını eserlerine, mekân ayrıntısı ya da kullanım eşyası olarak yansıtmıştır. Bu sanatçılardan Jean Leon Gerome, Alexandre Josquinn, Frank Dillon, Germein Fabius Brest, Henri Adrien Tanoux, Hıppolyte Plantet, John Frederıck Lewis, Paul Louıs Bouchard, Rudolf Ernst, Victor Marais- Milton ve Osman Hamdi Bey' in çini detaylı eserleri ele alınacaktır.

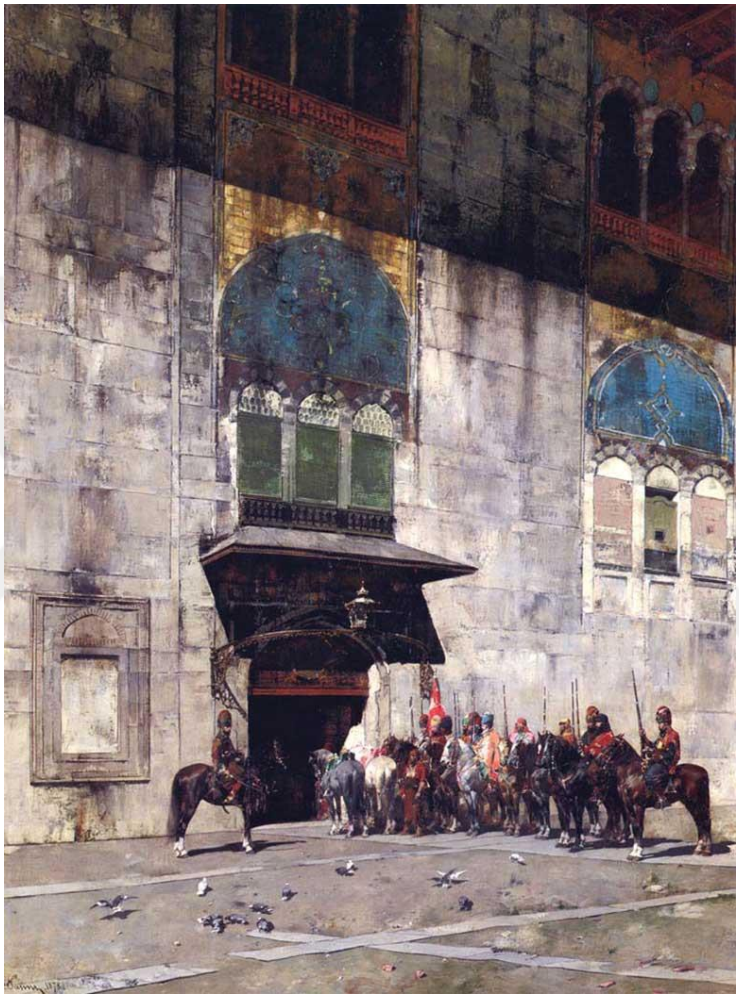
BÖLÜM 2: KATALOG

2.1.ALBERTO PASİNİ (1826-1899)

2.1.1. Paşa'nın Korumaları

Resim 10:

Paşa'nın Korumaları

Fotoğraf: https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-p/pasini-alberto/alberto-pasini-pasanin-korumalari-10054/

Katalog No: 1

Eser Adı: Paşa'nın Korumaları

Ebat: 91,4 x 68,6 cm

Ressamı: Alberto Pasini

3 Eylül 1826'da Busseto' da doğan ressam, on yedi yaşında Parma'daki Accademia di Belle Arti' ye başlar. İlerleyen yıllarda Paolo Toschi tarafından fark edilerek Charles ve Eugène Ciceri atölyesinde çalışmalar yapar. 1860'lı yıllarda İstanbul'a üç kez gelen İtalyan ressam 1868'de Sultan Abdülaziz'in özel siparişleri yanı sıra savaş konulu dört resim yapmıştır. Sultan Abdülaziz'in isteği üzerine İstanbul'a gelen ressam eserlerinde sokak manzarası, peyzaj, harem gibi konuları tasvir ettiği mimari ve kültürel yapının dışında İslam sanatlarını da yansıtmaya çalıştığı görülmektedir (İnankur, 2016: 223).

Resim 11:

Paşa'nın Korumaları Detay

Yapılış Tarihi: 1878

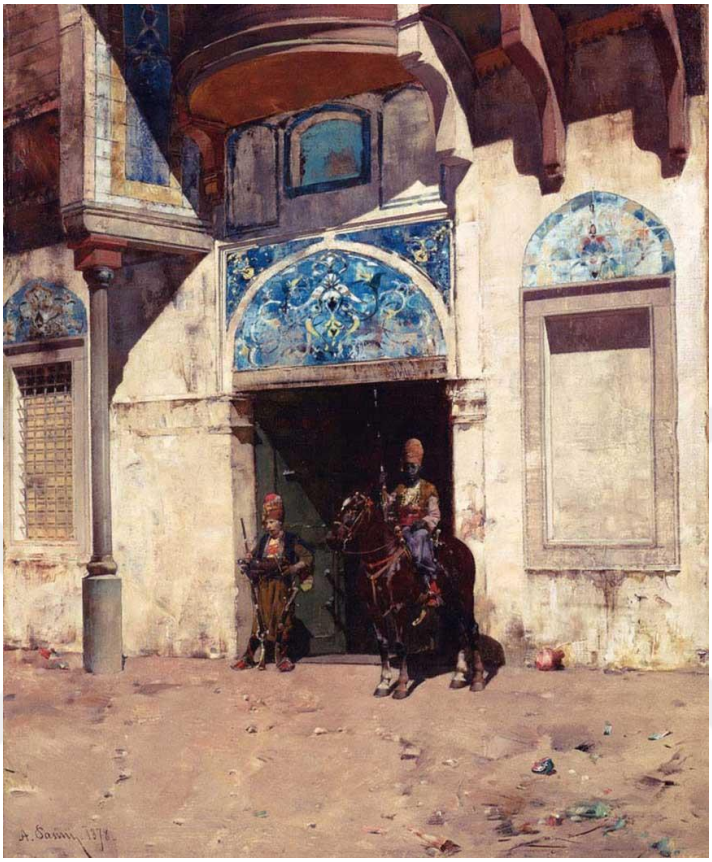
Eser Analizi: Paşa'nın Korumaları adlı eserde iki farklı pencere alınlığında çini detaylar dikkati çekmektedir. Sol pencere üstünde yer alan çinili pencere alınlığındaki motifler net gözükmemektedir. Ancak, turkuaz zeminin tam ortasında yer alan sarı rengin kullanıldığı rumi tepelik ve bu tepeliğin etrafını saran helezon şeklindeki rumi dalların siluetleri görülmektedir. Sağ tarafta yer alan pencere alınlığındaki çinilerde ise yine turkuaz zemin üzerine alınlık etrafında bordür oluşturacak şekilde beyaz ve sarı renklerdeki şeritlerin

geçtiği ve bu şeritlerin çini alınlığın tam ortasında birbiri içinden geçerek ufak bir tepelik oluşturduğu görülmektedir. Eserde resmedilen çinilerde sıraltı tekniği kullanılmıştır.

2.1.2. Saray Bekçisi

Resim 12:

Saray Bekçisi

Fotoğraf: https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-p/pasini-alberto/alberto-pasini-saray-bekcisi-10053/

Katalog No: 2

Eser Adı: Saray Bekçisi

Ebat: 45,7 x 38,1 cm.

Ressamı: Alberto Pasini

Yapılış Tarihi: 1878

Eser Analizi: Saray Bekçisi adlı eser incelediğinde sağ ve solda bulunan pencere alınlıkları ile kapı alınlık ve köşebentlerindeki çini bezemelerin resmedildiği görülür. Giriş kapısının üstünde yer alan alınlık çinilerinde Alberto Pasini turkuaz zemin

kullanmıştır. Turkuaz zemin üzerinde beyaz bir ortabağ ve bu ortabağdan çıkan yarı simetrik, sarı, lacivert ve beyaz renklerde kıvrımlı rumiler görülmektedir. Köşebentlerin tam ortalarına denk gelen sarı renkli bir ortabağ dikkat çekmektedir. Alberto Pasini'nin eserlerindeki çini detaylar ele alındığında, motiflerin net görülemediği, siluet şeklinde ve daha temsili yansıdığı dikkat çekmektedir. Sağ ve sol tarafta bulunan pencere alınlıkları incelendiğinde, net bir görünüm olmadığı aşikardır. Ancak sağ pencere alınlığında 8-10 cm kalınlığında olduğu tahmin edilen turkuaz bordür çinilerin çevrelediği beyaz zemin üzerinde kırmızı, sarı, mavi ve yeşil renkleri ayırt etmek mümkündür.

Resim 13:

Saray Bekçisi Alınlık Detay

Renk ve motif yoğunluğu dikkate alındığında hatayi penç gibi bitkisel motiflerin kullanıldığı düşünülmektedir. Sol pencere alınlığında bulunan çinilerde ise sağdan farklı olarak bir bordür olmadığı, zemin renginin turkuaz olduğu görülmektedir. Sarı, beyaz, kırmızı ve lacivert renklerin kullanıldığı rumi ve ortabağ olduğu düşünülen motif özelliği görülmektedir.

2.1.3. Harem Bahçesi

Resim 14:

Harem Bahçesi

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 122, s.98)

Katalog No: 3

Eser Adı: Harem Bahçesi

Ebat: 76 x 63.6 cm.

Ressamı: Alberto Pasini

Yapılış Tarihi: 1877

Bulunduğu Yer: Antik A.Ş. arşivi

Eser Analizi: Eserde harem bahçesi tasvir edilmiştir. Bahçede yer alan pencere alınlıklarında turkuaz tek renkli, renkli sır tekniğinin kullanıldığı köşebent çiniler görülmektedir.

Resim 15:

Harem Bahçesi Detay

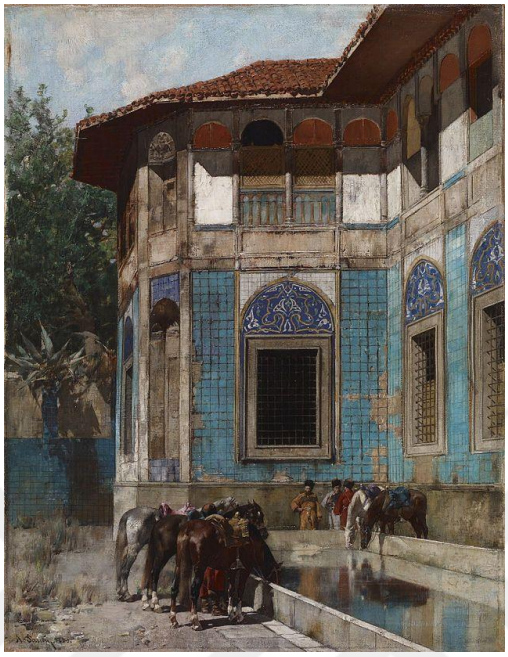

Beyaz zemin üzerine yarı simetri çalışılmış üç pencere alınlığı yer almaktadır. Kompozisyonda kırmızı ve kobalt mavi ile renklendirilmiş ortabağlardan çıkan sarı, mavi renklerde hurde rumiler kullanılmıştır.

2.1.4. Şam

Resim 16:

Şam

Fotoğraf: https://tr.pinterest.com/pin/305541155947275085/

Katalog No: 4

Eser Adı: Şam

Ebat: -

Ressamı: Alberto Pasini

Yapılış Tarihi: 1880

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon

Eser Analizi: Eserde resmedilen mimari yapıda pencere üstlerine kadar gelen ve yapı etrafını kaplayan firuze renkli, tek renk dış cephe çinileri görülmektedir.

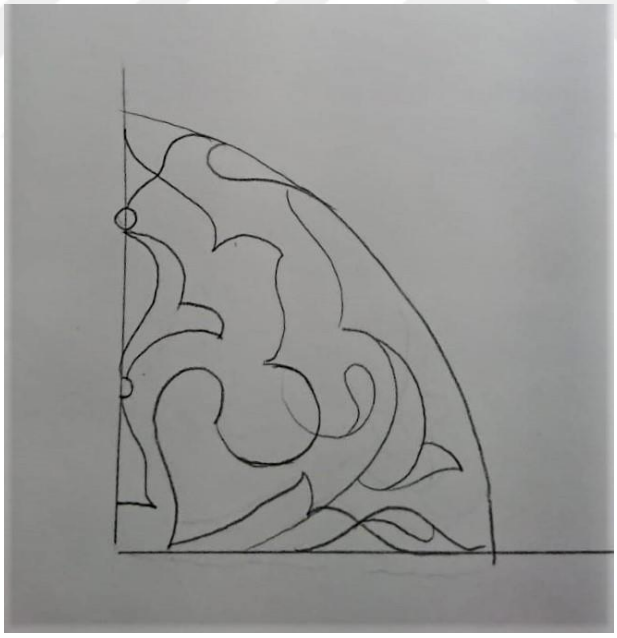
Resim 17:

Şam Detay

Çizim 1:

Şam Detay

Ayrıca pencere üstlerinde yer alan alınlık çinilerinde kobalt mavi zemin üzerine sarı, beyaz renklerin kullanıldığı yarı simetrik tasarlanmış ayırma rumi olduğu düşünülen kompozisyonlar, kufi bir tasarım varmış gibi dik ve açılı çizgiler ile yansıtılmıştır. Gerek tek renkli çinilerin, gerekse de kufi gibi köşeli yazıların kullanılması ile Selçuklu yansımaları ortaya çıkmaktadır.

2.1.5. Süvariler

Resim 18:

Süvariler

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 122, s.103)

Katalog No: 5

Eser Adı: Süvariler

Ebat: 92,5 x 73 cm

Ressamı: Alberto Pasini

Yapılış Tarihi: 1882

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon

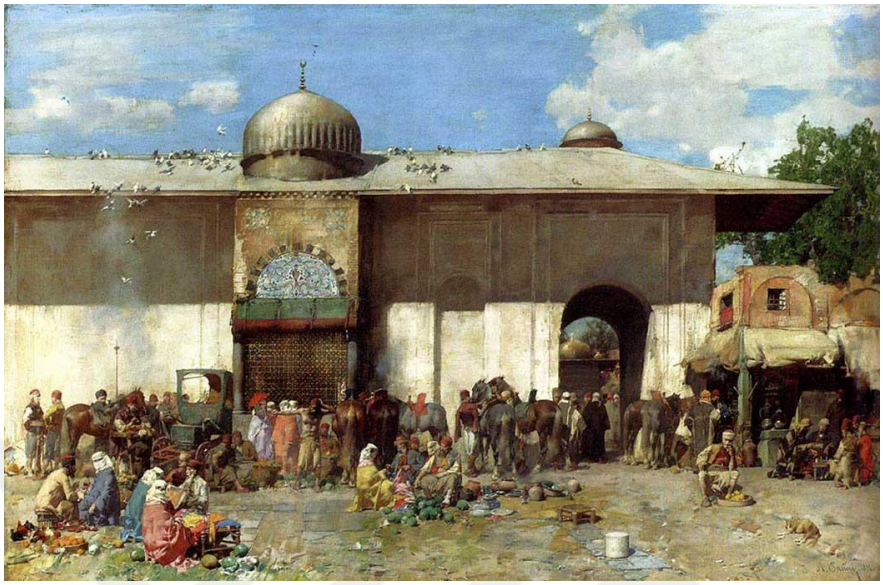
Eser Analizi: Eser, benzerlik gösterdiği Şam adlı tablodan iki yıl sonra resmedilmiştir. Eserdeki mimari yapıda pencere üstlerine kadar gelen ve yapı etrafını kaplayan firuze renkli, tek renk dış cephe çinileri burada da görülmektedir. Pencere üstlerinde yer alan

alınlık çinilerinde kobalt mavi zemin üzerine sarı rengin kullanıldığı görülür; ancak desen özellikleri belirsizdir.

2.1.6. Pazar Yeri

Resim 19:

Pazar Yeri

Fotoğraf: https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-p/pasini-alberto/alberto-pasini-pazar-yeri-10048/

Katalog No: 6

Eser Adı: Pazar Yeri

Ebat: 47,9 x 72,7 cm.

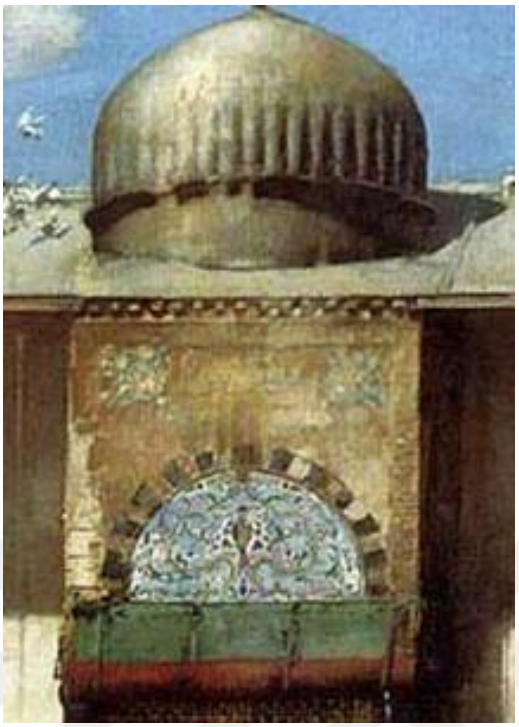
Ressamı: Alberto Pasini

Yapılış Tarihi: 1884

Eser Analizi: Eserde çini detayı pencere alınlığı olarak görülmektedir. Beyaz zemin üzerinde kobalt mavi ve beyaz renkler uygulanmıştır. Orta bağdan çıkan yarı simetrik, dairesel hatlı rumiler kullanılmıştır. Kompozisyonda kullanılan rumi motifleri bulutlara benzetilmiştir.

Resim 20:

Pazar Yeri Detay

2.2. ALEXANDRE JOSQUİNN (1842-1870)

2.2.1. Odalık

Resim 21:

Odalık

Fotoğraf: (Karadeniz, 2014, s. 285)

Katalog No: 7

Eser Adı: Odalık

Ebat: 93x186 cm.

Ressamı: Alexandre Josquin

1870 doğumlu Fransız bir ressamdır. Hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Tez kapsamında ise odalık adlı eser ele alınacaktır. (Karadeniz, 2014: 284)

Yapılış Tarihi: 1850

Eser Analizi: Tahminen haremde var olan bir odada, uzanmış bir cariye resmedilmiştir. Tuval üzerine yağlıboya tekniği kullanılmıştır. Eserde cariyenin arkasında yer alan iç mekân duvar çinileri dikkat çekmektedir. Beyaz zemin üzerine turkuaz renkli, yıldız formlu, ulama çiniler kullanılmıştır. Bu üslupta yıldız formlu çinilerin Selçuklu çinilerinde kullanıldığı düşünülerek sanatçının bu döneminden esinlendiği varsayılabilir.

Resim 22:

Odalık Detay

Yahut Fransız ressamın kendi kültüründen ve Fransız saray dekorlarından esinlenerek eserlerine yansıttığı düşünülmektedir. Nitekim Avrupa yapımı çini tasarımlarında benzer örnekler görülmektedir. Karşılaştırma bölümünde örnek görseller ile karşılaştırma yapılacaktır.

2.3. EDOUARD DEBAT PONSAN (1847-1913)

2.3.1. Masaj, Hamam Sahnesi

Resim 23:

Masaj, Hamam Sahnesi

Fotoğraf: (Germaner: İnankur, 2002, s. 149)

Katalog No: 8

Eser Adı: Masaj, Hamam Sahnesi

Ebat: 127x210 cm.

Ressamı: Edouart Debat Ponsan

1847 yılında Toulouse' da doğan ressam 14 yaşında başladığı sanat eğitimine Toulouse' deki Ecole des Beaux-Arts'a katılarak devam etmiştir. Ecole des Beaux-Arts geleneğini benimseyen Depat Ponsan mitolojik, tarihi ve dini temaları kullanarak eser üretmiştir.

Manzara, tarih, din ve portre resimlerine bağlı çeşitli temaları işleyen Oryantalist bir sanatçıdır. Akademik olarak eğitilmiş tematik çeşitliliği dönemin değişen tarzlarını ve kaygılarını da kronikleştirmiştir.

Debat-Ponsan'ın hayvanat bahçesi tasvirleri ile 1875 yılında sergilenen Les vaches à l'abreuvoir bu tema türünün erken bir girişimidir. Oryantalizm konulu eserleri ise tematik çeşitliliği açısında oldukça önemlidir. 1882'de Debat-Ponsan, pek çok sanatçı tarafından tarif edilen egzotik Doğu'yu bulmak için Türkiye'ye gitti. Ressamın en çok beğenilen Oryantalist resmi Masaj, Hamam Sahnesidir. Debat-Ponsan, kendisini tek bir kompozisyon türü ile sınırlamayan pek çok tema işleyen çeşitli bir sanatçıydı.

Eserleri, Fransa'daki Carcassonne, Dijon, La Rochelle, Nantes, Nîmes, Pau, Rouen, Toulouse'dakiler dâhil olmak üzere birçok (Musée des Beaux-Arts) sanat müzesinde bulunmaktadır (https://rehs.com/Edouard_Bernard_Debat-Ponsan_Bio.html, 2019).

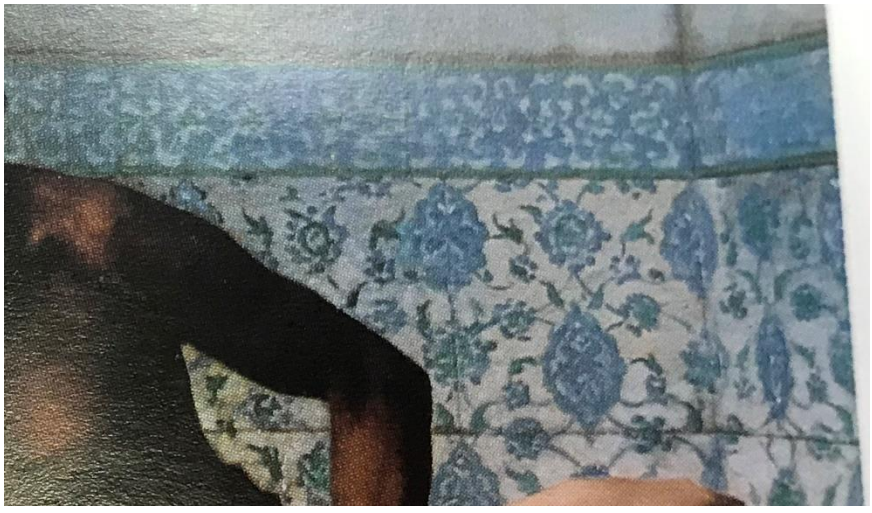
Yapılış Tarihi: 1883

Bulunduğu Yer: Musée des Augustins, Toulouse

Eser Analizi: Eserde hamam sahnesi yansıtılmıştır. Eser tuval üzerine yağlıboya tekniğiyle resmedilmiştir. Göbek taşına uzanan kadının arkasındaki duvar çinileri dikkati çekmektedir.

Resim 24:

Masaj Detay

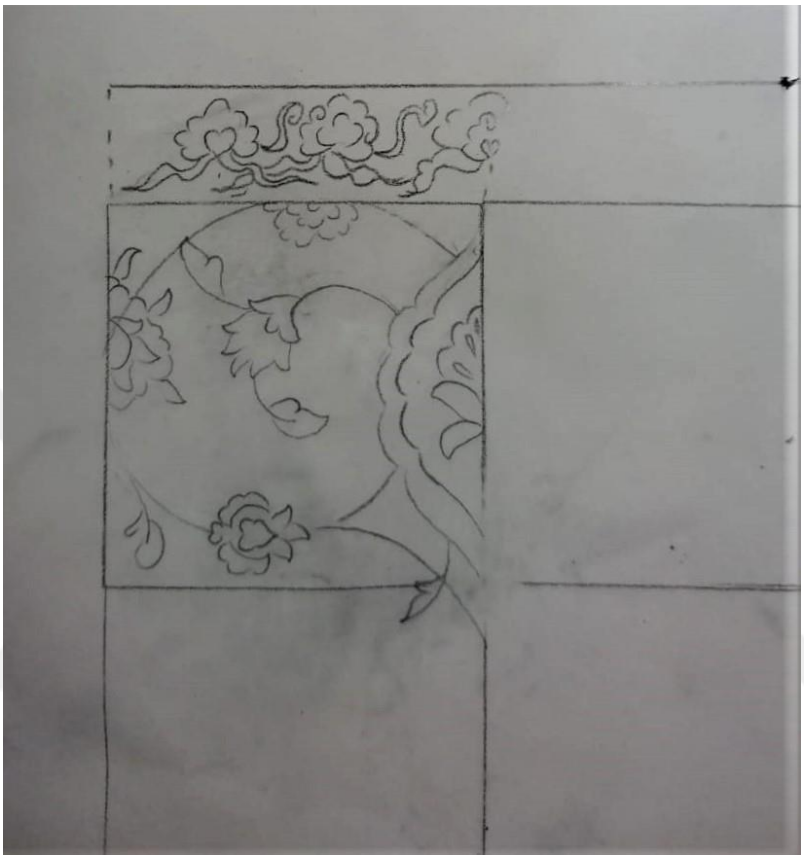

Tahmini 10x20 cm'lik bordürlerde turkuaz zemin üzerine beyaz çin bulutları kullanılmıştır. Bordürlerin altında yer alan çinilerde beyaz zemin üzerine mavi tonlarda bitkisel motifler kullanılmıştır. Yarı simetrik olan kompozisyonda, sağ ve sol üst köşeler ile alt orta kısımda yer alan şemse içindeki hatayi motifi kompozisyonun ana

motiflerindendir. Bu şemselerin alt ve üst kısımlarında hatayiler ve bunları birbirine bağlayan penç, gonca gül, sap ve yapraklar ulama çini olarak kullanılmıştır.

Çizim 2:

Masaj Detay Çizim

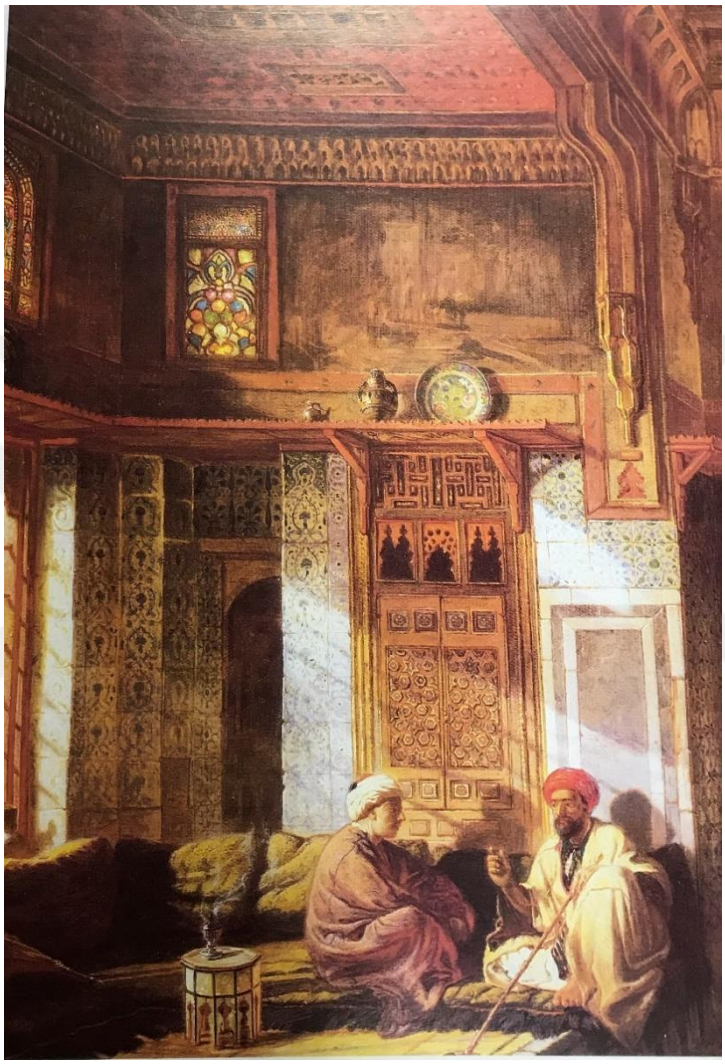

2.4. FRANK DİLLON (1823-1909)

2.4.1. Müftünün Evi

Resim 25:

Müftünün Evi

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.83)

Katalog No: 9

Eser Adı: Müftünün Evi

Ebat: 50,8 x 40,6 cm.

Ressamı: Frank Dillon

1823'te Londra'da doğan ressamın babası ipek işinde bir işadamı ve suluboya koleksiyoncusu idi. 22 yaşındayken James Holland'ın öğrencisi olduğu Kraliyet Akademisi Okulu'na girdi, ayrıca ressam yağlı boya resim okudu. Kraliyet Akademisi'nde 1850-1903 yılları arasında 50 yılı aşkın sürede kayda değer bir başarıya ulaştı. Değerli bir suluboya ressamıydı ayrıca mekân üzerine eskizler yapıyor ve ardından stüdyosunda önemli yağlı boya tablolarını resmediyordu.

1909'da Londra'da ölümüne kadar resim yapmaya devam etti, Arap kültürünün gizemi ve yaşam biçimi, belki de yalnızca John Frederick Lewis'in tek önemli rakibi olan akademik bir kaliteye sahip olarak mükemmelleşmeye başladı. Resimleri, Londra müzelerinde, Victoria ve Albert müzesi, Kahire müzesinde bulunmaktadır.

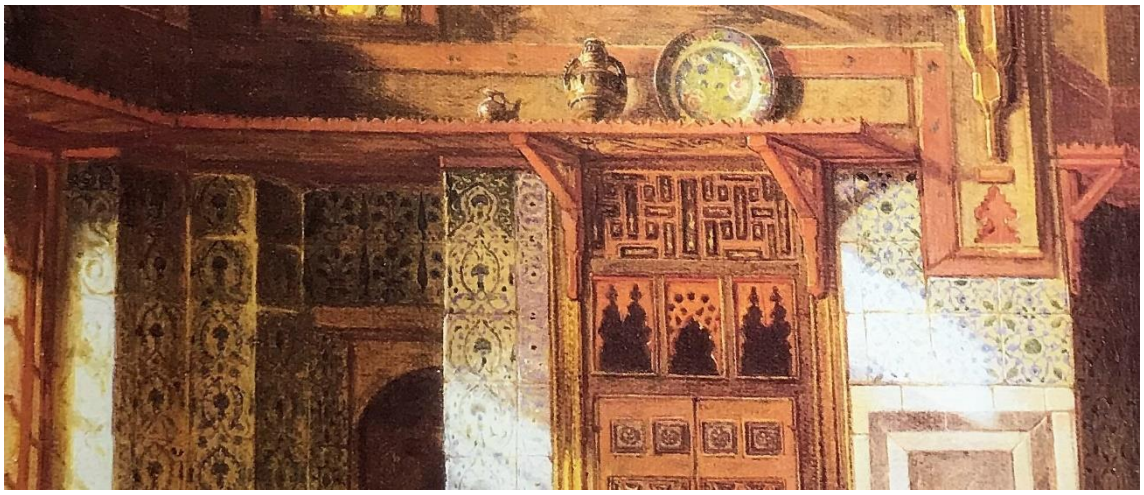
(http://www.jeromefinearts.com/portfolio/frank-dillon-1823-1909/, 2019)

Bulunduğu Yer: Londra, Victoria and Albert Museum

Eser Analizi: Eserde sohbet eden iki figürün arkasındaki pencere ve kapı alınlıklarında, kolonlarında ve kirişlerinde duvar kaplama çinileri görülmektedir.

Resim 26:

Müftünün Evi Detay

Sağ üst duvarda yer alan ulama çinilerde beyaz zemin üzerine mavi renkli tepelikleri birbirine bağlayan yaylarla ters sekizgenlerden oluşan kapalı bir form elde edilmiştir. Tepeliklerin üzerlerinde sağlı sollu yaylar ile sade rumiler kullanılmıştır. Boş kalan yerlere ise yeşil renkli bitkisel motifler dallarla birleştirilerek ulama desen tamamlanmıştır. Ortadaki ince uzun kolonun en sağ tarafında 10x20 cm olduğu tahmin

edilen beyaz zemin üzerinde mavi renkli penç ve bu pençlerden çıkan yaprak motifli bordür çiniler görülmektedir. Klasik dönem bordür çinilerine benzemektedir. Bordürün solunda yer alan tahmini 2.40x40 cm boyutlarında olan ve üstte köşebent ile tamamlanmış ulama çiniler bulunmaktadır. Beyaz zemin üzerine kapalı formlar oluşturan rumi motifleri birbiri içinden geçerek yarı stilize karanfil motifleriyle sonlandırılmıştır. Kitabede ise yağ yeşili zemin rengi üzerine beyaz renkli rumi motifleri nakşedilmiştir. Orta arka kısımda yer alan kapı alınlığındaki ulama çinilerde beyaz renkli karoların üzerine servi ağacı ve yuvarlak formlu vazo içerisine yerleştirilen beş adet karanfil motifi kullanılmıştır. Son olarak en soldaki kolonlardaki çinilerin desen özelliklerine bakıldığında, kapalı formları oluşturan rumi motifleri ve içlerinden geçen yarı stilize karanfil motifleri görülmektedir.

2.4.2. Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi

Resim 27:

Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi

Fotoğraf: http://www.wikigallery.org/wiki/painting_215379/Frank-Dillon/The-House-of-Moufti-Sheikh-el-Mahadi-Cairo

Katalog No: 10

Eser Adı: Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi

Ebat 30.5 x 47 cm.

Ressamı: Frank Dillon

Bulunduğu Yer: Londra, Victoria and Albert Museum

Eser Analizi: Eserde mavi beyaz renklerde duvar panoları, ulama çiniler görülmektedir. Tam karşıda pencerenin sağında ve solunda yer alan ikiz çini panolarda yer alan bordürler pano sınırlarını aşarak yukarıya kadar devam ettirilmiştir. Bordürdeki motifler

seçilememektedir. Beyaz zemin üzerinde selvi ağacı ve bitkisel motiflerin kullanıldığı ikiz panoların üst kısmında tepeliklerden oluşan çiniler bulunmaktadır. Sol taraftaki selvili panonun yanında yer alan kolondaki ulama çinilerde beyaz zemin üzerine mavi renkli bitkisel motifler kullanılmıştır. Oturan figürün solunda kalan beyaz zemin üzerine turkuaz renkte çalışılan dört karodan oluşan çini detayda motif özellikleri ayırt edilememektedir. Bu karoların alt kısmında tahmini 10x20 cm' lik mavi zemin üzerine çalışılmış bordur çiniler görülmektedir.

Resim 28:

Müftü Şeyh El Mehdi'nin Evinin İçi Detay

Ulama çini panonun üst kısmında çinilerin kesilerek yerleştirildiği tahmin edilmektedir. Bu çinilerin solunda bulunan duvar çinilerinin alt kısmında da benzer şekilde uygulanan kesilmiş ince uzun çiniler görülmektedir. Üstte saplarla birbirine bağlanarak altıgen form oluşturan ve bu formları birbirine bağlayan mavi beyaz bitkisel motifli dört adet ulama çini bulunmaktadır. Ulama çinilerin sağ üst köşesinde ise önceden düşmüş bir parça varmış da yerine farklı desenlerde yekpare bir çini kesilerek yerleştirilmiş gibi görülmektedir. Sol bölümde yer alan kapı kirişi sağ ve sol taraflardaki kolon kaplama çinilerinde de mavi beyaz renkler hâkimdir. Sağ tarafta yer alan kolon çinilerindeki desenlerde netlik olmamasına karşılık çift iplik yahut şemse formlarını oluşturan sap ve yaprakların ortalarında yer alan bitkisel motifler dikkat çekmektedir. Kiriş şeklinde kullanılmış olan kapı alınlığındaki çiniler ile sol tarafta yer alan kolonlarda bitkisel motifli ulama çiniler kullanılmıştır.

2.4.3. Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi

Resim 29:

Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi

Fotoğraf: https://collections.vam.ac.uk/item/O78724/a-room-in-the-house-watercolour-dillon-frank-ri/

Katalog No: 11

Eser Adı: Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi

Ebat: 74.5 x 58.5 cm.

Ressamı: Frank Dillon

Yapılış Tarihi: 1875

Bulunduğu Yer: Londra, Victoria and Albert Museum

Eser Analizi: Eserde guaj boya tekniği kullanılmıştır. Eser Londra, Victoria and Albert Museum'da bulunmaktadır. Esere yansıtılan çini panonun sol, alt tarafından pano üstüne kadar devam eden bordürler görülmektedir. Yaklaşık 10x20 cm olduğu düşünülen bordürde turkuaz zemin üzerinde beyaz renkli rumi motifleri ile helezon sistemi üzerine kurulmuş orta bağ motifi yer almaktadır.

Resim 30:

Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi Detay

Yaklaşık 40x100 cm boyutlarında olduğu düşünülen çini panoda yeşil renkli helezon saplar arasında turkuaz renkli karanfil ve yaprak motifleri ulama şeklinde kullanılmıştır.

2.5. HIPPOLYTE PLANTET(1829-1882)

2.5.1. Tütün İçen Kadın

Resim 31:

Tütün İçen Kadın

Fotoğraf: (Karadeniz, 2014, s. 296)

Katalog No: 12

Eser Adı: Tütün İçen Kadın

Ebat: 93x60 cm.

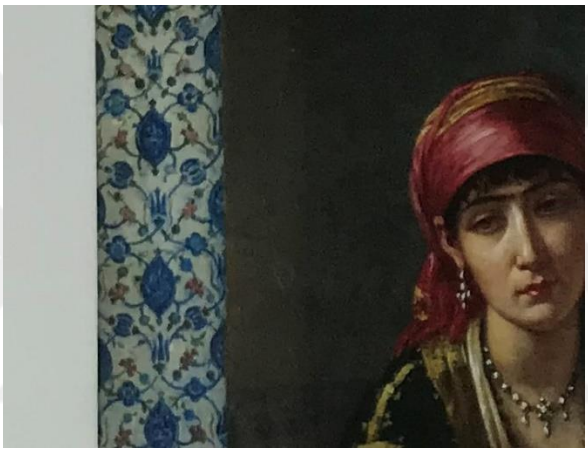
Ressamı: Hippolyte Plantet

Hippolyte Plantet, 1829 yılında Fransa'da doğan bir 19. Yüzyıl Oryantalist sanatçısıdır. Sanatçı hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamaktadır.
(https://www.mutualart.com/Artist/Hippolyte-Plantet/190D0DB5279F59CB, 2019)

Eser Analizi: Plantet sedir üzerine bağdaş kurmuş, tütün içen oryantal görünümlü bir kadın figürü resmederken çini sanatını etkili bir şekilde yansıtmıştır. Figürün arkasında dikey şekilde bulunan bitkisel motifli ulama çinilerin benzerlerinin sağ taraftaki duvarın yarısını kaplandığı görülmektedir.

Resim 32:

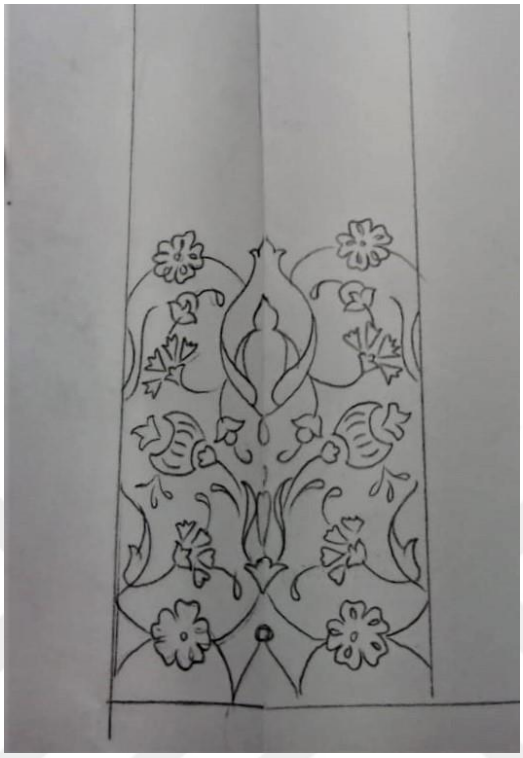
Tütün İçen Kadın Detay

Beyaz fon üzerine kobalt mavi şemselerle birbirine bağlanan bitkisel motiflerde mavi renkli penç, lale ve haşhaşlar ile kırmızı renkli karanfiller ve bu karanfillerden çıkan yeşil sap ve yapraklar kullanılmıştır.

Çizim 3:

Tütün İçen Kadın Detay

2.6. JEAN-LEON GEROME (1824-1904)

2.6.1. Yılan Oynatıcısı

Resim 33:

Yılan Oynatıcısı

Fotoğraf: (Germaner, İnankur, 1989, s. 33)

Katalog No: 13

Eser Adı: Yılan Oynatıcısı

Ebat: 83,8x122.1 cm.

Bulunduğu Yer: Sterling and Francine Clark Art Institue

Ressamı: Jean-Leon Gerome

1824 yılında Fransa Vesoul'da doğan ressam, 14 yaşında Paul Delaroche'den ilk sanat eğitimini almıştır. 1868 yılında Doğu seyahatine çıkan ressam 1871 yılında savaş sebebiyle Paris' e geri dönüş yapmışlardır. 1871 ve 1879 yıllarında Anadolu topraklarına gelerek kültürel, mimari ve sanat eserlerini yakından inceleyen ressam Oryantalizm akınının önde gelen sanatçılarındandır. Mimari eserleri ve bu eserlerde görülen çinileri resimlerine nakşeden ressam çini motif özelliklerine uygun tasarımlar yaptığı

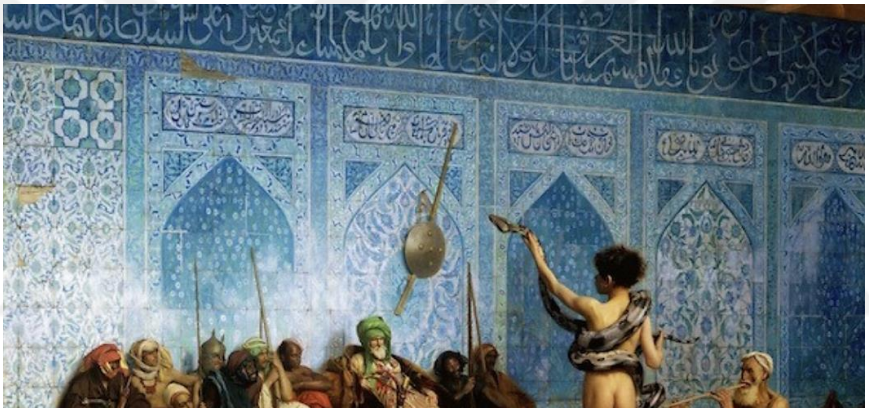
görülmektedir. Jean Leon Gerome; Osman Hamdi, Şeker Ahmet Paşa, Thomas Eakins, Mary Cassatt gibi pek çok ressama hocalık yapmıştır.

Yapılış Tarihi: 1880

Eser Analizi: Eserde her birinin kompozisyonu diğerinden farklı altı bölümden oluşan ve tüm duvarı saran yüzey çinileri görülmektedir. Yüzeyin en solunda yer alan çinilerde hatayi, penç ve yapraklardan oluşan mavi beyaz renklerde bitkisel motifli bir kompozisyona sahip olan duvar yüzey çinisinin sağ üst köşesinde tasarımdan bağımsız dört karonun yer aldığı görülmektedir.

Resim 34:

Yılan Oynatıcısı Detay

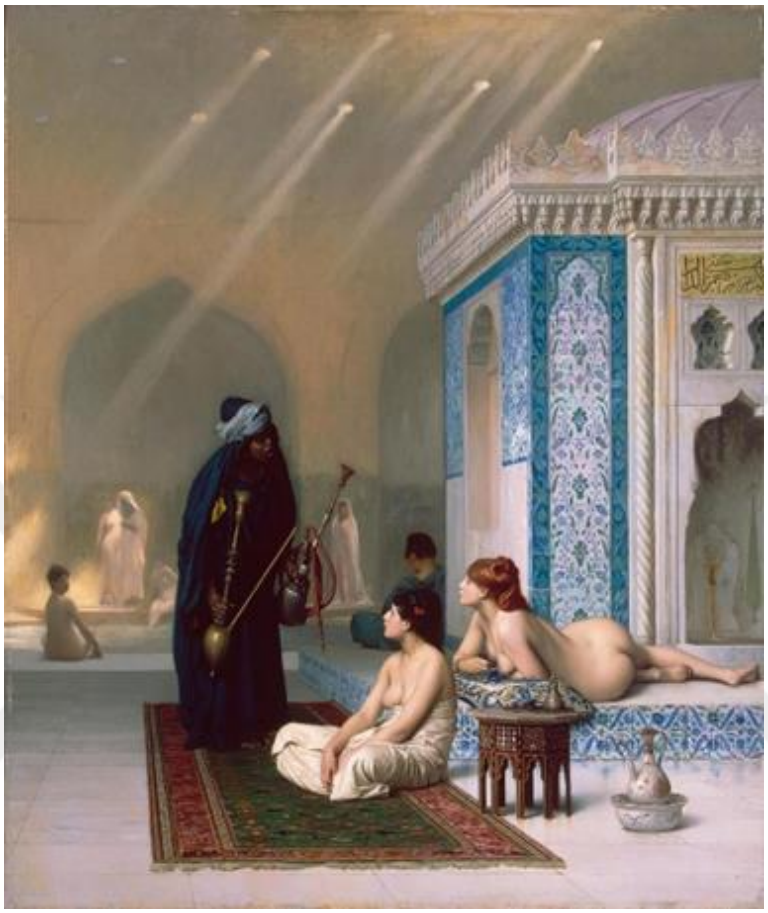

Bu çinilerin sağ tarafında köşebent kemer formlu çiniler yer almaktadır. Köşebentlerin üzerinde çini kitabeler ve tasarımın etrafını saran bordürler yer almaktadır. Kemer formlu çini tasarımların üç tanesi hayat ağacı, biri madalyon etrafında bitkisel desenler ve diğeri ise hatayi motifler kullanılmıştır.

2.6.2. Haremde Havuz

Resim 35:

Haremde Havuz

Fotoğraf: (Genç Sanat, 2016, sayı: 254, s.50)

Katalog No: 14

Eser Adı: Haremde Havuz

Ebat: -

Ressamı: Jean-Leon Gerome

Yapılış Tarihi: 1876

Eser Analizi: Sanatçının eserinde yer alan göbek taşının yanlarındaki çinilerde yaprak ve hatayilerin birleşmesinden oluşan beyaz zemin üzerinde kobalt mavi tasarım bulunmaktadır. Ayrıca çeşmenin çinili cephesinde beyaz ve mavi renklerin oluşturduğu

bordürlerle çevrelenen köşebentlerin kullanıldığı lale, karanfil gibi natüralist desenlerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir.

Resim 36:

Haremde Havuz Detay 1

Resim 37:

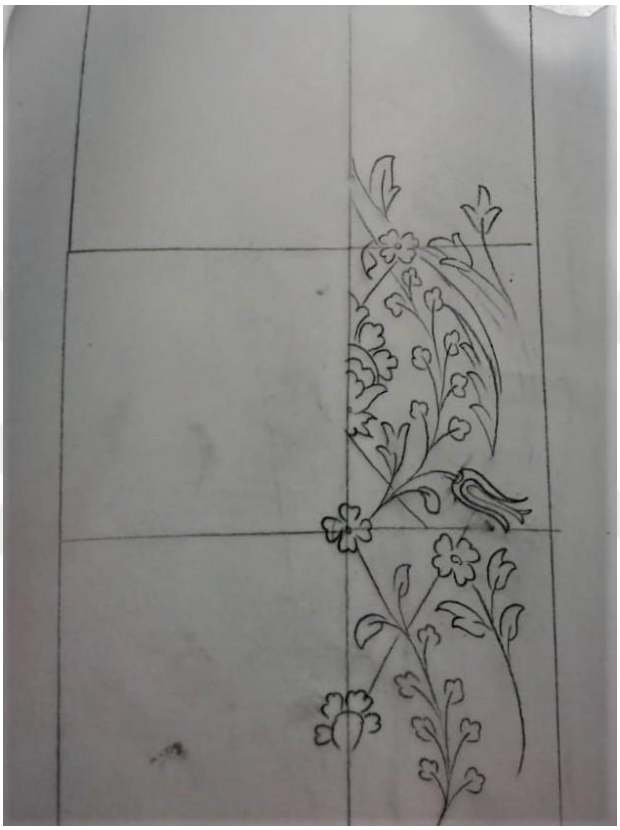
Haremde Havuz Detay 2

Çinelerin renklendirmelerine dikkat edildiğinde lale, karanfil gibi yarı stilize çiçek motiflerinde bile mavi ve tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu durum sanatçının çini algısının mavi beyaz olarak oluştuğunun kanıtıdır.

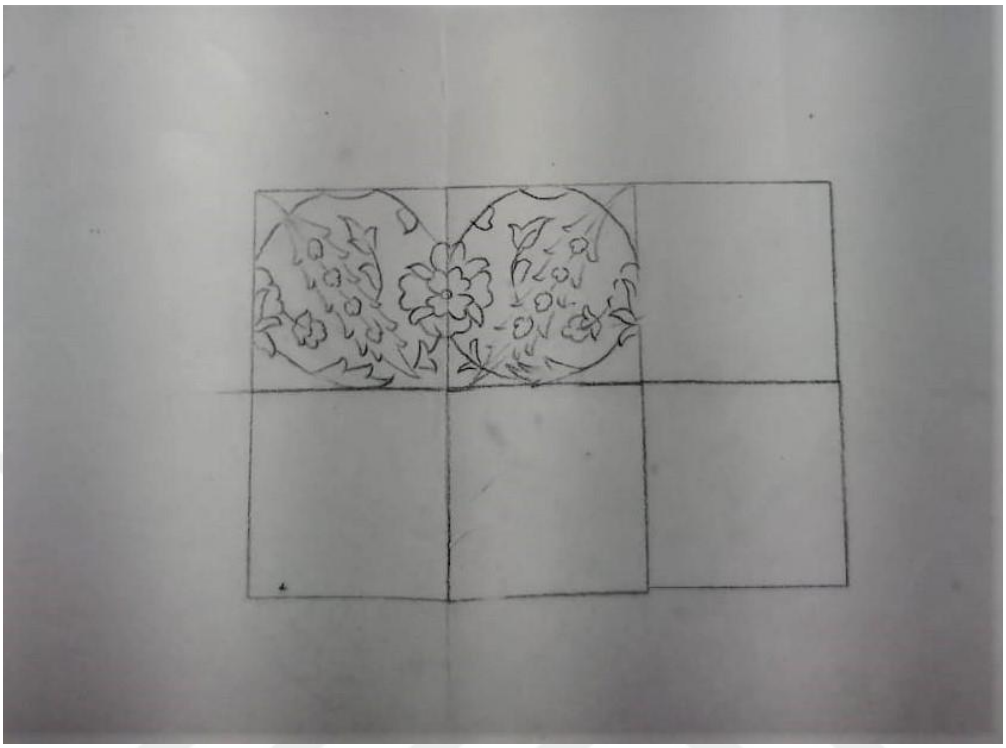
Çizim 4:

Haremde Havuz Detay 1

Çizim 5:

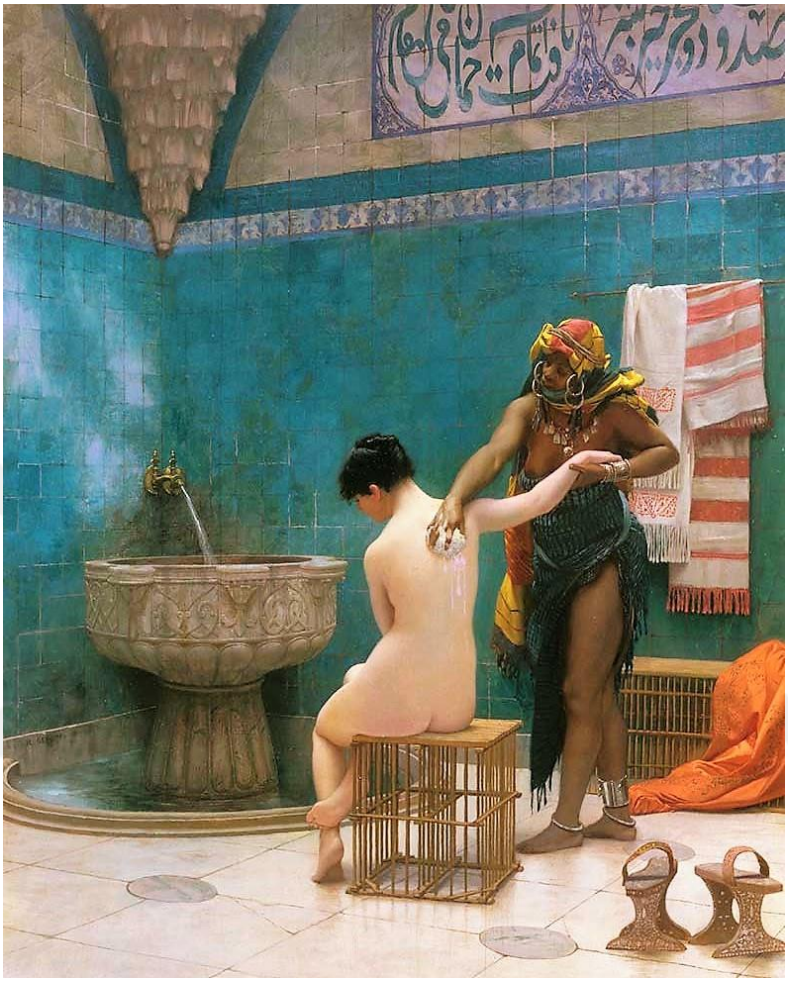
Haremde Havuz Detay 2

2.6.3. Fas Hamamı

Resim 38:

Fas Hamamı

Fotoğraf: (Genç Sanat, 2016, sayı: 254, s. 51)

Katalog No: 15

Eser Adı: Fas Hamamı

Ebat: 73,6 x 59,6 cm.

Bulunduğu Yer: Palaca of Legion of Honor San Francisco, Legion of Honor Museum

Ressamı: Jean-Leon Gerome

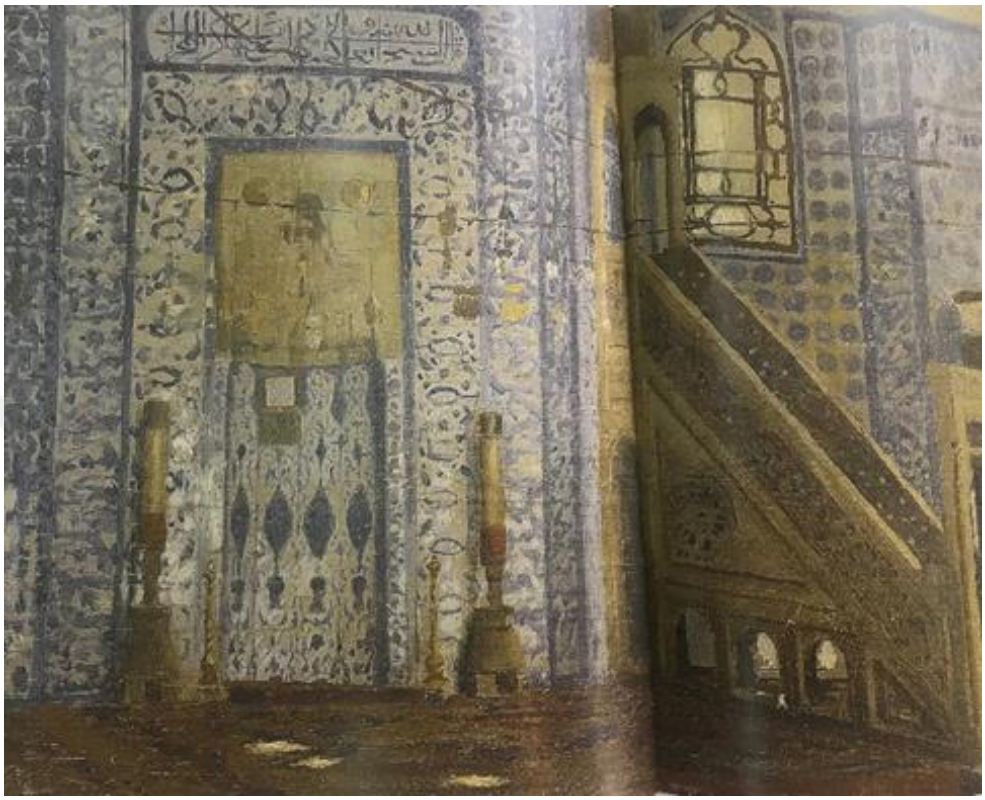
Yapılış Tarihi: 1880-85

Eser Analizi: Eserde mekân olarak yer alan hamam duvarlarını firuze renkli kare tek renk çiniler kaplamıştır. Bu yüzey çinilerinin üst kısmında beyaz zemin üzerinde mavi tepeliklerden oluşan bordürler yer almaktadır. Ayrıca en üstte dendanlar içerisinde talik yazı ile süslenmiş yazı kitabesi yer almaktadır

2.6.4. Rüstem Paşa Cami

Resim 39:

Rüstem Paşa Camii Taslağı

Fotoğraf: (Roberts, 2016, s.124)

Katalog No: 16

Eser Adı: Rüstem Paşa Cami

Ebat: 24x32cm.

Bulunduğu Yer: France, Georges-Garret Museum

Ressamı: Jean-Leon Gerome

Yapılış Tarihi: 1875

Eser Analizi: Eser eskiz yapmak maksadıyla desen ve kompozisyon ayrıntılarına değinilmeden beyaz zemin üzerine mavi tonlarda temsili çalışılmıştır.

Fotoğraf İzni: Claude-Henri Bernardot Studio

Resim 40:

Rüstem Paşa Camii

Fotoğraf: https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2019/important-works-from-the-najd-collection/rudolf-ernst-the-mosque-of-ruestem-pasha

Daha sonraki örneklerinde ise Rüstem Paşa Caminin mihrap ve cami duvarlarında yer alan çiniler resmedilmiştir. Beyaz zemin üzerinde turkuaz, kobalt ve kırmızı renkli natüralist çiçekler, mihrap etrafındaki büyük formlu hatayi, penç ve yapraklar, köşebent tasarımlar kullanılmıştır. Resim Fransa'daki Georges-Garret Müzesinde yer almaktadır.

Resim 41:

Rüstem Paşa Camii

Fotoğraf: http://pustoodunya.com/oryantalism-jean-leon-gerome/

Resim 42:

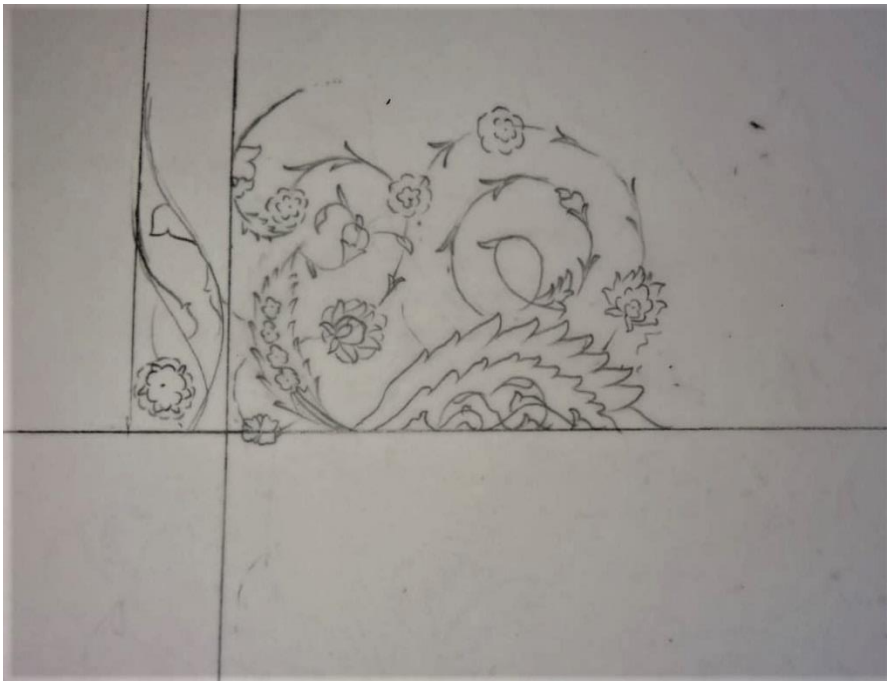
Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Çizim 6:

Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri Detay 1

Çizim 7:

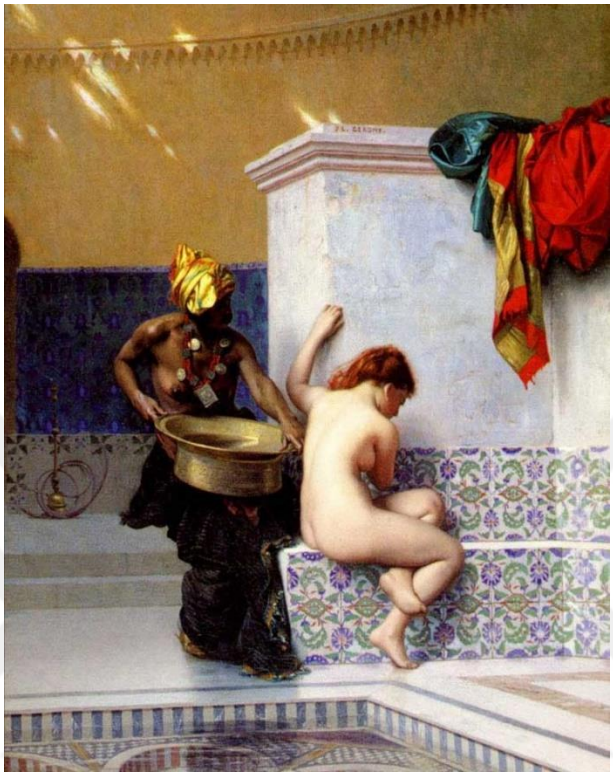
Rüstem Paşa Camii Mihrap Çinileri Detay 2

2.6.5. Türk Hamamında İki Kadın

Resim 43:

Türk Hamamında İki Kadın

Fotoğraf: (Milliyet Sanat Dergisi, 1984,sayı: 95, s.34)

Katalog No: 17

Eser Adı: Türk Hamamında İki Kadın

Ebat: 45.7 x 83.3 cm.

Ressamı: Jean-Leon Gerome

Yapılış Tarihi: 1872

Eser Analizi: Oryantalist resimlerde sıkça görülen hamam sahnelerine örnek olan eserde havuzun yanında iki kadın tasvir edilmiştir. Hamamda bulunan çiniler hatayi grubu motiflerle stilize edilmiştir. Yeşil, kırmızı ve lacivert renkler kullanılmıştır.

Resim 44:

Türk Hamamında İki Kadın

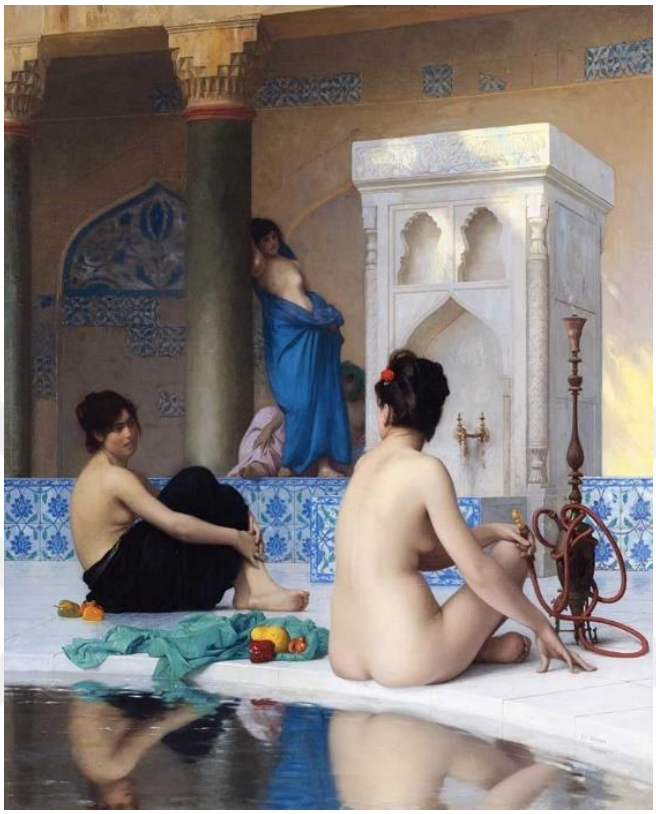

Beyaz zemin üzerine kobalt mavi tonlarında hatayiler, yeşil yapraklar, kırmızı beyaz ve yeşilin kullanıldığı şemse formlu ulama tasarımlar kullanılmıştır.

2.6.6. Hamam Sefası

Resim 45:

Hamam Sefası

Fotoğraf: https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-g/gerome-jean-leon/jean-leon-gerome-hamam-sefasi-5085/

Katalog No: 18

Eser Adı: Hamam Sefası

Ebat: 82.5 x 62.5 cm.

Bulunduğu Yer: -

Ressamı: Jean-Leon Gerome

Yapılış Tarihi: 1881

Eser Analizi: Eserde havuzun etrafında dört kadın figür görülmektedir. İki karo yüksekliğinde olduğu görülen hem oturan hem de ayakta duran figürlerin bulunduğu bir

bölüm dikkati çekmektedir. Parlak beyaz zemin üzerine mavi bitkisel desen ve yeşil yapraklar kullanılmıştır. Arka tarafta ise yer yer dökülmüş çinilerden oluşan alınlıklı bir pano görülmektedir. Panoya mavi beyaz renkler hâkimdir.

Resim 46:

Hamam Sefası Detay 1

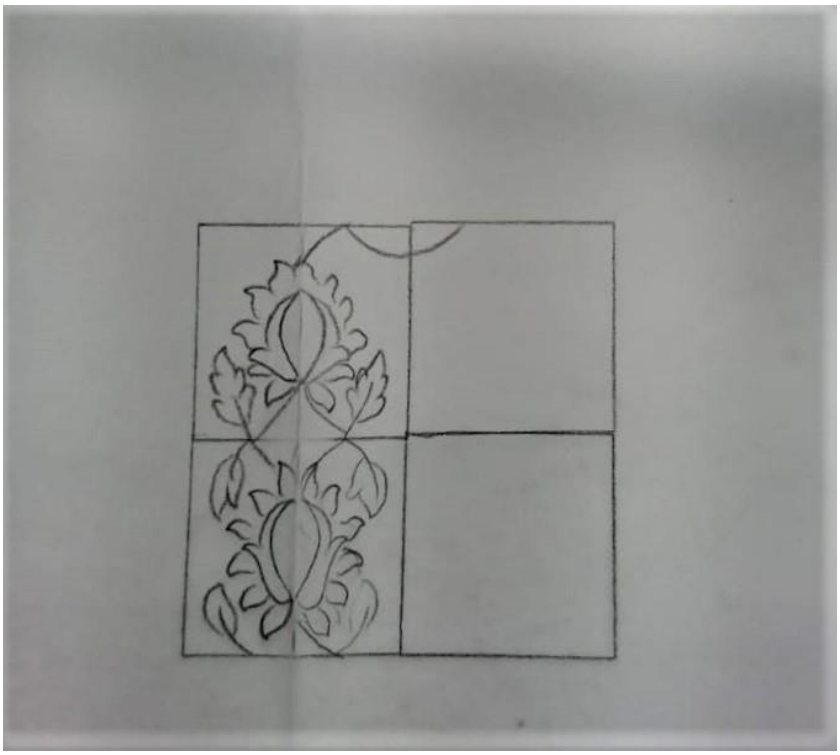
Resim 47:

Hamam Sefası Detay 2

Çizim 8:

Hamam Sefası Detay 2

2.6.7. Şaka

Resim 48:

Şaka

Fotoğraf: https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-g/gerome-jean-leon/jean-leon-gerome-saka-5109/

Katalog No: 19

Eser Adı: Şaka

Ebat: 59.7 x 73.4 cm.

Ressamı: Jean-Leon Gerome

Bulunduğu Yer: -

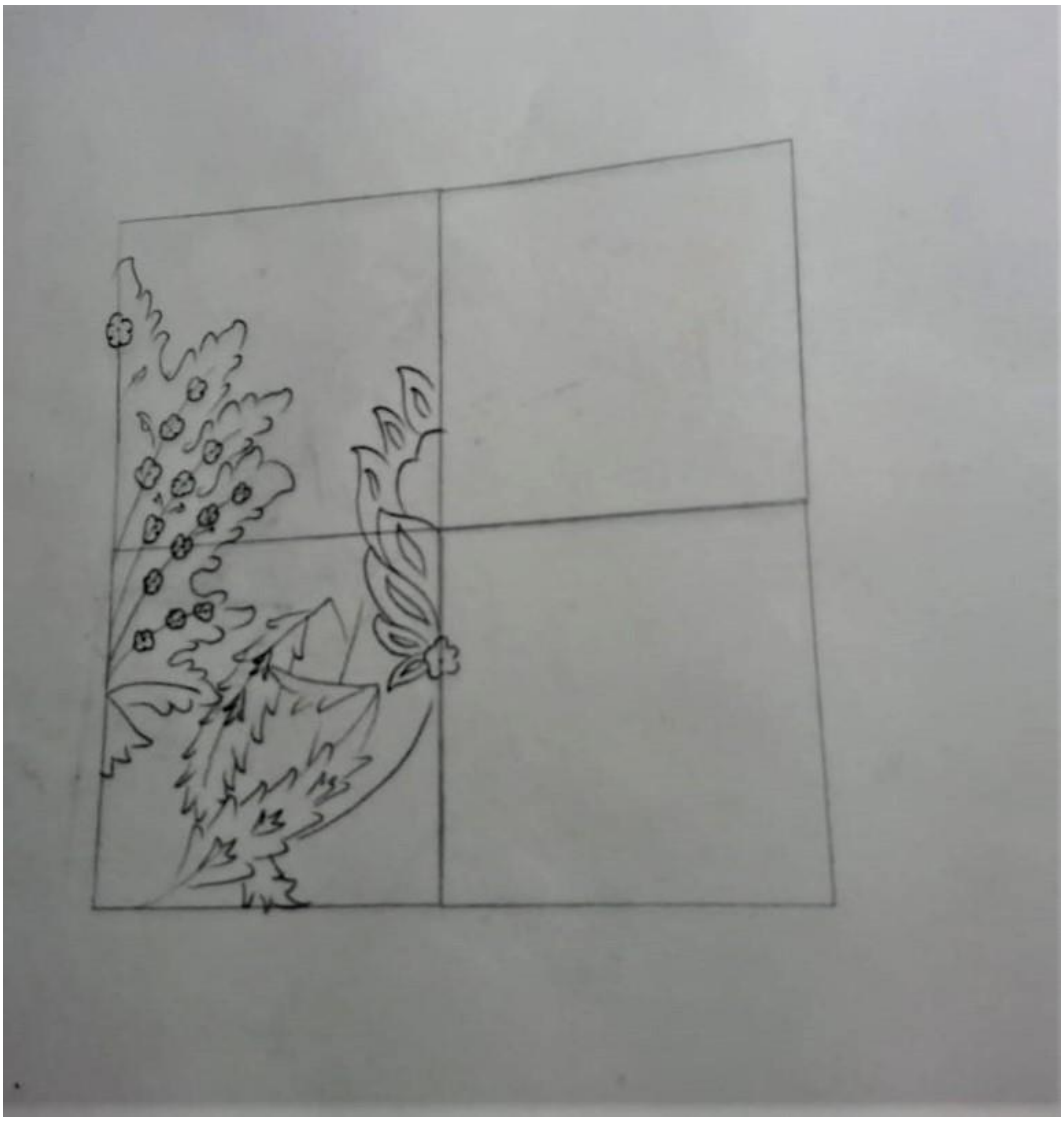
Yapılış Tarihi: 1882

Eser Analizi: Eserde beyaz zemin üzerine mavi ve yeşil renklerde hançerli yapraklar ve hatayi grubu motifler kullanılmıştır. Ayrıca lacivert zemin üzerine beyaz kırmızı penç ve

yaprak motifleri uygulanmıştır. Pencere alınlığında ise rumi ve bitkisel desenler bir arada kullanılmaktadır.

Çizim 9:

Şaka Detay

2.7. JOHN FREDERICK LEWIS (1804-1876)

2.7.1. Kahire’ de Öğle Yemeği

Resim 49:

Kahire’ de Öğle Yemeği

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.72)

Katalog No: 20

Eser Adı: Kahire’ de Öğle Yemeği

Ebat: -

Bulunduğu Yer: -

Ressamı: John Frederick Lewis - 15 Ağustos 1876

John Frederick Lewis 14 Temmuz 1804 Londra’ da doğan bir İngiliz Oryantalist ressam’ dır. Şark sahnelerini ayrıntılı bir şekilde suluboya veya yağlıboya tarzında çalışmıştır. Kahire'deki geleneksel bir konakta birkaç yıl yaşadıktan sonra 1851'de İngiltere'ye dönerek Orta Doğu kültürünü ve Mısır iç mekânlarını ayrıntılı bir şekilde çalışarak

uzmanlaşmıştır. İslam mimarisini, mobilyalarını, kostümlerini, kültürünü çok dikkatli ve gerçekçi bir şekilde resmeden ressam Orta Doğu'nun kadınlarına ateşli bir ilgi gösteren diğer pek çok Oryantalist ressamın aksine, hiç çıplak figür çizmemiştir.

Ayrıca pek çok harem sahnesinde model olarak karısını kullanmıştır. (https://www.tate.org.uk/art/artists/john-frederick-lewis-350, 2019)

Bulunduğu Yer: Londra, Owen Edgar Gallery

Ebat: 87,6x15,6 cm.

Yapılış Tarihi: 1882

Eser Analizi: Balkonda sofra başında yemek yiyen figürler resmedilmiştir. Figürlerin arka tarafında firuze renkli kare çiniler görülmektedir. Merkezini hatayi grubu bir çiçek motifinin oluşturduğu ve yaprak motifleri ile birbirlerine bağlanarak tekrarlanmış bir tasarım uygulanmıştır.

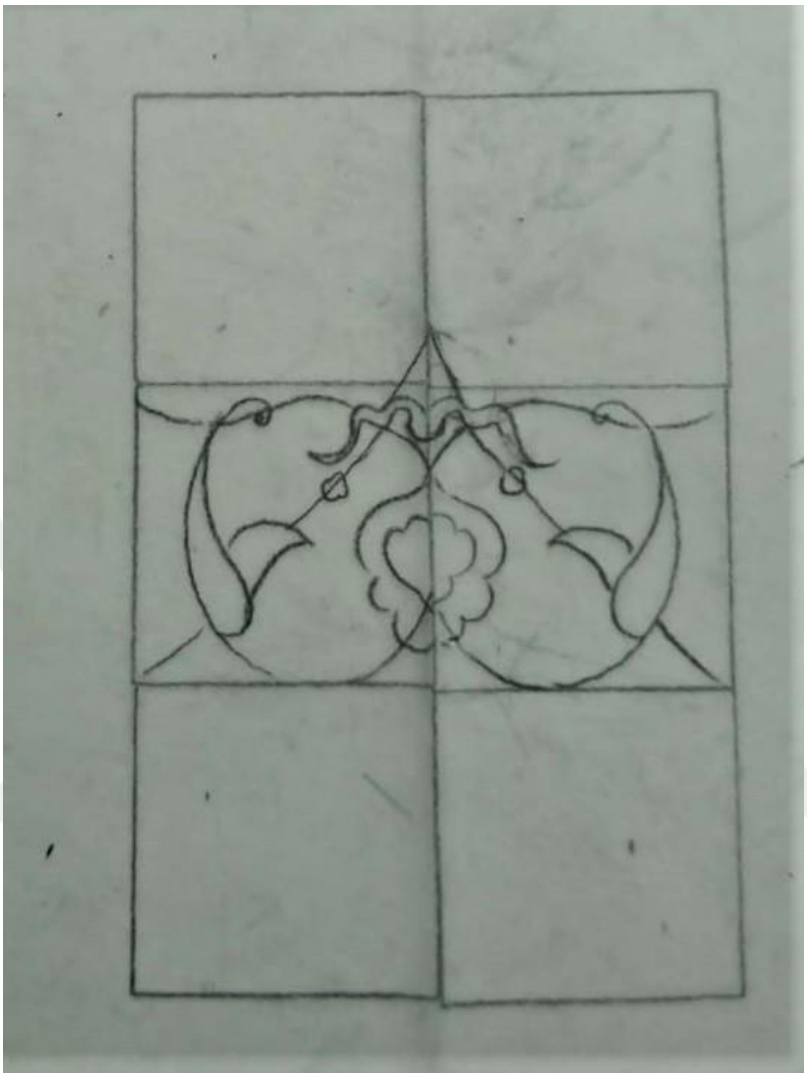
Resim 50:

Kahire' de Öğle Yemeği Detay

Çizim 10:

Kahire' de Öğle Yemeği Detay

2.7.2. Arap Arzuhalci

Resim 51:

Arap Arzuhalci

Fotoğraf: (Antik Dekor, 1989, sayı: 1, s.103)

Katalog No: 21

Eser Adı: Arap Arzuhalci

Ebat: 46,3x60,9 cm.

Bulunduğu Yer: Londra, The Fine Art Society

Ressamı: John Frederick Lewis

Yapılış Tarihi: 1852

Eser Analizi: Sedirin yan tarafında yer alan kolonda siyah, sarı ve lacivert renklerde geometrik formlardaki Selçuklu geçmeleriyle benzerlik gösteren geometrik geçme motifi kullanılmıştır.

2.7.3. Kur’ an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa

Resim 52:

Kur’ an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa

Fotoğraf: (Roberts, 2016, s. 186)

Katalog No: 22

Eser Adı: Kur’ an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa

Ebadı: 62.5 x 75.5 cm.

Bulunduğu Yer: Elton Hall Collection See Opposite For Detail

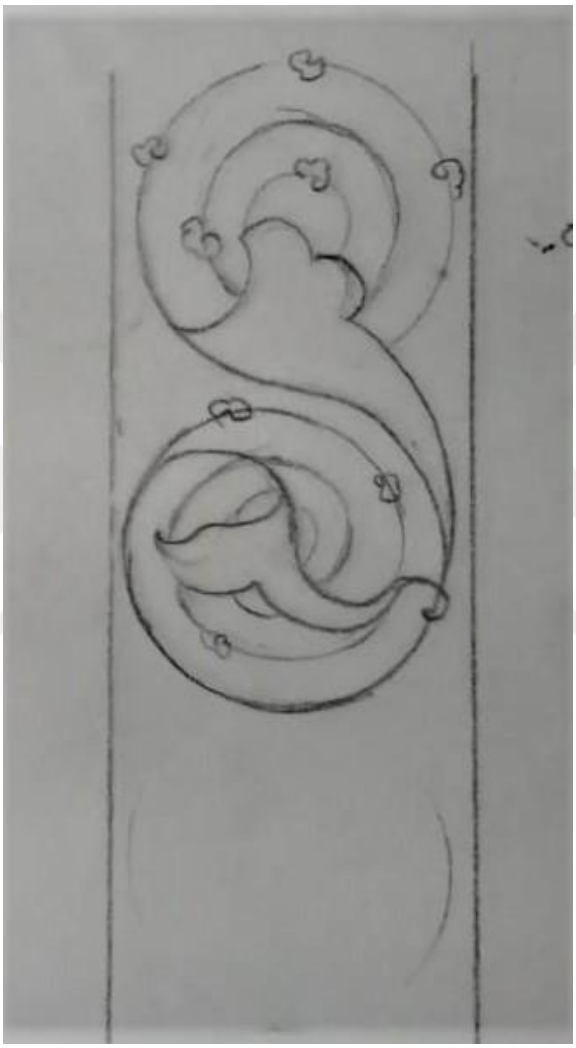
Ressamı: John Frederick Lewis

Yapılış Tarihi: 1869

Eser Analizi: Ahşap üzerine yağlıboya çalışılmış bir eserdir. Arap arzuhalci adlı resim ile benzer mekân özelliklerine sahiptir. Aynı kolonda beyaz renkli zemin üzerinde helezonlar arasında rumi motifleri kullanılmıştır.

Çizim 11:

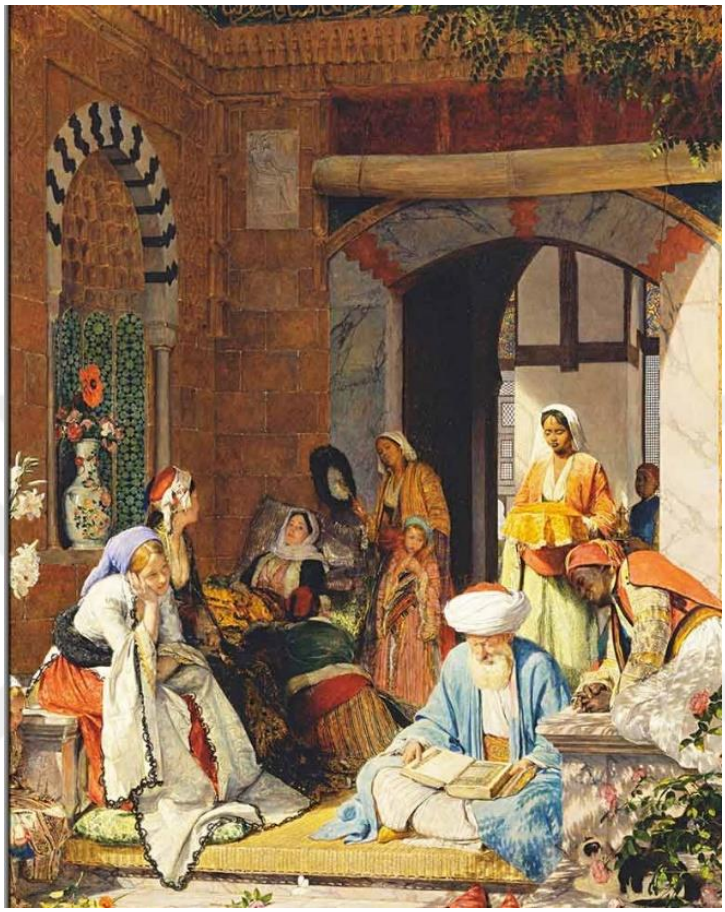
Kur' an Yorumcusu: Bir Türbenin İçi, Bursa Detay

2.7.4. Şifa İçin Dua

Resim 53:

Şifa İçin Dua

Fotoğraf: https://www.canvastar.com/John-Frederick-Lewis-sifa-icin-dua

Katalog No: 23

Eser Adı: Şifa İçin Dua

Ebat: 90.8 x 70.8 cm.

Bulunduğu Yer: Yale Center for British Art, New Haven

Ressamı: John Frederick Lewis

Yapılış Tarihi: 1872

Eser Analizi: Eserde yer alan çiniler niş içinde lacivert zeminli, firuze renkli geometrik formda çini uygulaması görülmektedir.

Resim 54:

Şifa İçin Dua Detay

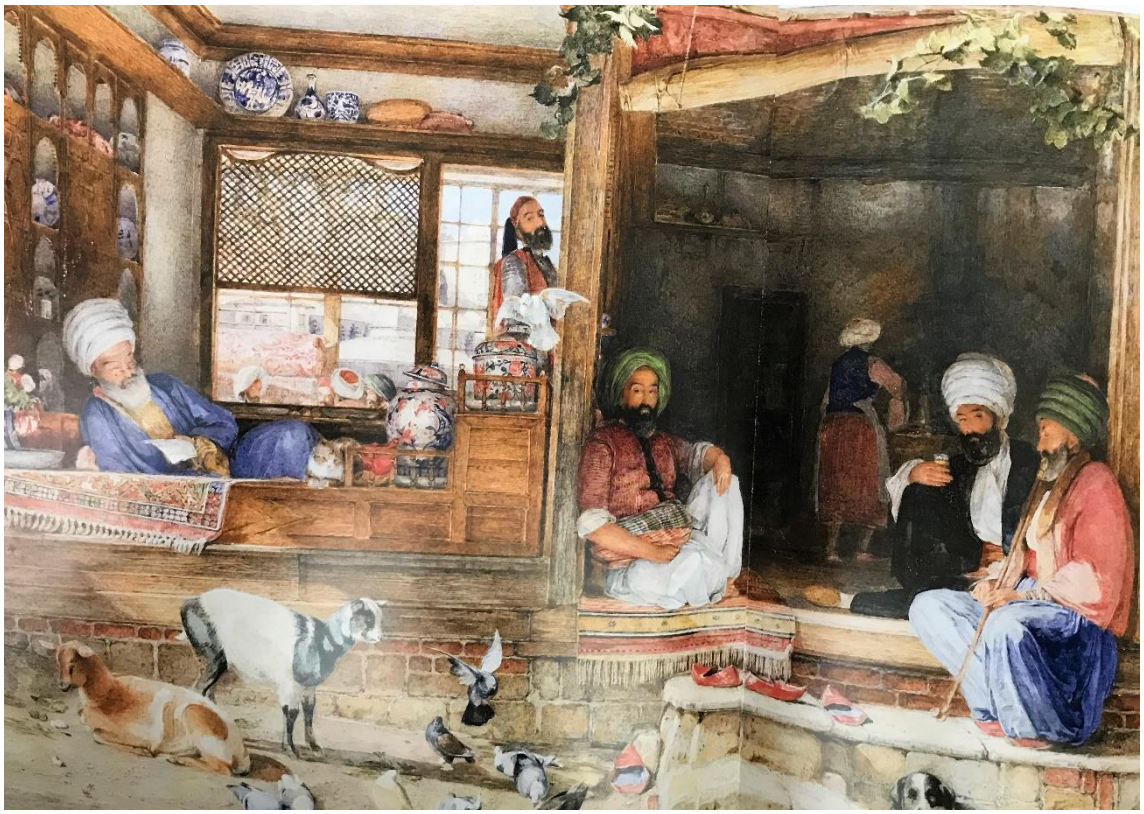

Selçuklu çinileriyle benzerlik göstermektedir. Eser ahşap üzerine yağlıboya tekniği ile çalışılmıştır.

2.7.5. Kebap Dükkânı, Üsküdar

Resim 55:

Kebap Dükkanı, Üsküdar

Fotoğraf: (Türkiye de Sanat, s. 30)

Katalog No: 24

Eser Adı: Kebap Dükkanı, Üsküdar

Ebat: 29.5 x 40.5 cm.

Ressamı: John Frederick Lewis

Yapılış Tarihi: 1858

Eser Analizi: Suluboya tekniğiyle çalışılan eserde mavi beyaz renklerde kullanılan ve desen özellikleri belli olmayan günlük kullanım çinileri görülmektedir.

2.7.6. Bursa’ da Yeşil Türbe

Resim 56:

Bursa’ da Yeşil Türbe

Fotoğraf: (Arlı: 2000, s.72)

Katalog No: 25

Eser Adı: Bursa’ da Yeşil Türbe

Ebat: -

Ressamı: John Frederick Lewis

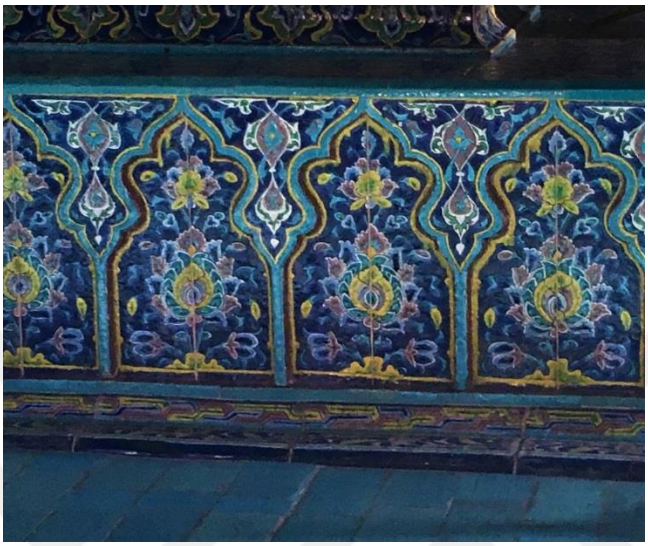
Bulunduğu Yer: Londra, Victoria and Albert Museum

Eser Analizi: Osman Hamdi Beyin eserlerinde sıklıkla kullanılan Bursa Yeşil Türbe ressam Lewis tarafından da resmediliştir. Eserde turkuaz renkli altıgen karolar ve Sultan Çelebi Mehmet’in sandukasında temsili çini uygulamaları görülmektedir. Altıgen formlu karolar burada yalnızca düz renk boyanarak form detayı resmedilmemiştir. Yalnızca sol duvar çinilerinde Yeşil Türbe çinilerinde bulunan şemse form temsili olarak

uygulanılmıştır. Sanduka çinilerinde ise kobalt mavi kaidenin üzerinde paftalara ayrılmış temsili çini uygulamalarında desen ve motif özelliklerini ayırt etmek mümkün değildir.

Resim 57:

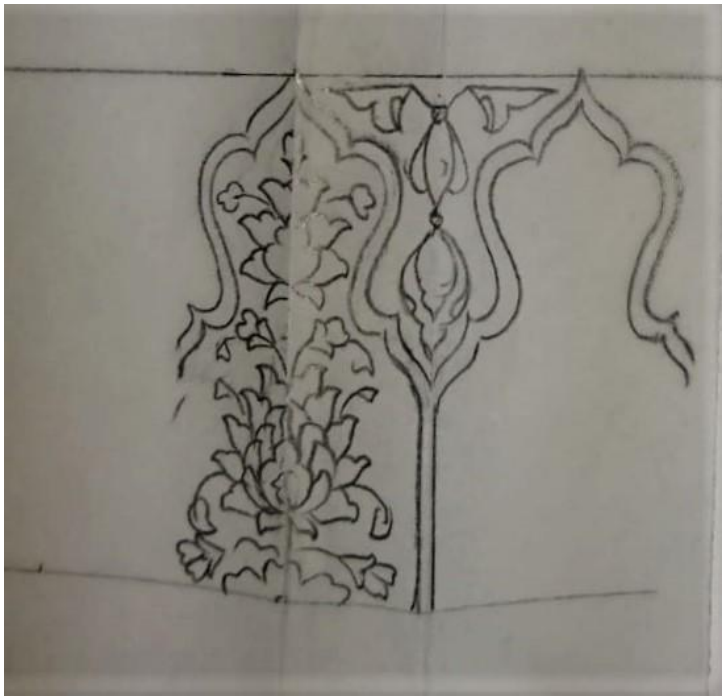
Bursa, Yeşil Türbe Sanduka Detay

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Çizim 12:

Bursa, Yeşil Türbe Sanduka Detay

2.8. OSMAN HAMDİ BEY (1842-1910)

2.8.1. Cami Kapısında

Resim 58:

Cami Kapısında

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.80)

Katalog No: 26

Eser Adı: Cami Kapısında

Ebat: 208 x 110 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

30 Aralık 1842 tarihinde İstanbul'da doğan Osman Hamdi Bey bilim insanı, arkeolog, müzeci, hukuk adamı ve ressamdır. Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi'nin (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi), İstanbul Arkeoloji Müzesinin kurucusu olan Osman Hamdi Bey Paris'te hukuk eğitimini sürdürürken resme olan tutkusu sebebiyle Paris Güzel Sanatlar Okulu'na (Ecole des Beaux Arts) devam etmiştir. Hocaları zamanın ünlü ressamlarından olan Gerome (18824-1904) ve Boulanger (1824-1888) olmuştur.

Osman Hamdi Bey 1869 tarihinde İstanbul'a dönüş yapmıştır. Bağdat Yabancı İşleri Müdürlüğüne (Vilayeti Umur-u Ecnebiye Müdürlüğü) getirilmiştir. 1871 tarihinde sarayda yabancı elçilerin protokol işleriyle görevlendirilen Osman Hamdi Bey başarılarından dolayı Sultan Abdülaziz tarafından, 1873 yılında Viyana'da açılan Uluslararası Sergiye komiser olarak atanmıştır. 1875'te Hariciye-i Umur Katipliği, 1876'da Matbuat-ı Ecnebiye Müdürlüğü, 1877'de Altıncı Daire-i Belediye Müdürlüğü gibi çeşitli devlet görevlerini almıştır. Lagina'da bulunan Hekate Tapınağı'nda, Nemrut Dağı Tümülüs'ünde, Sayda (Sidon-Lübnan) kral mezarlığı kazılarını yapmıştır. Bu lahitlerin arasında İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen dünyaca ünlü İskender Lahti' nin bulunması Osman Hamdi Bey'e de uluslararası bir ün kazandırmıştır. Arkeoloji alanında yaptığı çalışmalar ile yurtdışında tanınmaya başlayan Osman Hamdi Bey; Fransız, Alman, Yunan, İspanyol çevrelerince madalya ve nişanlarla ödüllendirilmiştir.

Osman Hamdi Bey'in 1881 yılında Müze-i Hümayun'a müdür tayin edilmesiyle Türk müzeciliğinde verimli bir dönem başlamıştır. Osman Hamdi Bey'in Müze-i Hümayun'da ilk olarak yabancıların yaptığı kazılarda ortaya çıkan eserlerin yurt dışına götürülmesini yasaklamayı planladığı bir tüzük hazırlamıştır. Yarım bıraktığı Hukuk eğitiminin yararları burada ortaya çıkmış ve yürürlükte bulunan "1874 Asar-ı Atika Nizannamesini" 1883 yılında yeni baştan düzenleyerek eserlerin yurt dışına çıkmasını yasaklayan maddeler koydurmuştur. Böylece batı ülkelere Osmanlı topraklarından eser akışı engellenmiştir. Eserlerin kaydedilmesi, onarılması, nem ve rutubetten uzak ve sağlıklı bir şekilde korunup sergileyebileceği İstanbul Arkeolji Müzesinin ilk kısmını 1899'da, ikinci kısmını 1903'te ve üçüncü kısmını 1907'de tamamlayarak ziyarete açmıştır.

Osman Hamdi Bey, müzecilik, devlet işleri ve arkeolojik çalışmalarını sürdürürken ressamlığını hiç ihmal etmemiştir. "Kaplumbağa Terbiyecisi", "Arzuhalci", "Kuran Okuyan Hoca", "Silah Taciri", "Leylak Toplayan Kız", "Mimozalı Kadın", "Feraceli

Kadınlar", "Şehzadebaşı Camisi Avlusunda Kadınlar" "Ab-ı Hayat Çeşmesi", "Mihrap" gibi tabloları onun en ünlü yapıtları arasındadır. Resimlerinde; Türk sanatını, kültürünü, mimarisini, kandil, rahle, çinili panolar, hat levhaları dekor olarak kullanmıştır. Osman Hamdi Bey; 24 Şubat 1910 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Bulunduğu Yer: Pennsylvania Üniversitesi Arkeoloji ve Antropoloji Müzesi Arşivinde

Yapılış Tarihi: 1891

Eser Analizi: Eser tuval üzerine yağlıboya tekniği ile çalışılmıştır. Sanatçı bu eserinde çini detaylarını kemer üstünde yansıtmıştır. Lacivert zemin üzerine turkuaz, sarı, açık mavi renklerde rumiler ile bezenmiş helezonlardan oluşan yarı simetrik bir rumi kompozisyon kullanılmıştır. Ayrıca sağ ve sol kısımlarda yazı kitabelerinin bir kısmı görülmektedir. Kitabelerin etrafını beyaz, mavi ve lacivert renkli bordür çiniler sarmaktadır. Eser de resmedilen cami "Camiden Çıkan Sultan I ve II" ve " Cami Kapısında Feraceli Kadınlar" adlı tablolarında kullandığı cami ile aynı yer olduğu görülmektedir. Bu caminin ressamın eserlerinde sıkça kullandığı Yeni Cami olduğu bilinmektedir.

Resim 59:

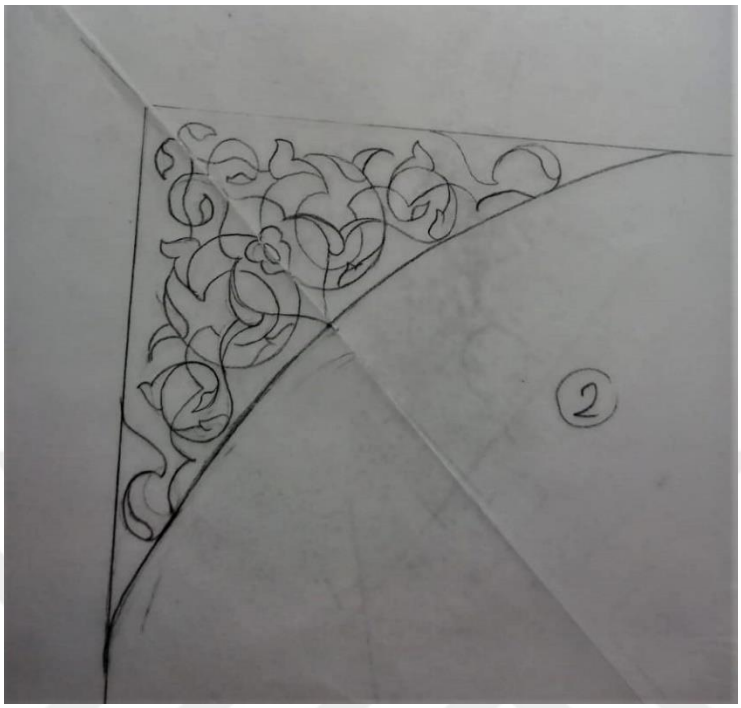
Yeni Camii

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Çizim 13:

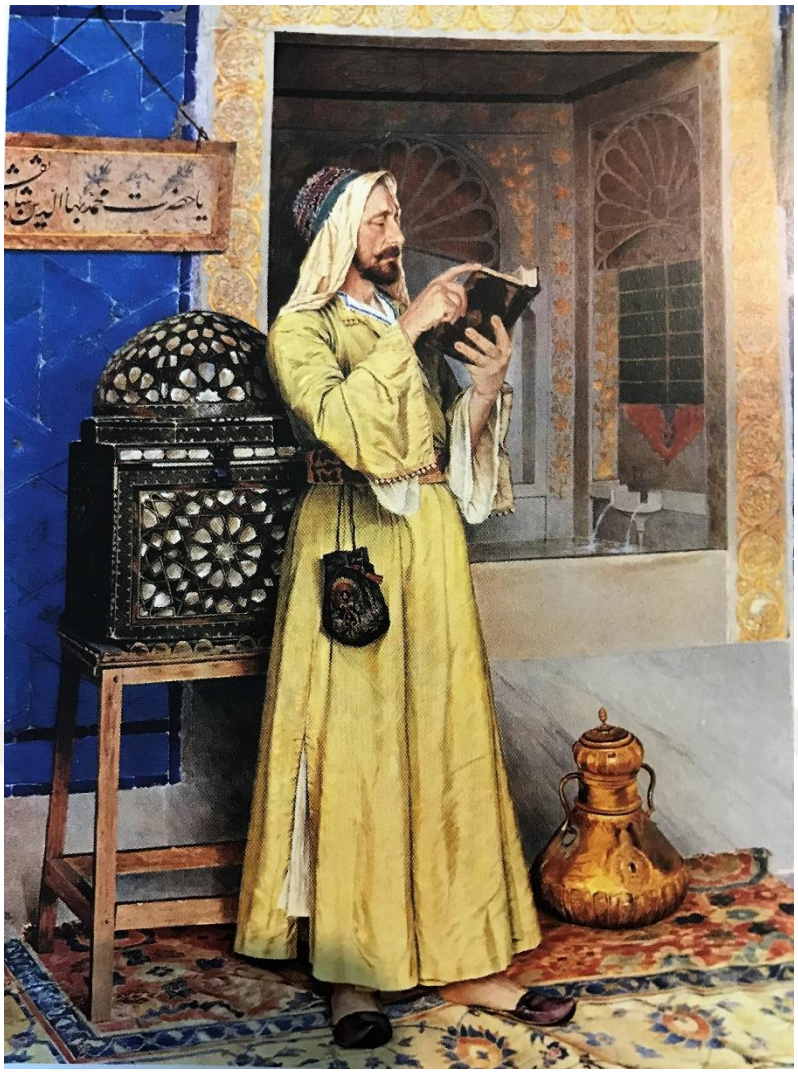
Cami Kapısında Detay

2.8.2. Ab-ı Hayat Çeşmesi

Resim 60:

Ab-ı Hayat Çeşmesi

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s.714)

Katalog No: 27

Eser Adı: Ab-ı Hayat Çeşmesi

Ebat: 200 x 151 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Berlin, Alte Nationalgalerie

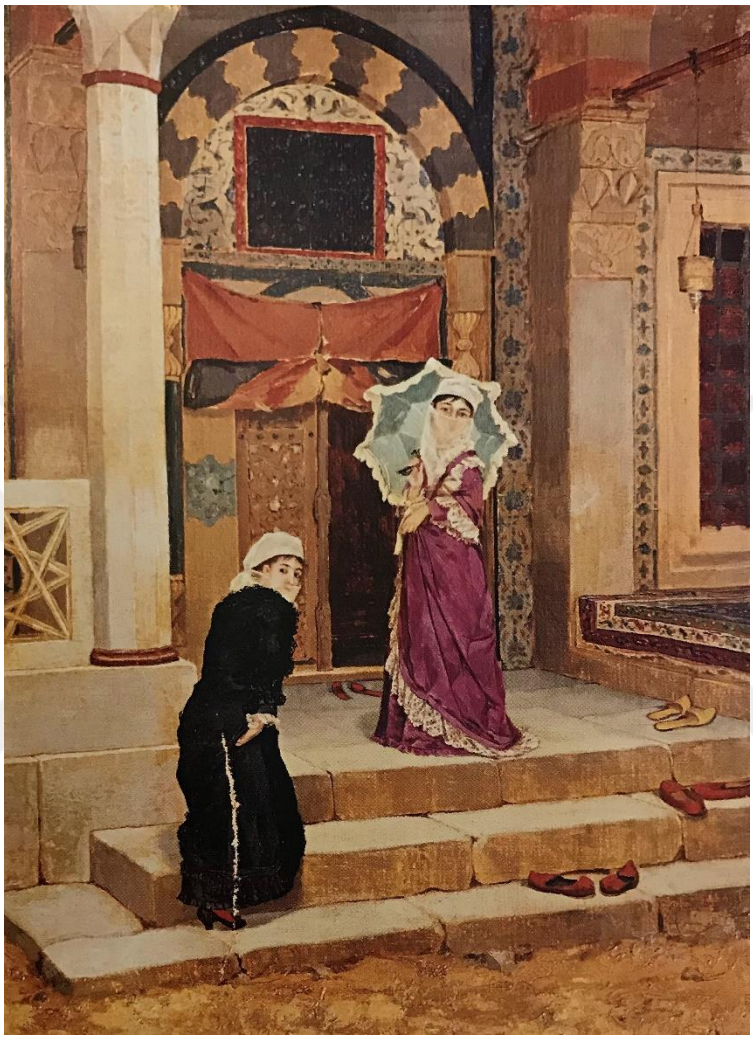
Yapılış Tarihi: 1904

Eser Analizi: Berlin' de bulunan eser tuval üzerine yağlıboya olarak çalışılmıştır. Turkuaz tonlarda tek renkli çiniler dikkat çekmektedir. Üçgen ve altıgen formlardaki renkli sır tekniğinin kullanıldığı çiniler duvar kaplaması olarak dervişin arka tarafında resmedilmiştir. Kobalt mavi renginde ince tek renk bordürler duvar kaplamasının etrafını çevrelemektedir. Ayrıca bu bordür ile panonun alt tarafında turkuaz zeminden oluşan ayrı bir bordür ayrılmıştır. Renkli sır tekniği, geometrik kesimli karolar ve kullanılan renklere bakıldığında Anadolu Selçuklu etkileri görülmektedir. Mekânın Yeşil Türbe' den esinlenerek yapıldığı düşünülürse Erken Osmanlı Dönemi olarak nitelendirmek mümkündür.

2.8.3. Türbe Kapısı Önünde İki Kadın I

Resim 61:

Türbe Kapısı Önünde İki Kadın

Fotoğraf: (Aysan, 2007, s. 132)

Katalog No: 28

Eser Adı: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın

Ebat: 57 x 42 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Halil İbrahim İper Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1883

Eser Analizi: Eser tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmıştır. II. Selim Türbesini resmeden ressam kapı alınlığı ve pencere kirişinde çini ayrıntılar görülmektedir. Alınlıkta beyaz zemin üzerine lacivert rumi tasarımlar kullanılmıştır. Pencere kirişinde ise beyaz kırmızı renklerin görüldüğü bitkisel motifler dikkat çekmektedir.

Resim 62:

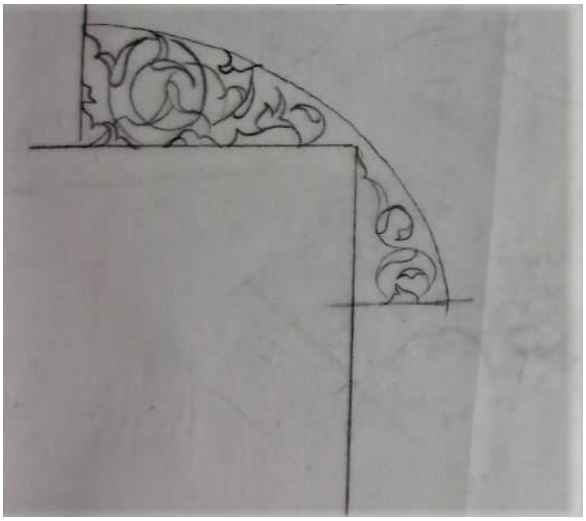
II. Selim Türbesi

Fotoğraf: https://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/sultan-ii-selim-t%C3%BCrbesi

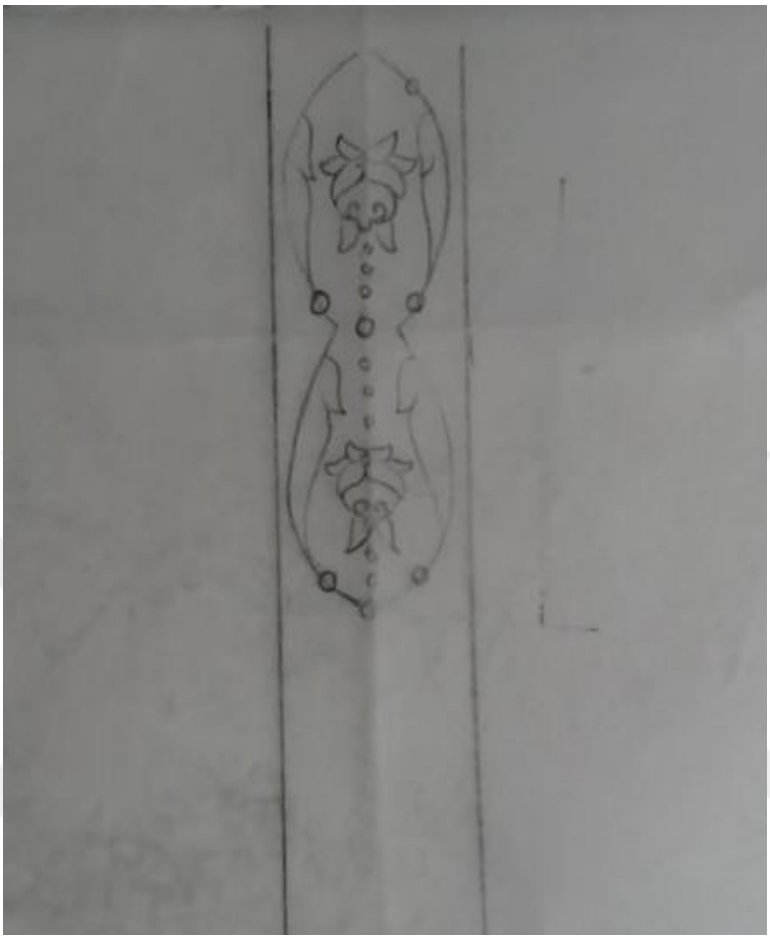
Çizim 14:

Türbe Kapısı Önünde İki Kadın Detay 1

Çizim 14:

Türbe Kapısı Önünde İki Kadın Detay 2

2.8.4. Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II

Resim 63:

Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s.701)

Katalog No: 29

Eser Adı: Türbe Kapısı Önünde İki Kadın

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: -

Yapılış Tarihi: 1897

Eser Analizi: Eser tuval üzerine yağlı boya olarak çalışılmıştır. İkiz resimlerden olan eserde II. Selim Türbesi çinileri benzer şekillerde kapı alınlığı, kapı ve pencere alınlıklarında çini ayrıntılar görülmektedir. Alınlıkta beyaz zemin üzerine lacivert rumi tasarımlar kullanılmıştır. Pencere ve kapı alınlıklarında ise beyaz kırmızı renklerin görüldüğü bitkisel motiflerle resmedilmiştir.

Resim 64:

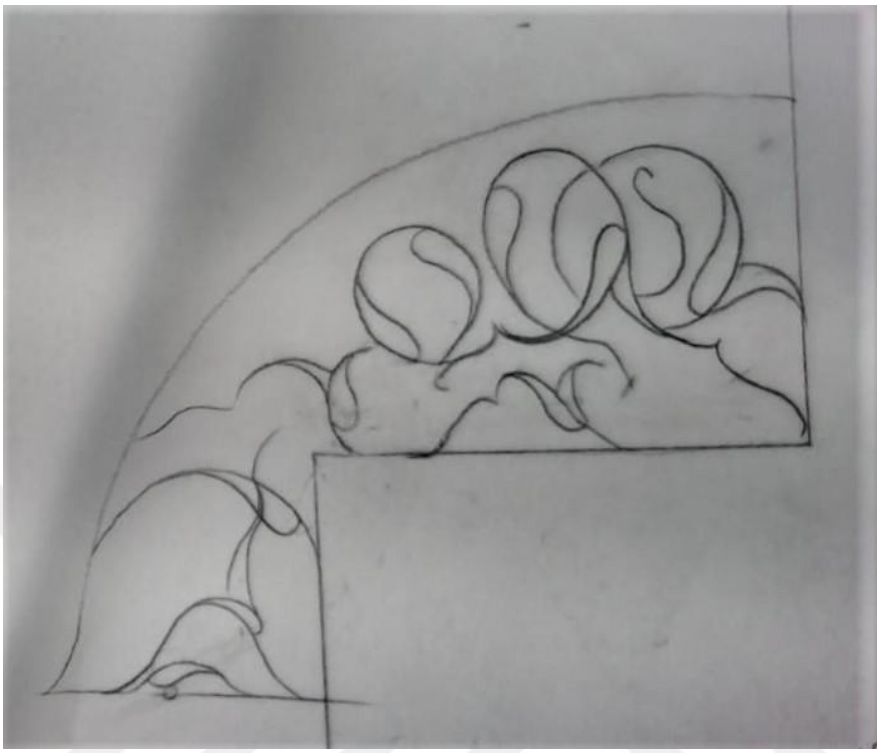
II. Selim Türbesi

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Çizim 15:

Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II Detay

2.8.5. İki Müzisyen Kız

Resim 65:

İki Müzisyen Kız

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 668)

Katalog No: 30

Eser Adı: İki Müzisyen Kız

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

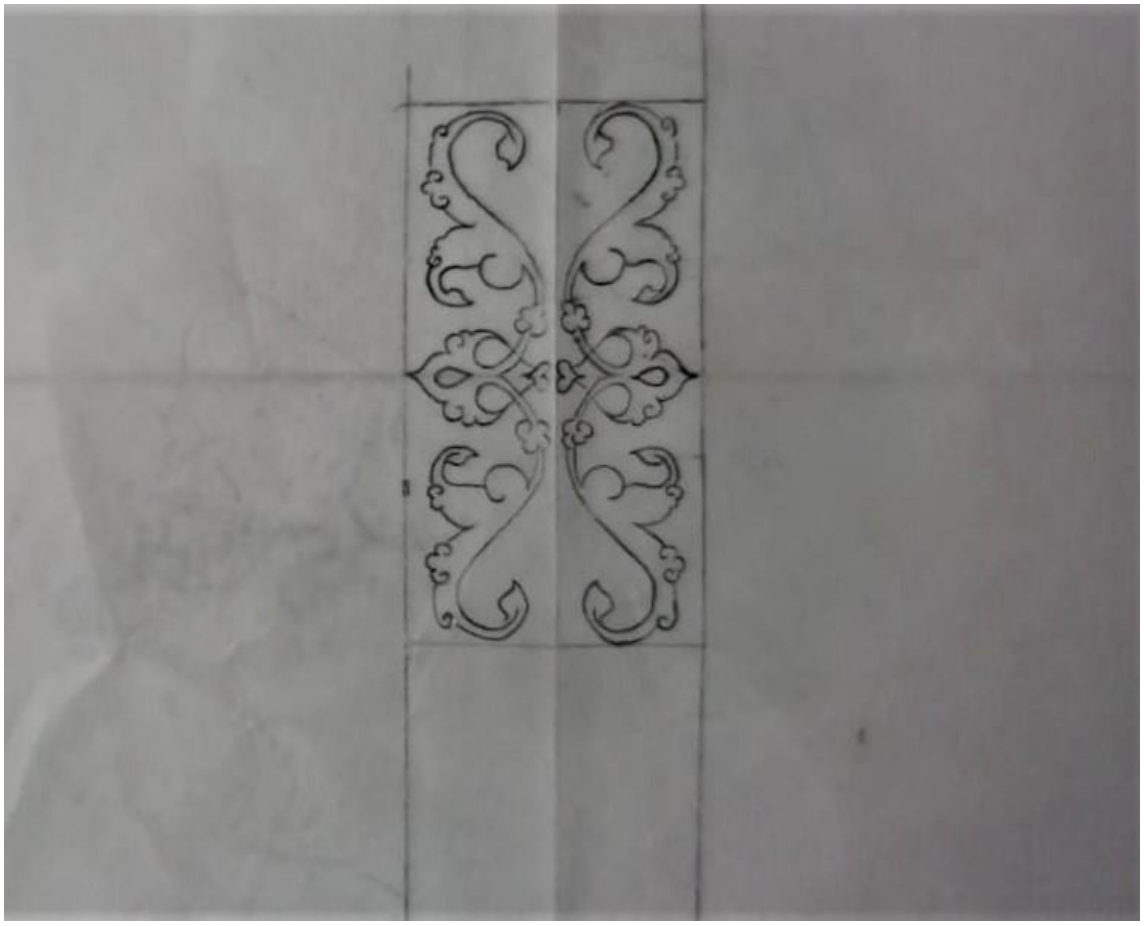
Bulunduğu Yer: Suna Kıraç Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1880

Eser Analizi: Eser yağlı boya olarak çalışılmıştır. Eserde resmedilen balkon kenarında bulunan duvar çinisinde beyaz parlak zemin üzerine lacivert ve turkuaz renklerde ortabağ ile birbirlerine bağlanan dilimli rumi motiflerinden oluşan bir bordür kullanılmıştır.

Çizim 16:

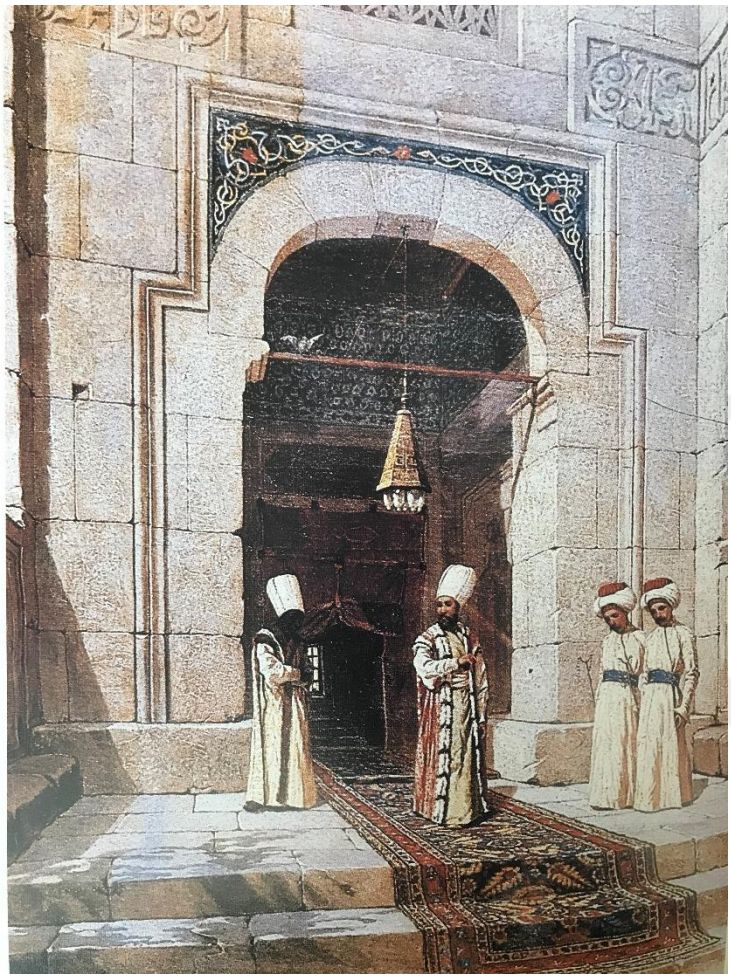
İki Müzisyen Kız Detay

2.8.6. Camiden Çıkan Sultan I.

Resim 66:

Camiden Çıkan Sultan I.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 692)

Katalog No: 31

Eser Adı: Camiden Çıkan Sultan I.

Ebat: 74 x 49 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Mehmet Nuri Çolakoğlu Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1887

Eser Analizi: Yağlı boya olarak çalışılan eserde cami kemerindeki çini detaylar kullanılmıştır. Lacivert zemin üzerine beyaz renklerde rumiler ile kırmızı detaylar görülmektedir.

Resim 67:

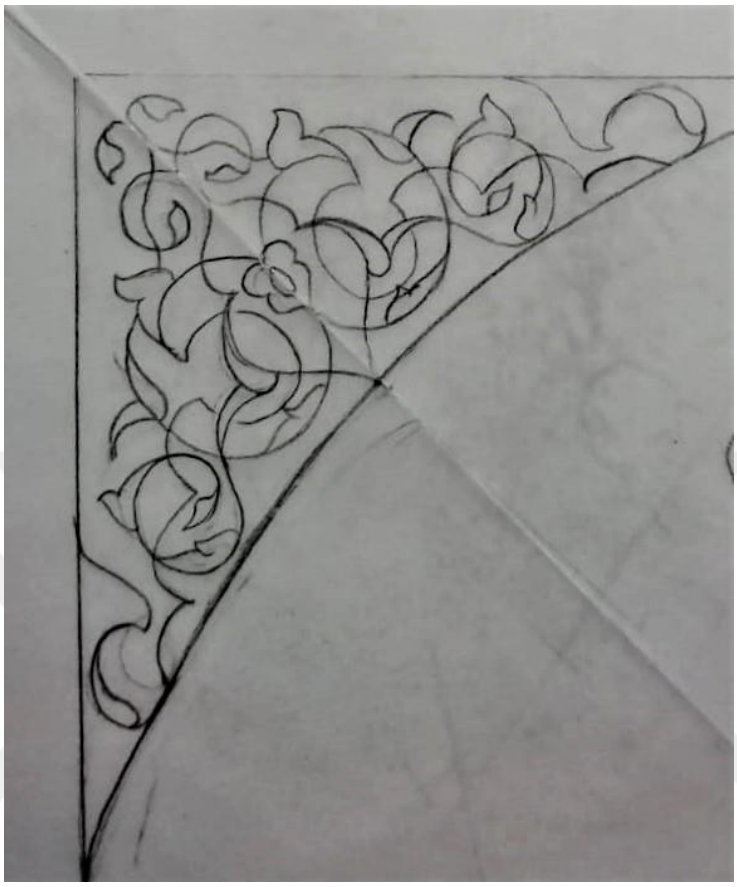
Yeni Cami

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Çizim 17:

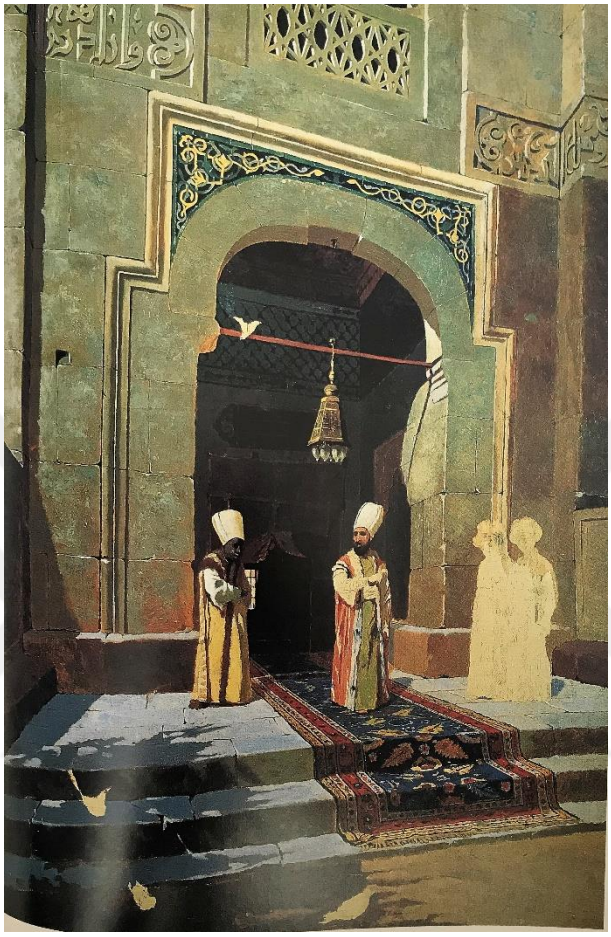
Camiden Çıkan Sultan

2.8.7. Camiden Çıkan Sultan II.

Resim 68:

Camiden Çıkan Sultan II.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 693)

Katalog No: 32

Eser Adı: Camiden Çıkan Sultan II.

Ebat: 74 x 49 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Necati Akçalılar Koleksiyonu

Eser Analizi: Eser yukarıda yer alan ikiz tabloda koyu lacivert zemin üzerine beyaz renklerde rumiler kullanılmıştır.

2.8.8. Camiden Çıkanlar

Resim 69:

Camiden Çıkanlar

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 756)

Katalog No: 33

Eser Adı: Camiden Çıkanlar

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Osman Kerman Koleksiyonu

Eser Analizi: Eserde yağlı boya tekniği kullanılmıştır. Çini detay kapı alınlığı olarak görülmektedir. Merkeze yerleştirilen şemse formlu bitkisel motifler mavi beyaz renklerde tasarlanmıştır.

Resim 70:

Rüstem Paşa Camii

Fotoğraf: http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=7&articleID=505&bhcp=1

Çizim 18:

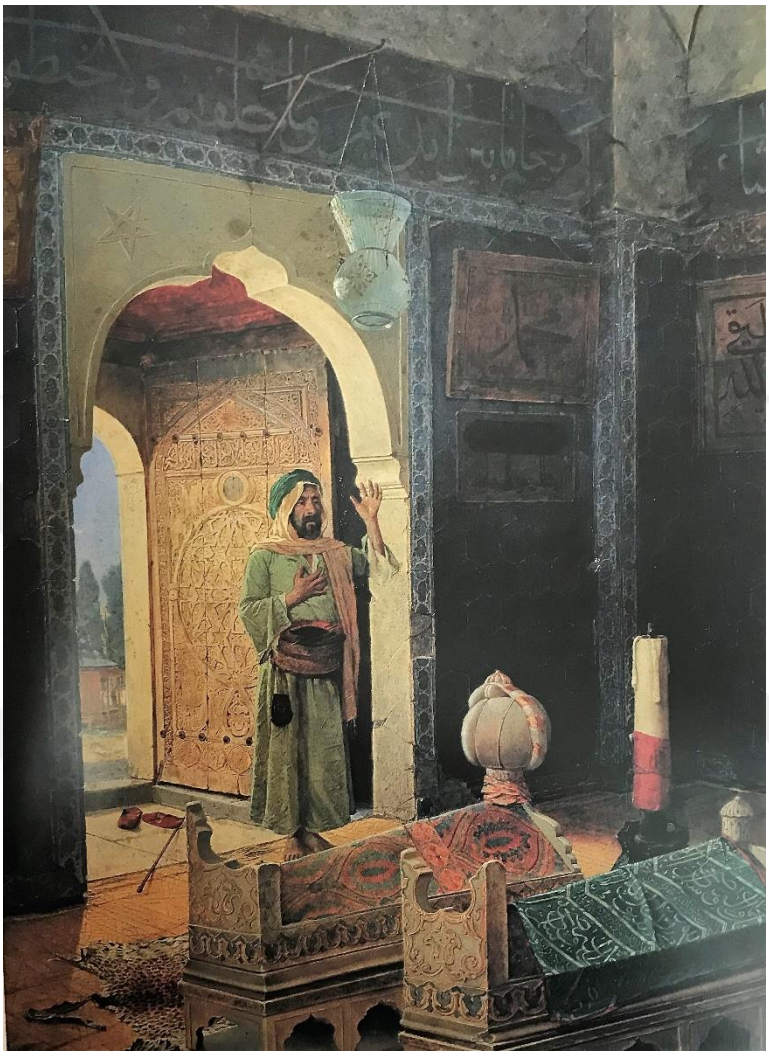
Camiden Çıkanlar Detay

2.8.9. Şehzade Türbesi'nde Derviş

Resim 71:

Şehzade Türbesi'nde Derviş

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 751)

Katalog No: 34

Eser Adı: Şehzade Türbesi'nde Derviş

Ebat: 122 x 92 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: İstanbul Resim ve Heykel Müzesi

Yapılış Tarihi: 1908

Eser Analizi: Eserde Bursa Şehzadeler Türbesi resmedilmiştir. Altıgen formlu tek renk çiniler duvar kaplaması olarak kullanılmıştır. Ayrıca motif netliği olmayan mavi beyaz bordürler görülmektedir.

Resim 72:

Şehzade Mustafa Türbesi

Fotoğraf: Begüm Özmimar

2.8.10. İlahiyatçı

Resim 73:

İlahiyatçı

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 735)

Katalog No: 35

Eser Adı: İlahiyatçı

Ebat: 90 x 113 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Feyyaz Berker Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1907

Eser Analizi: Resimde kuran okuyan figür arkasında koyu yeşil tonlarında üçgen ve altıgen formlu tek renk çiniler görülmektedir. Bursa Yeşil Türbe çinilerinden esinlenildiği düşünülmektedir.

2.8.11. İftardan Sonra

Resim 74:

İftardan Sonra

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.184)

Katalog No: 36

Eser Adı: İftardan Sonra

Ebat: 57 x 42 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

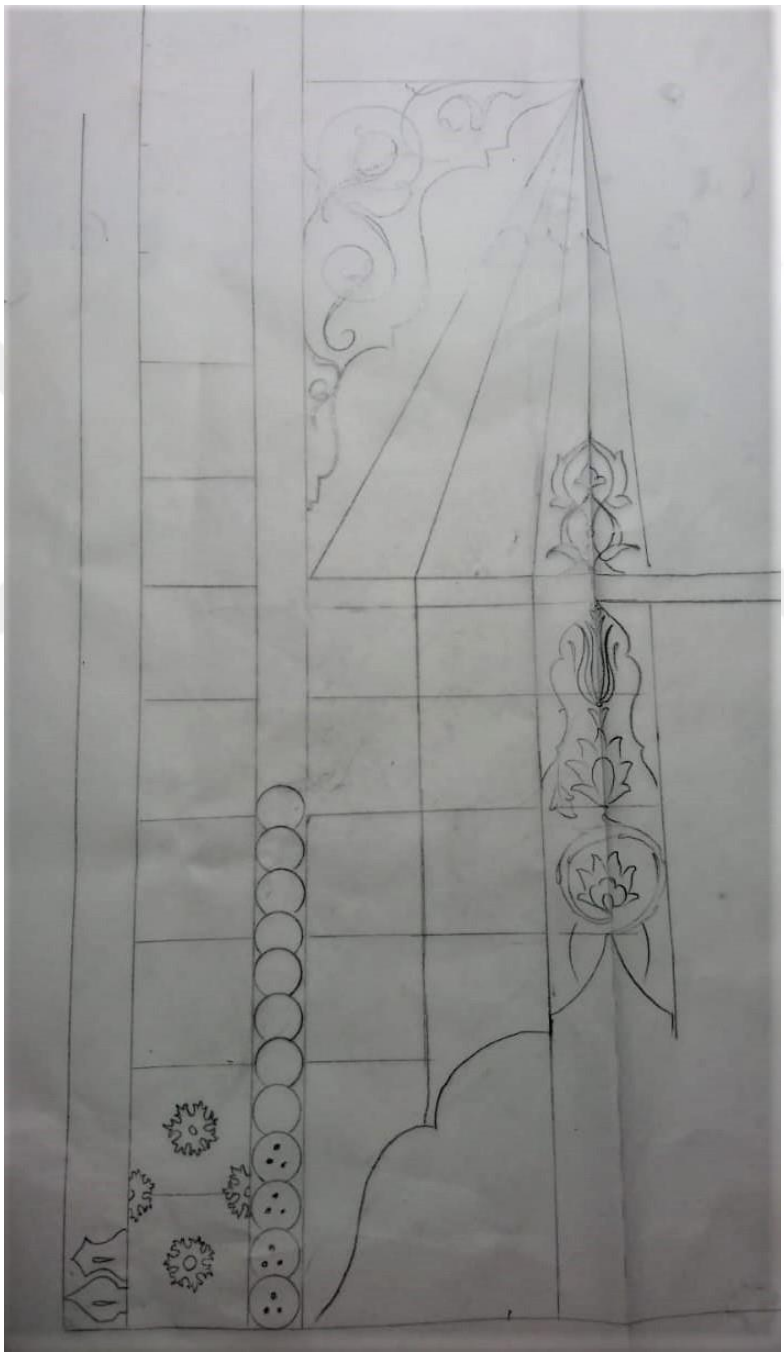
Bulunduğu Yer: Türkiye İş Bankası Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1886

Eser Analizi: Ocak üstünde yer alan zengin çini tasarımları görülmektedir. Lacivert zemin üzerinde rumiler ve beyaz zemin üzerinde firuze, mavi, kırmızı renklerinin kullanıldığı bitkisel motifler görülmektedir.

Çizim 19:

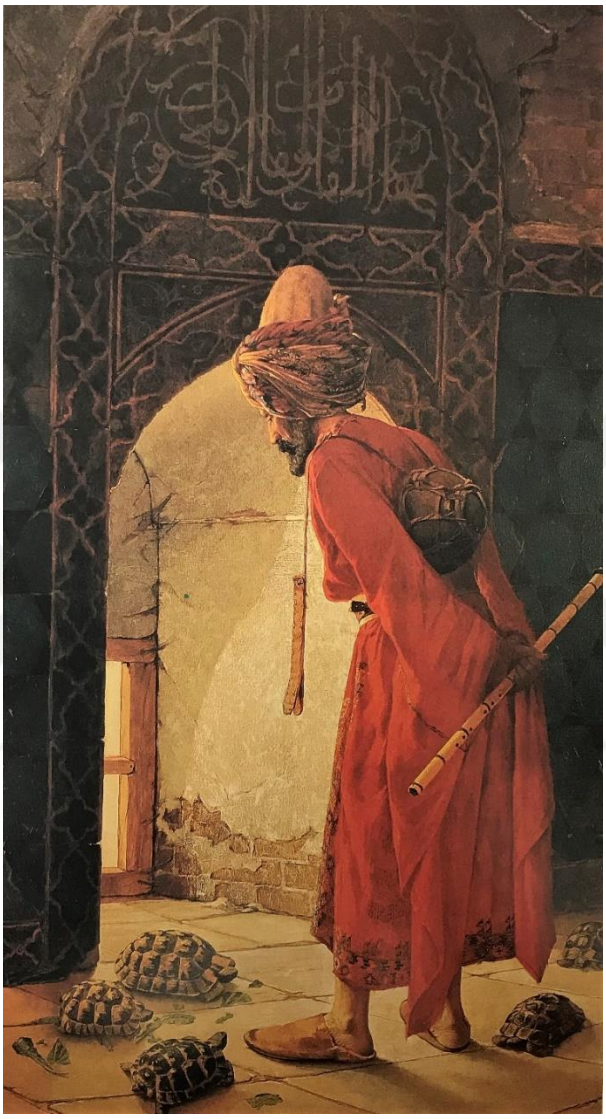
İftardan Sonra Detay

2.8.12. Kaplumbağa Terbiyecisi I.

Resim 75:

Kaplumbağa Terbiyecisi I.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s.732)

Katalog No: 37

Eser Adı: Kaplumbağa Terbiyecisi I.

Ebat: 223 x 117 cm

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Erol Kerim Aksoy Koleksiyonu

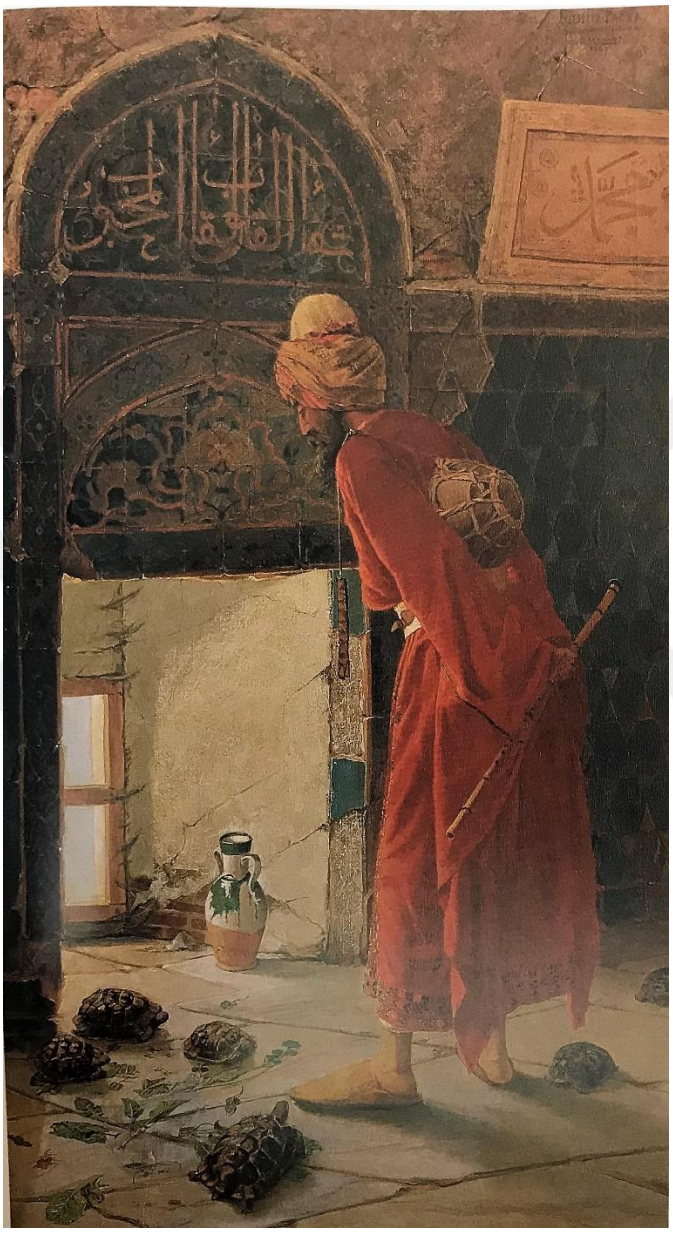
Yapılış Tarihi: 1906

Eser Analizi: İlk örneği 1906 yılında yapılan eserde Bursa Yeşil Caminin üst katında var olan hücrelerden birinin resmedildiği bilinmektedir. Eserde üçgen ve altıgen formlu yeşil renkli tek renk çiniler kullanılmıştır. Ayrıca bordürlerle çevrili kapının üstündeki alınlıkta hat yazı görülmektedir.

2.8.13. Kaplumbağa Terbiyecisi II.

Resim 76:

Kaplumbağa Terbiyecisi II.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s.733)

Katalog No: 38

Eser Adı: Kaplumbağa Terbiyecisi II**.**

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

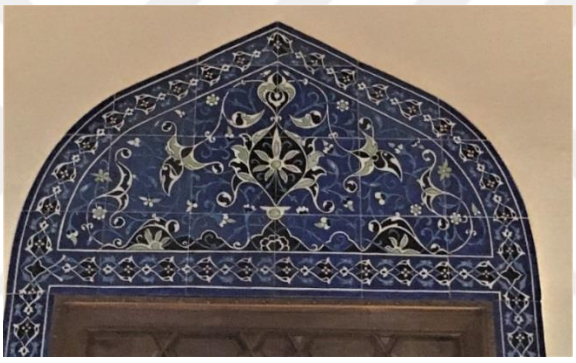
Bulunduğu Yer:

Yapılış Tarihi: 1907

Eser Analizi: 1907 yılında ikinci örneği yapılan eserde Yeşil Cami çini özelliklerine sahip tek renkli, üçgen ve altıgen formlu çiniler görülmektedir. Ayrıca kiriş ve kapı alınlığını çevreleyen bordür çiniler ile çift kapı alınlığı görülmektedir. Dervişin eğilerek altından geçtiği kapının ilk alınlığında lacivert zemin üzerinde rumi desen, üst alınlıkta ise rumi siluet üzerine kitabe görülmektedir.

Resim 77:

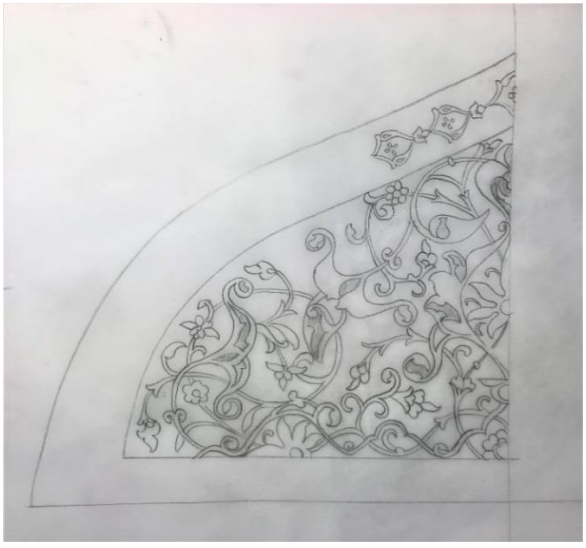
Bursa, Yeşil Türbe

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Çizim 20:

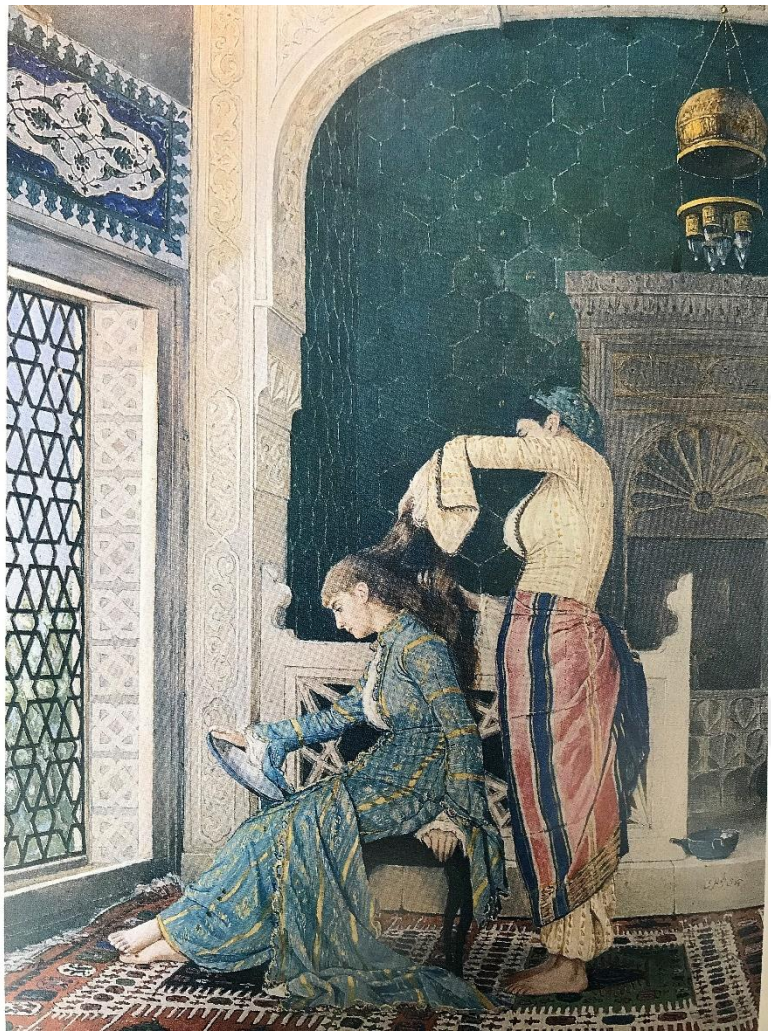
Yeşil Türbe Çini Detay

2.8.14. Saçlarını Taratan Kız

Resim 78:

Saçlarını Taratan Kız

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 682)

Katalog No: 39

Eser Adı: Saçlarını Taratan Kız

Ebat: 39 x 58 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

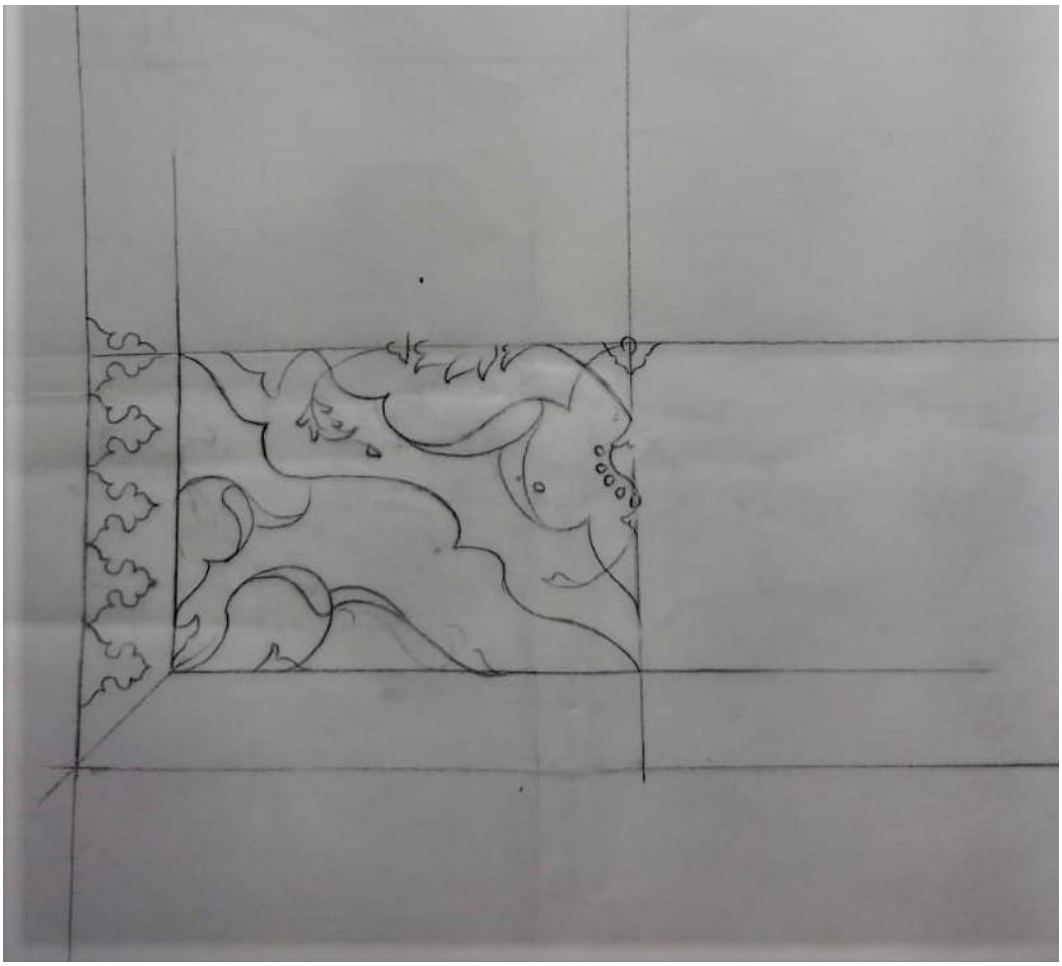
Bulunduğu Yer: Dolmabahçe Sarayı Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: -

Eser Analizi: Eserde altıgen formda tek renkli çiniler duvar kaplaması olarak kullanılmıştır. Ayrıca pencere üstünde dikdörtgen formlu bir pano yer almaktadır. Panoda beyaz zemin üzerine rumi motifler çalışılmıştır. Dört köşesinde kobalt mavi köşebentler kullanılmıştır. Panonun en dışında ise yeşil tepeliklerle bezenmiş bordür kullanılmıştır.

Çizim 21:

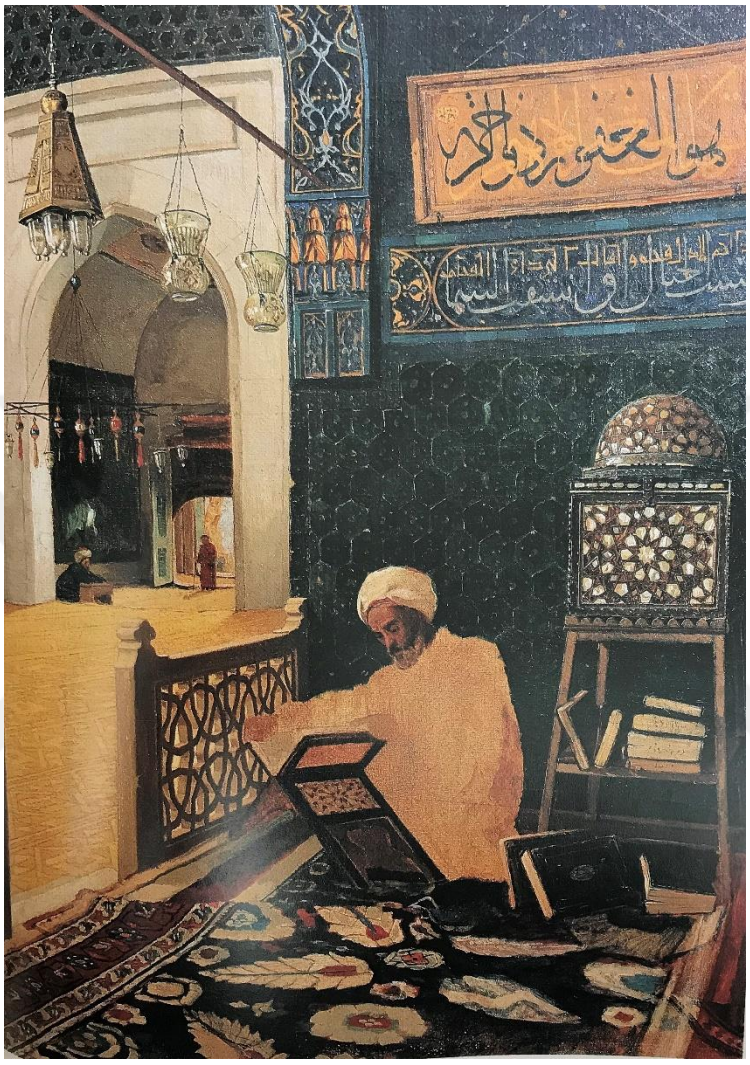
Saçlarını Taratan Kız Detay

2.8.15. Kuran Okuyan Hoca

Resim 79:

Kuran Okuyan Hoca

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 731)

Katalog No: 40

Eser Adı: Kuran Okuyan Hoca

Ebat: 70 x 51 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

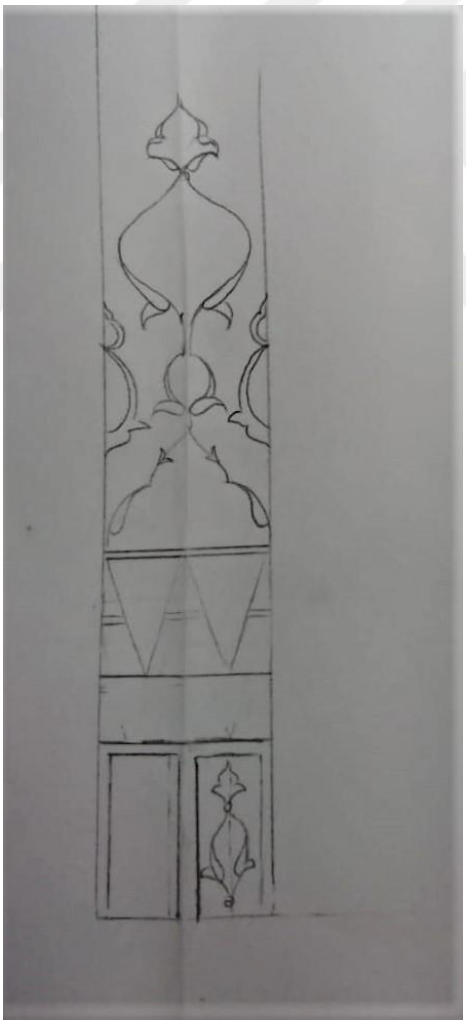
Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı koleksiyonu

Yapılış Tarihi: -

Eser Analizi: Eserde Bursa Yeşil Camide kuran okuyan bir figür resmedilmiştir. Yeşil Cami çini özellikleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Figürün arkasındaki duvar kaplamasında yeşil altıgen formlu çiniler kullanılmıştır. Caminin aslında bu altıgen formlar üzerinde altın yaldız motifler yer almaktadır. Bu yazının üzerinde ise kufi ve sülüs yazılı kitabe resmedilmiştir. Ayrıca sol tarafta yer alan kemer altında koyu lacivert zemin üzerine açık mavi ve sarı renklerinde rumi motifler bezenmiştir. Turkuaz zemin üzerindeki mukarnas çinilerde ise sarı renk kullanılmıştır.

Resim 80:

Kuran Okuyan Hoca Detay

2.8.16. Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I.

Resim 81:

Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 677)

Katalog No: 41

Eser Adı: Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I.

Ebat: 76 x 111 cm.

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Eser Analizi: Bursa Yeşil Türbenin mekân olarak seçildiği eserde şehzade I. Mehmet' in çini kaplı sandukası ve duvarları kaplayan tek renkli, ortalarında madalyon formlu çiniler dikkat çekmektedir. Ayrıca çinilerde desen özellikleri net görülmemektedir.

Resim 82:

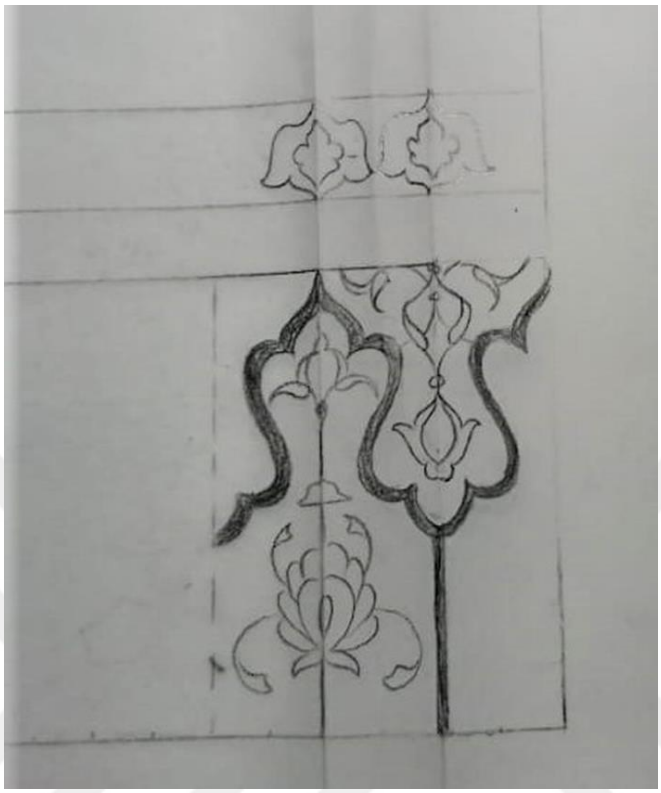
Bursa, Yeşil Türbe

Fotoğraf: https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g297977-d307846-Reviews-Green_Tomb-Bursa.html

Çizim 22:

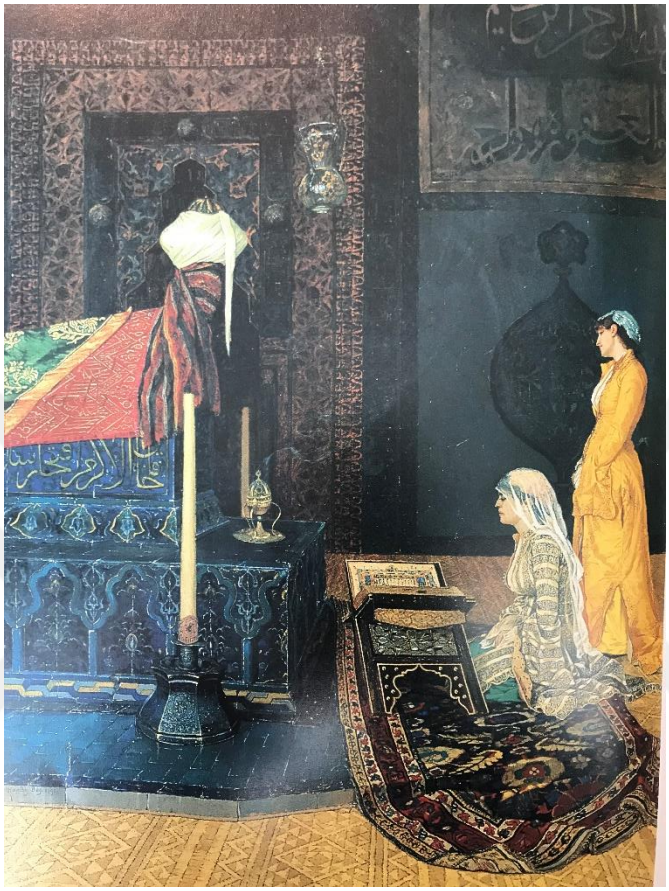
Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız Detay

2.8.17. Türbe Ziyaretinde İki Kız II.

Resim 83:

Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız II**.**

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 678)

Katalog No: 42

Eser Adı: Türbe Ziyaretinde İki Kız

Ebat: 86 x 65 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

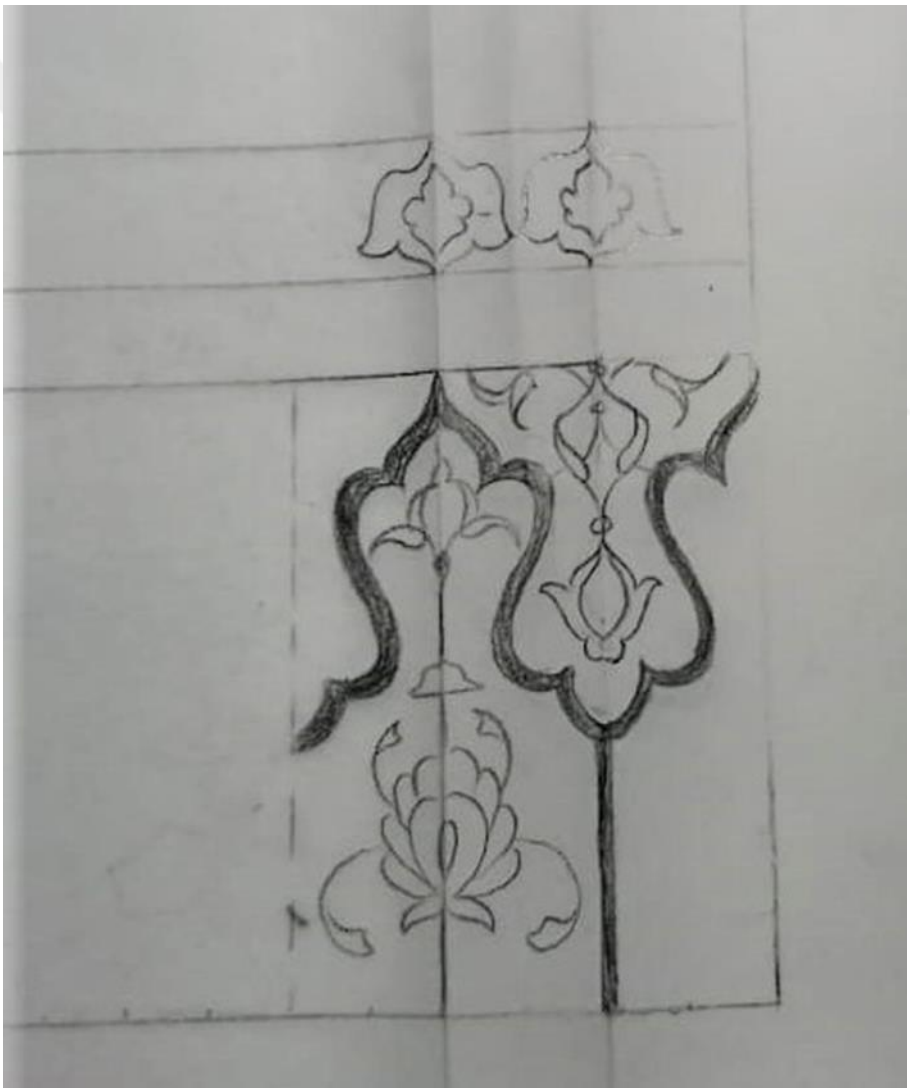
Bulunduğu Yer: Mustafa Taviloğlu Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1890

Eser Analizi: 1890 yılında ikinci örnek olarak yapılan eserde ilk resimde olduğu gibi mekân olarak Yeşil Türbe kullanılmış yalnız ilkinden farklı olarak çini bezemelerindeki motifler daha belirgin ve ayrıntılı çalışılmıştır. Sanduka çinilerine baktığımızda üzerine oturtulan kaidenin en alt tarafında sarı, turkuaz ve kobalt mavi renklerinde zencerek desenleri görülmektedir. Üstünde ise paftalara ayrılmış rumi desenli lacivert ve turkuaz formlu çiniler görülmektedir. Sandukanın kaidesi ise sarı turkuaz rumi motifleri ile bezenmiştir. Mihrapta geometrik formlar ile sarı turkuaz rumi motifleri kullanılmıştır.

Çizim 23:

Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. Detay

2.8.18. Yeşil Türbe’ de Dua

Resim 84:

Yeşil Türbe’ de Dua

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 776)

Katalog No: 43

Eser Adı: Yeşil Türbe’ de Dua

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Kudret Türksan Koleksiyonu

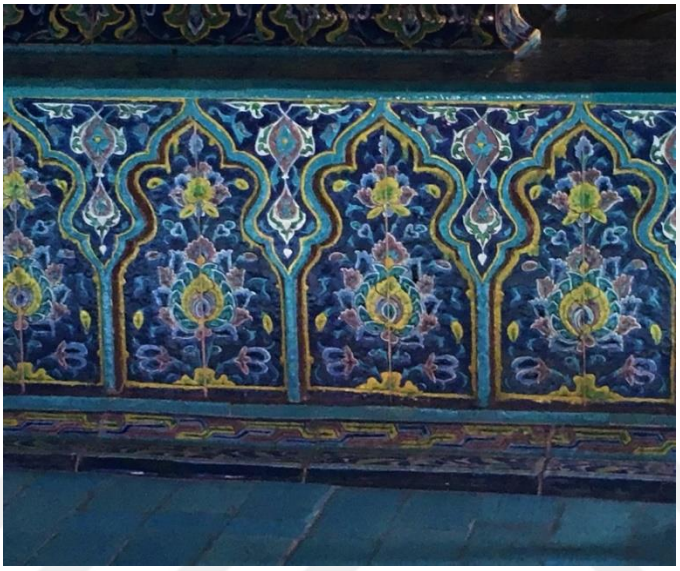
Yapılış Tarihi: 1882

Eser Analizi: 1882 de yapılan eserde Yeşil Türbe’nin yine mekân olarak kullanıldığı görülmektedir. Çini detayı bolca görülen sanduka çinilerinde sandukanın üzerine oturtulduğu kaidenin en alt tarafında sarı, turkuaz ve kobalt mavi renklerinde geometrik

geçmeler görülmektedir. Üstünde ise paftalara ayrılmış rumi desenli lacivert ve turkuaz formlu çiniler görülmektedir. Sandukanın kaidesi ise sarı turkuaz rumi motifleri ile bezenmiştir. Diğer resimlerden farklı olarak duvarları kaplayan yüzey çinileri turkuaz tek renkli altıgen formlu çinilerin ortalarında madalyon formlu tasarımlar yer almaktadır.

Resim 85:

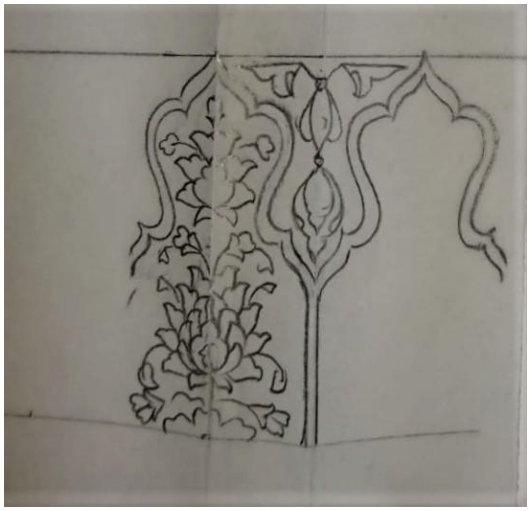
Yeşil Türbe Sanduka Çinileri Detay

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Çizim 24:

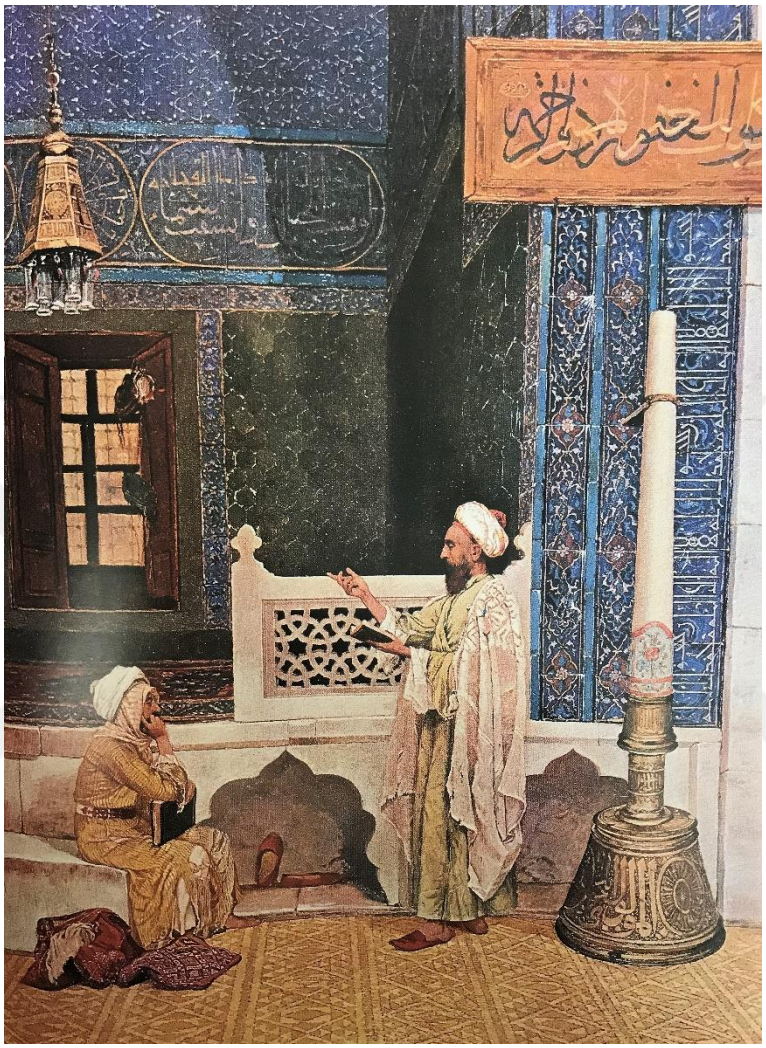
Yeşil Türbe Sanduka Çinileri Detay

2.8.19. Bursa’ da Yeşil Cami’ de

Resim 86:

Bursa’ da Yeşil Cami’ de

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 727)

Katalog No: 44

Eser Adı: Bursa’ da Yeşil Cami’ de

Ebat: 81 x 59 cm.

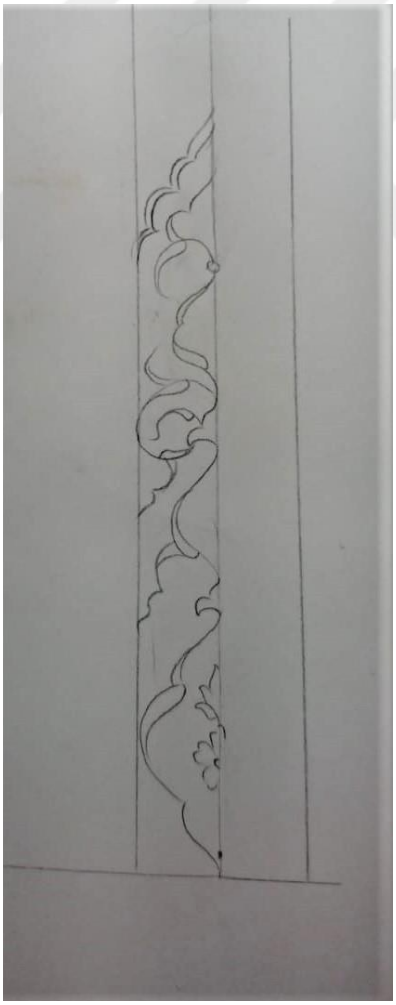
Bulunduğu Yer: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Eser Analizi: Osman Hamdi Bey'in eserlerinde mekân olarak sıkça kullanılan Yeşil Cami'den bir bölüm ele alınmıştır. En sağ tarafta bulunan çinilerde koyu lacivert zemin üzerine turkuaz rumi desenleri ve dikey formda beyaz renkli kufi kitabe görülmektedir. Hemen yanında dikey formda üç turkuaz bordür arasında lacivert zemin üzerine beyaz, kırmız, turkuaz renkli rumi desenli tasarımlar kullanılmıştır. Arka tarafta altıgen formlu tek renkli çinileri çevreleyen sarı beyaz mavi renkli bordürler ve turkuaz bordürler ile üst kısmında yer alan, paftalar içine yazılmış kufi sülüs kitabeler bulunmaktadır. Bu kitabelerin üzerinde ise tekrardan turkuaz bir bordür ve kobalt mavi zemin üzerinde beyaz rumi motifinin olduğu düşünülerek çizilmiştir.

Çizim 25:

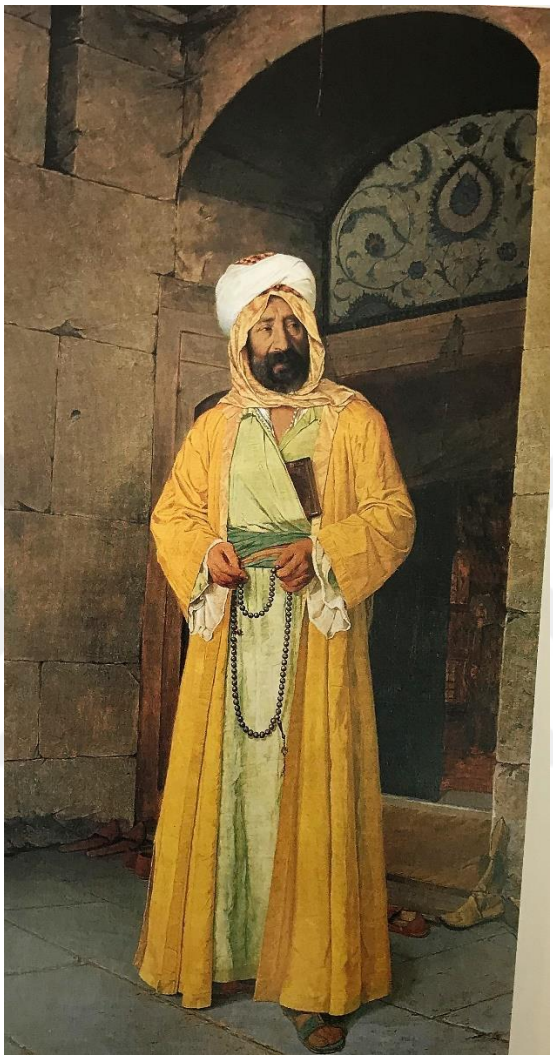
Bursa' da Yeşil Cami' de Detay

2.8.20. Rüstem Paşa Camii Önünde

Resim 87:

Rüstem Paşa Camii Önünde

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 724)

Katalog No: 45

Eser Adı: Rüstem Paşa Camii Önünde

Ebat: 210 x 120 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: İstanbul Resim ve Heykel Müzesi

Yapılış Tarihi: 1905

Eser Analizi: Eserde Rüstem Paşa Cami'nin bir bölümü olduğu varsayılan bir kapı alınlığı dikkat çekmektedir. Beyaz zemin üzerine turkuaz ve kobalt renklerinde hatayi grubu motif ve yapraklardan oluşan bir çini tasarımı görülmektedir.

Resim 88:

Rüstem Paşa Camii

Fotoğraf: http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=7&articleID=505&bhcp=1

Çizim 26:

Rüstem Paşa Camii Önünde Detay

2.8.21. Leylak Toplayan Kız

Resim 89:

Leylak Toplayan Kız

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 674)

Katalog No: 46

Eser Adı: Leylak Toplayan Kız

Ebat: 56 x 32.5 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Halil Bezmen Koleksiyonu

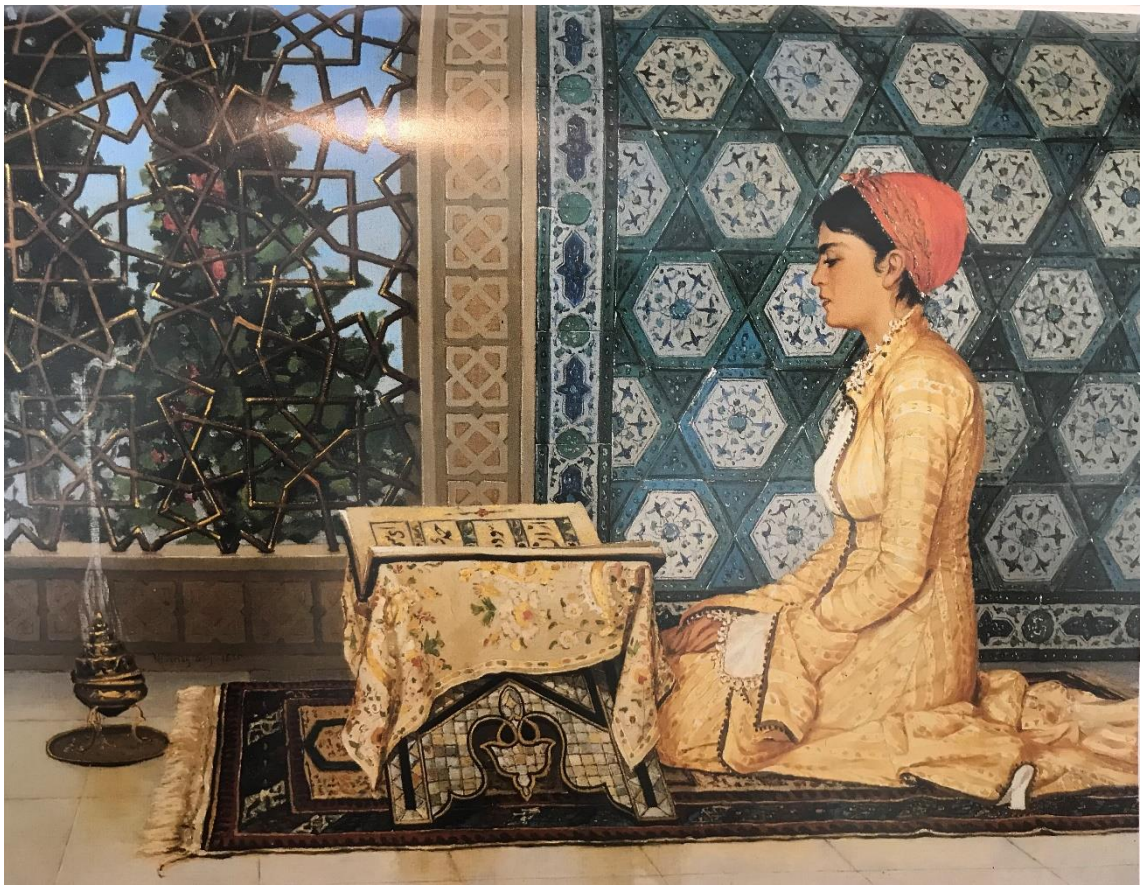
Yapılış Tarihi: 1881

Eser Analizi: Balkon duvarını kaplayan beyaz zeminli kobalt mavi ve turkuaz renkli paftalardan oluşan çiniler kullanılmıştır.

2.8.22. Kuran Okuyan Kız

Resim 90:

Kuran Okuyan Kız

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 669)

Katalog No: 47

Eser Adı: Kuran Okuyan Kız

Ebat: 41x51

Bulunduğu Yer: British Museum

Ressamı: Osman Hamdi Bey

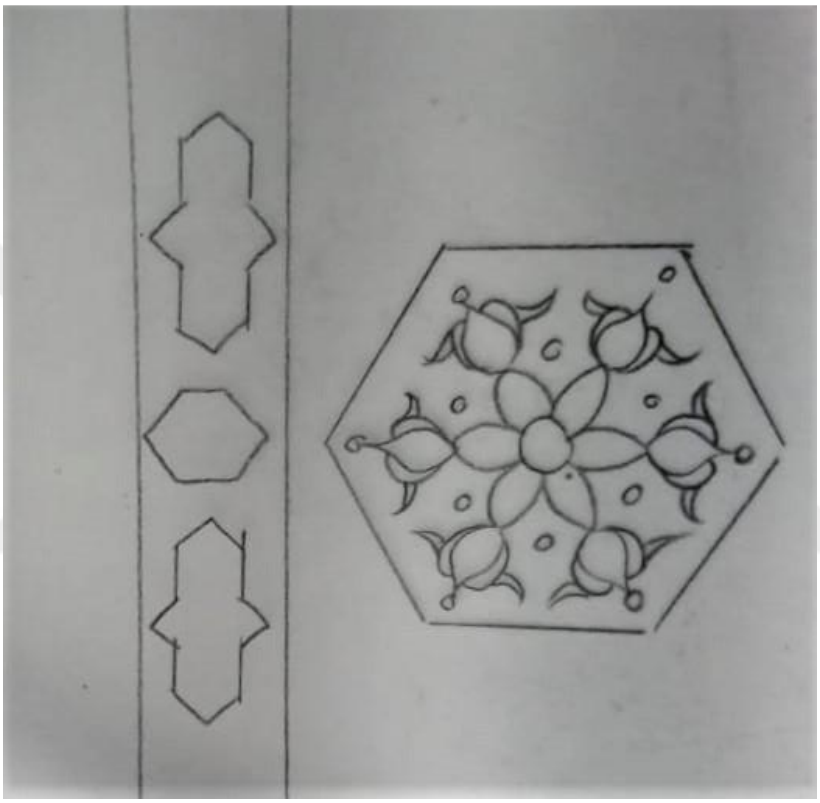
Yapılış Tarihi: 1880

Eser Analizi: Eserde altıgen ve üçgen formlardan oluşturulmuş yıldız şeklinde yüzey kaplama çinileri görülmektedir. Etrafı firuze ile çevrilmiş beyaz zemin üzerine rumi

motifler kullanılmıştır. Üçgen çinilerde firuze renkli tek renk sır tekniği kullanılmıştır. Üzerlerinde ise negatif olduğu tahmin edilen siyah renkli motifler bulunmaktadır. Yüzeyi kaplayan bu geometrik formdaki çinilerin etrafını ise beyaz zemin üzerine firuze ve kobalt mavi şemselerden oluşan bordürler çevrelemektedir.

Çizim 27:

Kuran Okuyan Kız Detay

Osman Hamdi Bey'in bu eseri Londra'daki Bonhams Müzaye Evi'nde düzenlenen "19'uncu Yüzyıl Avrupa, Viktorya Dönemi ve Britanya Empresyonist Sanatı" başlıklı müzayededе bir rekora imza atarak 6 milyon 315 bin 62 sterline (44,122,230.38 TL) satıldı. " Kur'an Okuyan Kız" adlı eser şimdiye kadar dünya genelinde bir Türk sanatçıya ait satılmış en pahalı eser olurken, Türkiye'nin de en pahalı eseri unvanını almış oldu. Eserin alıcısının Malezya İslam Sanatları Müzesi olduğu ve eserin ilk kez British Museum' da sergileneceği öğrenildi. Jack Ryan ve Standard Charter Bank sponsorluğunda ortaklaşa düzenlediği "Doğu'dan İlhamla: İslam Dünyası Batı Sanatını

Nasıl Etkiledi" adlı serginin küratörlüğünü yapan Tugwell, Osman Hamdi Bey'in eserinin son dakikada eklenerek British Museum' da ziyarete açılacağı bilgisini verdi. Tugwell,

Resim 91:

Kuran Okuyan Kız, Hürriyet Gazetesi

Fotoğraf: Mesude Hülya Doğru

Resim 92:

Kuran Okuyan Kız, Hürriyet Gazetesi

Fotoğraf: Mesude Hülya Doğru

Osman Hamdi Bey'in tablosunun serginin temasını oluşturan Doğu - Batı diyaloğuna son derece uygun olduğunu vurguladı. Osman Hamdi Bey'in hem Türkiye'de hem de Fransa'da çalıştığını belirten Tugwell, ressamın bu özelliğiyle de sergi için ideal bir sanatçı olduğunu kaydetti. Tugwell, bu özellikleriyle tablonun bir Batılı tarafından değil ama bir Osmanlı sanatçısı tarafından yapılmış olmasının da ayrıca anlamlı olduğunun altını çizdi.

Sergiyle, İslam dünyasının Batı sanatını nasıl etkilediğini ortaya koymak istediklerini aktaran Tugwell, bununla birlikte Osman Hamdi Bey'inki gibi eserlerle, başta Osmanlı ve İran olmak üzere Müslüman sanatçıların Batı'dan nasıl etkilendiğini de göstermek

istediklerini kaydetti. Eserin British Museum' deki yeri ve basına yansımasının fotoğrafları aşağıda paylaşılmıştır.

(https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/osman-hamdi-beyinkuran-okuyan-kiz-tablosuna-rekor-fiyati-veren-belli-oldu,O9qAdHfjh0mQrUwk27fPtQ/zFUTGaR-kE2LyYAFGRkXKw, 2019)

Resim 93:

Kuran Okuyan Kız, British Museum

Fotoğraf: https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/osman-hamdi-beyinkuran-okuyan-kiz-tablosuna-rekor-fiyati-veren-belli-oldu,O9qAdHfjh0mQrUwk27fPtQ/zFUTGaR-kE2LyYAFGRkXKw

2.8.23. Okuyan Genç Emir I.

Resim 94:

Okuyan Genç Emir I.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 722)

Katalog No: 48

Eser Adı: Okuyan Genç Emir I.

Ebat: -

Bulunduğu Yer: Paris, Louvre Museum

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Yapılış Tarihi: 1905

Eser Analizi: Eserde mekân ayrıntısı olarak firuze renkli, dikdörtgen formlu duvar kaplama çinileri dikkat çekmektedir. Bursa Yeşil Türbe yeniden mekân olarak tercih edilmiştir. Eserin iki farklı uygulaması daha bulunmaktadır.

2.8.24. Okuyan Genç Emir II.

Resim 95:

Okuyan Genç Emir II.

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 723)

Katalog no: 49

Eser adı: Okuyan Genç Emir II.

Ebat: -

Bulunduğu Yer: Paris, Louvre Museum

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Eser Analizi: İkinci defa yapılan eserde farklı olarak altıgen formlu turkuaz duvar çiniler kullanılmıştır.

2.8.25. Sultan İkinci Selim Türbesi

Resim 96:

Sultan İkinci Selim Türbesi

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 667)

Katalog no: 50

Eser adı: Sultan İkinci Selim Türbesi

Ebat: 62 x 94 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Halil Bezmen Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1880

Eser Analizi: Resimde Sultan II. Selim Türbesinin girişi mekân olarak seçilmiştir. Girişte sağda ve solda iki büyük pano ve kapı alınlığında kitabeli çiniler görülmektedir. Sağda ve solda bulunan panolarda lacivert bordürler, kırmızı üzerine beyaz motiflerin bezendiği

köşebentler beyaz zemin üzerine madalyon form ve etrafında bitkisel tasarımlar kullanılmıştır.

Resim 97:

Sultan II. Selim Türbesi

Fotoğraf: Begüm Özmimar

2.8.26. Mihrap

Resim 98:

Mihrap

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 713)

Katalog no: 51

Eser adı: Mihrap

Ebat: 210 x 108 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Demirbank Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: 1901

Eser Analizi: Yapılan çalışmada Yeşil Cami mihrabının önünde bir rahle üzerine oturmuş kadın figürü resmedilmektedir. Lacivert zemin üzerinde sarı renkli rümi kompozisyonlar etrafında bitkisel tasarımlar kullanılmıştır. Mihrap kenarlarını çevreleyen penç ve yapraklarla bezenmiş bordür çiniler görülmektedir. Ayrıca en sol kısımda lacivert zemin üzerinde beyaz yazılı dikey formlu kitabe çiniler görülmektedir.

Resim 99:

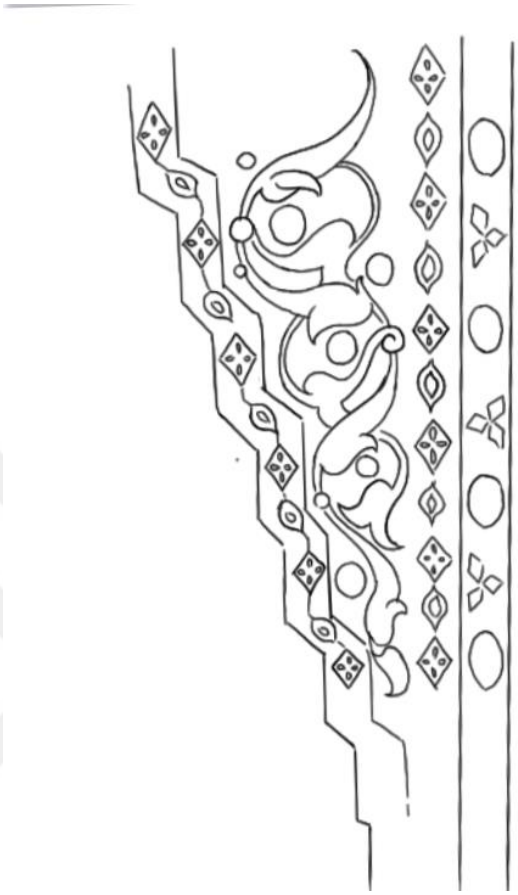
Bursa, Yeşil Camii Mihrap

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Çizim 28:

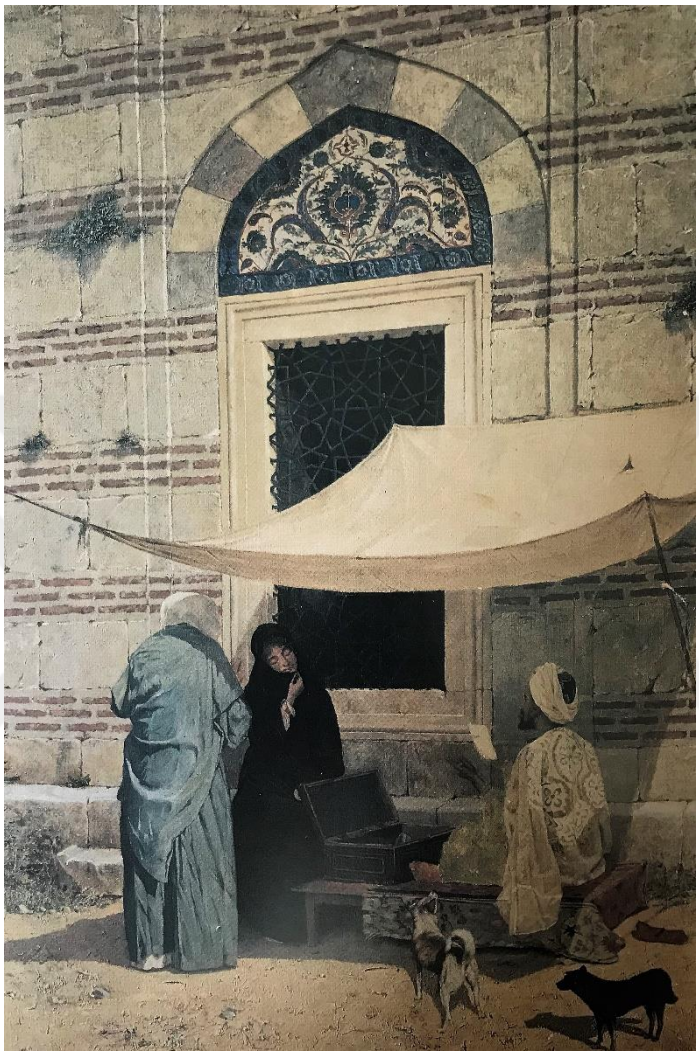
Mihrap Detay

2.8.27. Cami Önünde Arzuhalci

Resim 100:

Cami Önünde Arzuhalci

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 718)

Katalog no: 52

Eser adı: Cami Önünde Arzuhalci

Ebat: 110 x 77 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

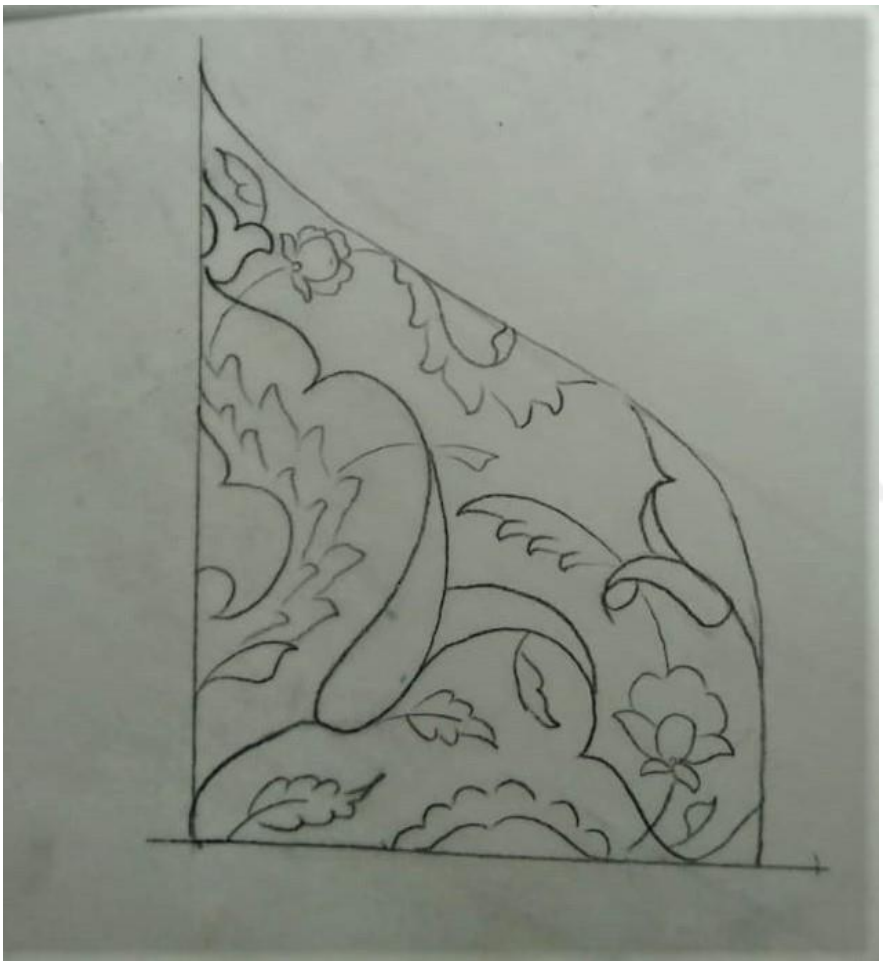
Bulunduğu Yer: Sakıp Sabancı Koleksiyonu

Yapılış Tarihi: -

Eser Analizi: Eserde yer alan pencere alınlığında beyaz zemin üzerinde mavi, yeşil, kırmızı renkli rumi motifleri ve bitkisel tasarımlı çiniler görülmektedir. Alınlık etrafında lacivert zemin üzerinde penç ve yapraklardan oluşan bordür çiniler görülmektedir.

Çizim 29:

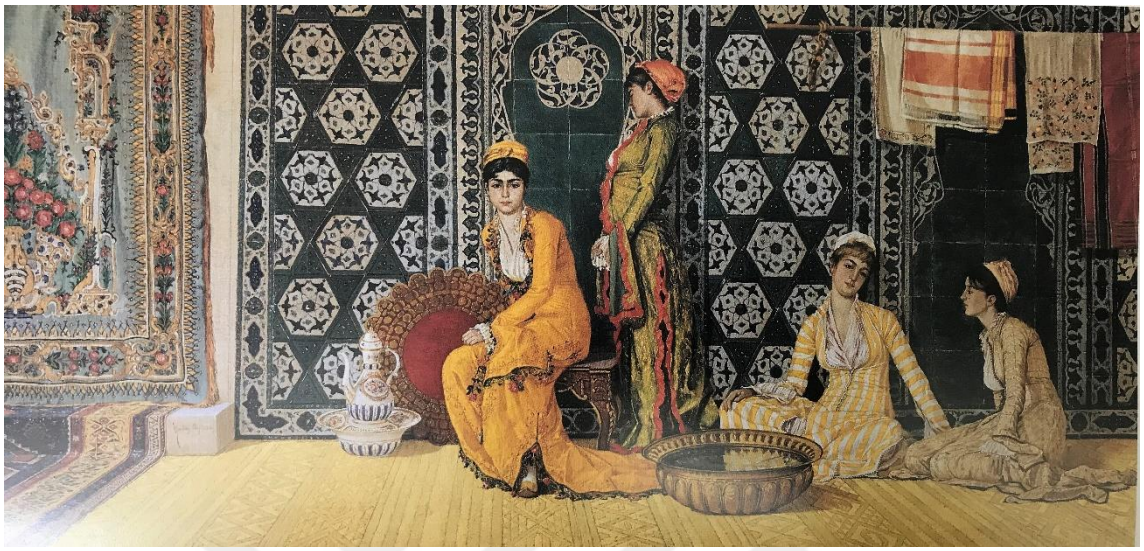
Cami Önünde Arzuhalci Detay

2.8.28. Haremden

Resim 101:

Haremden

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 666)

Katalog no: 53

Eser adı: Haremden

Ebat: 56 x 116 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: Erol Kerim Aksoy Koleksiyonu

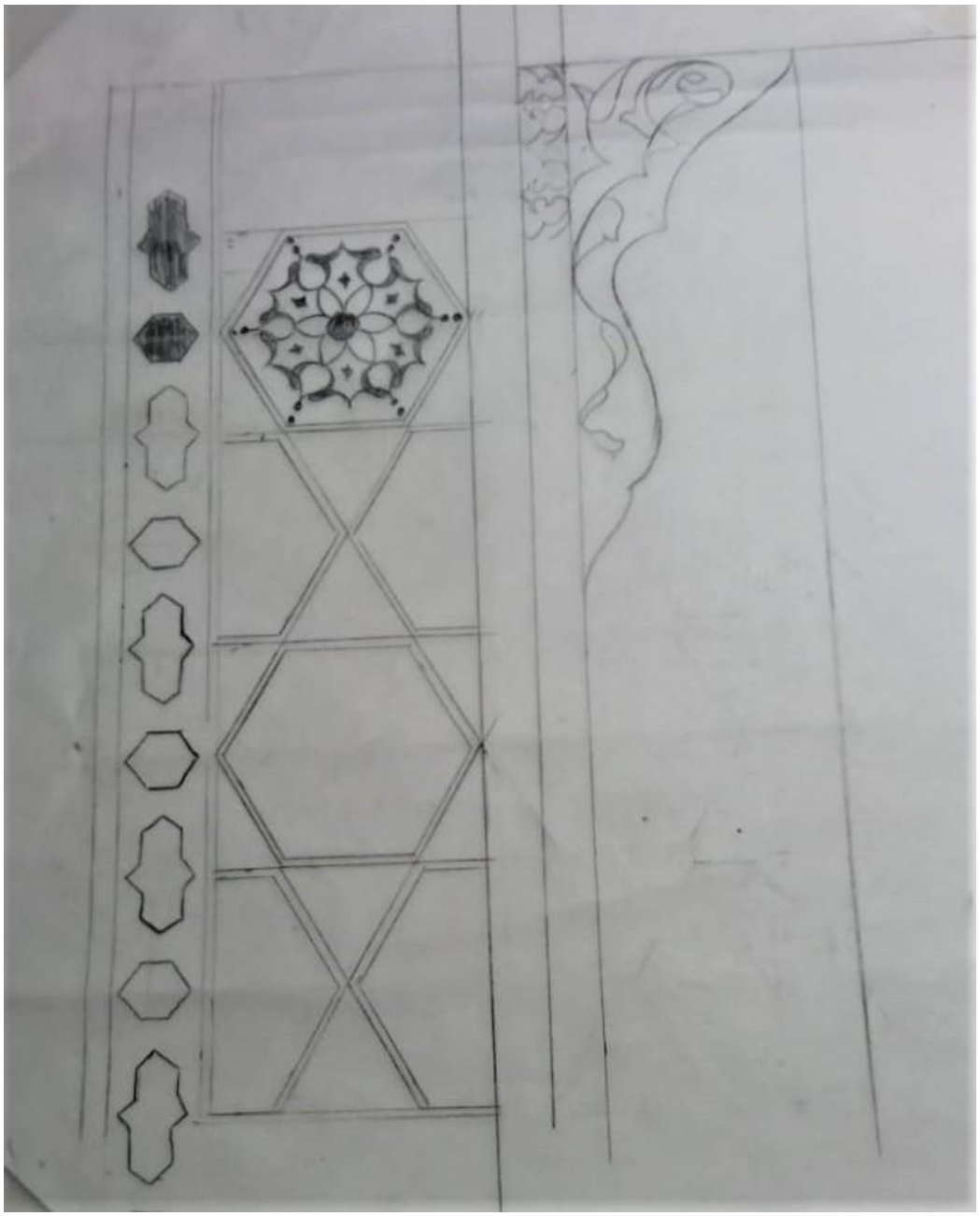
Yapılış Tarihi: 1880

Eser Analizi: Eserde harem olarak resmedilen mekan çinileri Bursa Yeşil Camiden esinlenilmiştir. Altıgen ve üçgen formlardan oluşturulmuş yıldız şeklinde yüzey kaplama çinileri görülmektedir. Beyaz zemin üzerine rumi motifler kullanılmıştır. Üçgen çinilerde firuze renkli tek renk sır tekniği kullanılmıştır. Yüzeyi kaplayan bu geometrik formdaki çinilerin etrafını ise beyaz zemin üzerine firuze ve kobalt mavi şemselerden oluşan bordürler çevrelemektedir. Resmin merkezinde bulunana ve mihrabı anımsatan duvar çinilerinde turkuaz zemin üzerinde tam ortada yer alan beyaz renkli rumilerle dairesel bir form oluşturulmuştur. Ayrıca beyaz renkteki rumi motiflerini aynı yüzeyde köşebent

olarak görülmektedir. Arka plandaki zengin çini detayları sarı kıyafetli oturan figürün önündeki çini ibrik takımını gölgede bırakmış olsa da naif şekilde dekorlanmış olduğu görülmektedir.

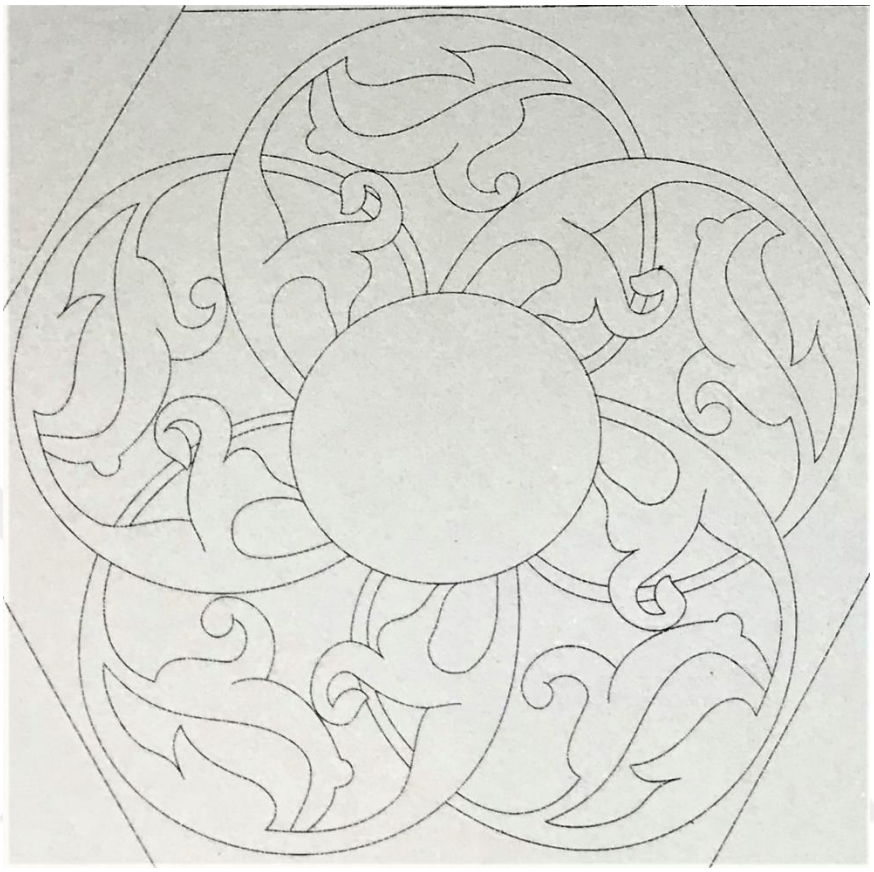
Çizim 30:

Haremden Detay

Çizim 31:

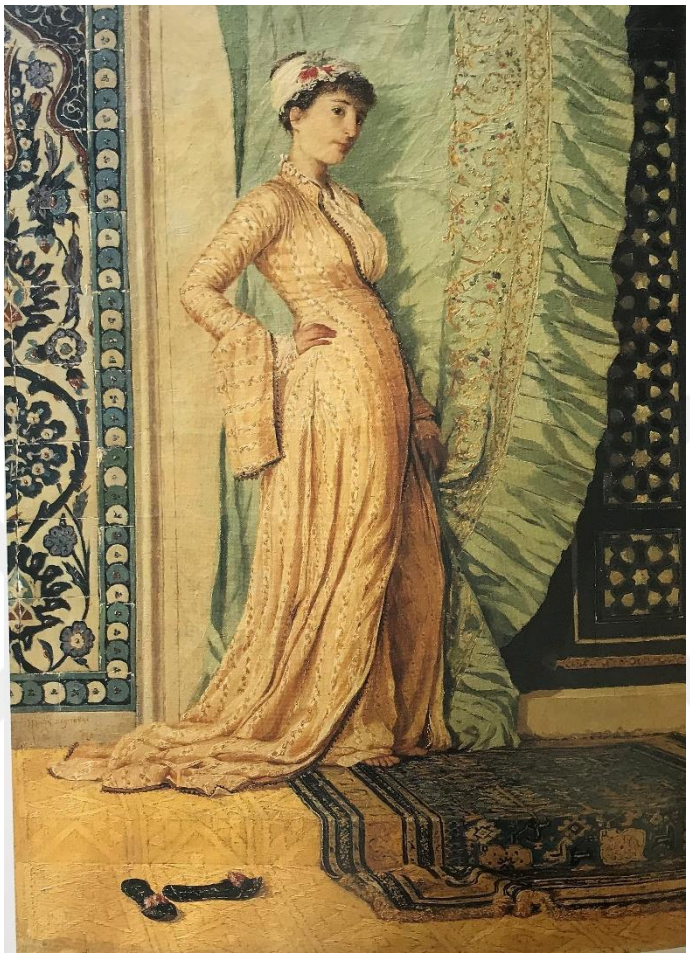
Haremden Detay 2.

2.8.29. Ayakta Genç Kız

Resim 102:

Ayakta Genç Kız

Fotoğraf: (Cezar, 1995, s. 706)

Katalog no: 54

Eser adı: Ayakta Genç Kız

Ebat: -

Ressamı: Osman Hamdi Bey

Bulunduğu Yer: -

Yapılış Tarihi: 1884

Eser Analizi: Çalışmada beyaz zemin üzerine iri bitkisel motiflerle oluşturulmuş yarım görünümlü çini panoda kırmızı, mavi, turkuaz renkler kullanılmıştır. Lacivert zeminli köşebentlerde ise beyaz renkli rumi motifleri görülmektedir. Panonun dışında ise dairelerden oluşan dikey formlu bordürler görülmektedir.

Çizim 32:

Ayakta Genç Kız Detay

2.8.30. Kahve Ocağı

Resim 103:

Kahve Ocağı

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.185)

Katalog no: 55

Eser adı: Kahve Ocağı

Ebat: 50 x 38 cm.

Ressamı: Osman Hamdi Bey

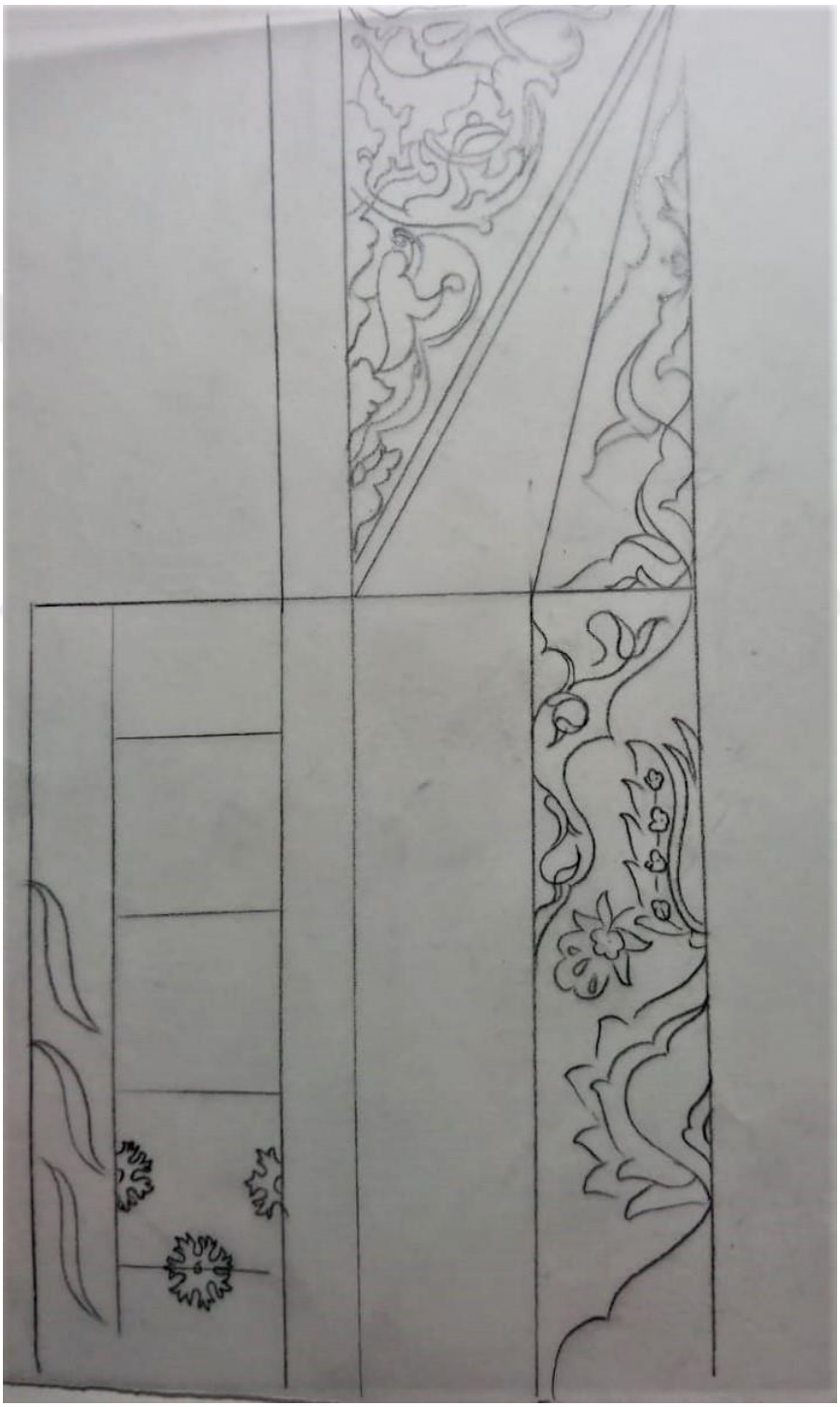
Bulunduğu Yer: Leon Grünberg Collection

Yapılış Tarihi: 1879

Eser Analizi: Eserde ressamın İftardan Sonra adlı eserinde de yer alan ocak çinileri karşımıza çıkmaktadır. Lacivert zemin üzerinde rumi tasarımlar ile beyaz zemin üzerinde firuze, mavi, kırmızı renklerinin kullanıldığı bitkisel motifler görülmektedir.

Çizim 33:

Kahve Ocağı Detay

2.9. RUDOLF ERNST (1854 - 1932)

2.9.1. Rüstem Paşa Camii' nin İçi

Resim 104:

Rüstem Paşa Camii' nin İçi

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s. 81)

Katalog no: 56

Eser adı: Rüstem Paşa Camii' nin İçi

Ebat: 92,5 x 71,5 cm

Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon

Ressamı: Rudolf Ernst

1854 yılında Viyana'da doğan Avusturyalı Oryantalist ressam Rudolph Ernst' in resme olan ilgisi İtalyan ressamların eserlerinden etkilenmesiyle başladı. 15 yaşındayken Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ne girip Ludwig Deutsch ve Johan Discart ile birlikte çalıştı. Ernst portre, çocuk figürleri ve günlük sahnelerden sonra 1885'te oryantalist konulara yöneldi. Sanatçı 1880 İspanya, Fas ve Tunus'a, 1890'da İstanbul ve Mısır'a yaptığı seyehatlerden sonra Doğu'nun büyüsüne kapılmış ve oryantalist resimler üretmeye başlamıştır. Bu geziler sırasında başta çini yapımı olmak üzere doğu sanatı ile yakından ilgilendi ve bu ilgisini eserlerine yansıttı. Kısa bir süre sonra sanatçı Paris'e yerleşti ve oryantalist bir ressam olarak adından söz ettirdi. 1877 yılında Paris'te Fransız Sanatçılar Salonu'nda resimleri ilk kez sergilendi. 1905'te Fontenay-aux-Roses'e yerleşerek oryantal motifli seramik fayans üretimine başladı. Romantizm ile oryantalist motiflerle bağdaştırarak farklı bir tarz oluşturdu. Ernst'in oryantalist konuları arasında, geleneksel meslekler, Osmanlı kültüründeki kadınların günlük ev hayatı ve harem sahneleri, cami iç mekanları yer alır. 1876'da eserlerini düzenli olarak sergilediği Fransa'ya yerleşti. 1900'de Rudolph Ernst, Paris'ten Fontenay-aux-Roses'e taşındı ve 1932'de hayatı burada son buldu.(https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-e/ernst-rudolph/rudolph-ernst-biyografi-1854-1932/, 2019)

Eser Analizi: Tuval üzerine yağlıboya olarak çalışan ressam Rüstem Paşa Camisinin iç mekan ayrıntılarını yansıtmaya çalışmıştır. Motif ve tasarım özelliklerini tam anlamıyla yansıtamamasına karşılık mihrap çinilerinde beyaz zemin üzerinde turkuaz köşebent ve lacivert madalyon formlarını kullanmıştır. Pençlerden oluşan beyaz zeminli firuze motifli çiniler duvar yüzeylerini kaplamaktadır.

Resim 105:

Rüstem Paşa Camii

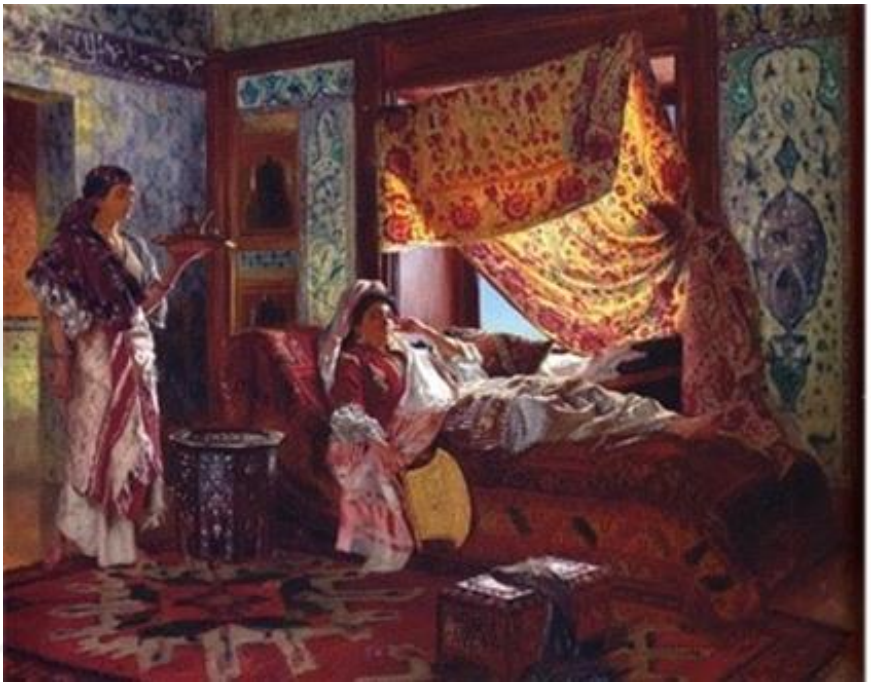

Fotoğraf: https://pixers.com.tr/posterler/rustem-pasa-camii-istanbul-turkiye-kiremit-duvar-dekorasyonu-50499294

2.9.2. Haremde Çay Servisi

Resim 106:

Haremde Çay Servisi

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.90)

Katalog no: 57

Eser adı: Haremde Çay Servisi

Ebat: 72,4 x 92,4 cm.

Bulunduğu Yer: -

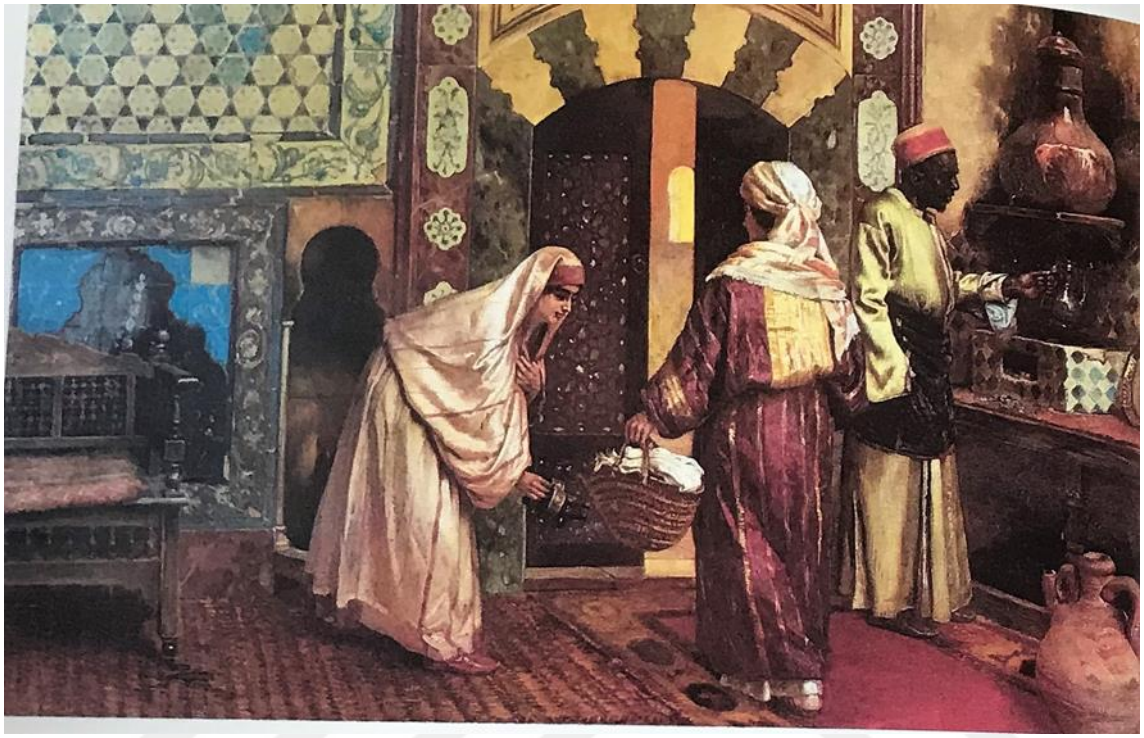
Ressamı: Rudolf Ernst

Eser Analizi: Harem odalarından birinin tasvir edildiği mekânda duvarları kaplayan çinilerde desenler net gözükmemekle birlikte sağ tarafta yer alan panoda beyaz zemin üzerinde turkuaz köşebentler, alt kısımda kobalt renkli bir madalyon ve bunun altında bir vazo formu görülmektedir.

2.9.3. Hamam

Resim 107:

Hamam

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.80)

Katalog no: 58

Eser adı: Hamam

Ebat: -

Bulunduğu Yer: -

Ressamı: Rudolf Ernst

Eser Analizi: Hamam girişinin resmedildiği mekânda altıgen ve üçgen formlu çiniler görülmektedir. Bu yüzey katlaması çinilerin etrafı geniş yapraklardan oluşan kalın bir bordür ile kaplıdır. Panonun alt kısmında turkuaz renkli köşebent üzerinde tek renkli çiniler görülmektedir.

2.9.4. Sunum

Resim 108:

Sunum

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.91)

Katalog no: 59

Eser adı: Sunum

Ebat: 64,1 x 44,5 cm.

Bulunduğu Yer: -

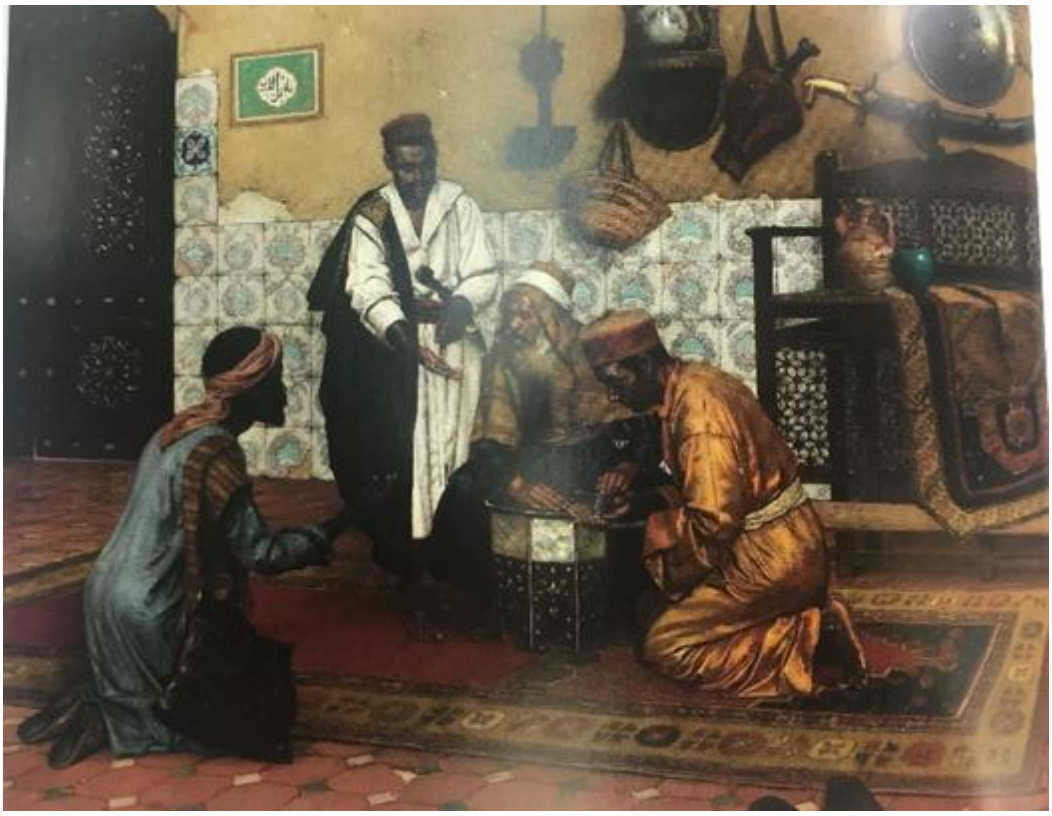
Ressamı: Rudolf Ernst

Eser Analizi: Eserde merdivenin sağında yer alan beyaz zemin üzerinde naif ve desenleri belirsiz mavili beyazlı çiniler görülmektedir. Ayrıca sol üst köşede kobalt mavi zemin üzerine beyaz bezemeli ulama çiniler görülmektedir.

2.9.5. Zorlu Pazarlık

Resim 109:

Zorlu Pazarlık

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.92)

Katalog no: 60

Eser adı: Zorlu Pazarlık

Ebat: 64,3 x 81,3 cm.

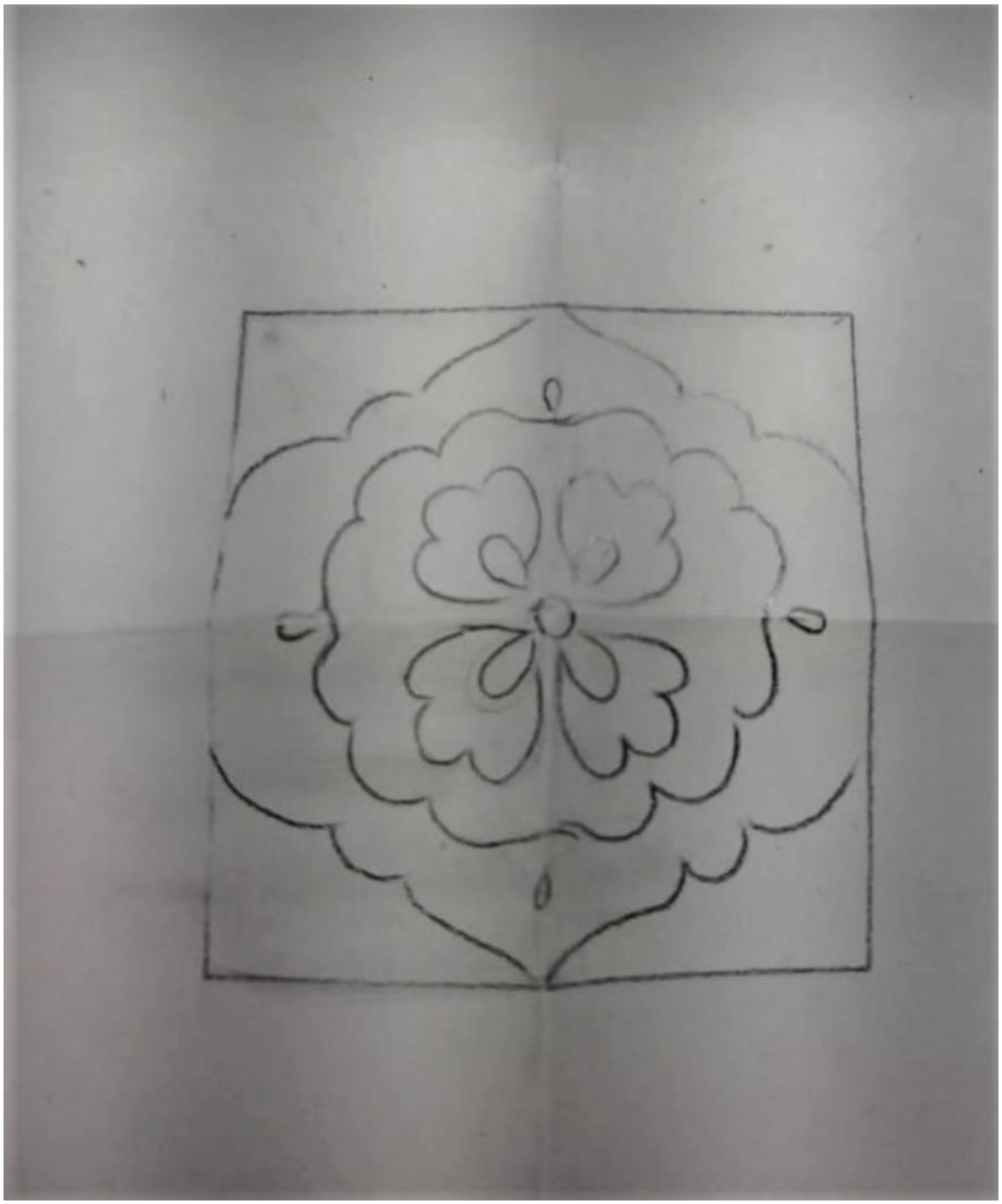
Ressamı: Rudolf Ernst

Bulunduğu Yer: SOTHEBY' S Koleksiyonu

Eser Analizi: Eserde beyaz zemin üzerinde daha soft renklerin hakim olduğu büyük hatayi ve yaprak motiflerinin kullanıldığı duvar kaplama çinilerini kullanmıştır. Eserde yer alan çini yüzeyin sol üst köşesinde öncesinde düşmüş bir çini parçanın yerine farklı renk ve desene sahip başka bir çininin konulduğu görülmektedir.

Çizim 34:

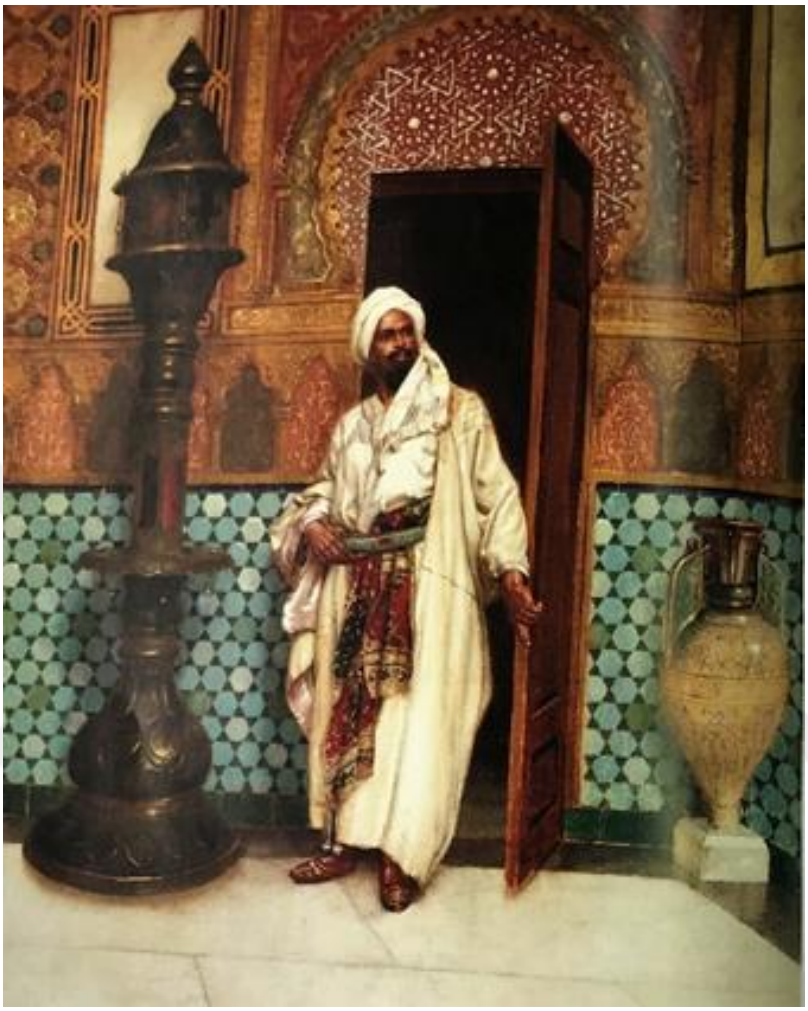
Zorlu Pazarlık Detay

2.9.6. Reis Sarayında

Resim 110:

Reis Sarayında

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.94)

Katalog no: 61

Eser adı: Reis Sarayında

Ebat: 73,2 x 59,2cm.

Ressamı: Rudolf Ernst

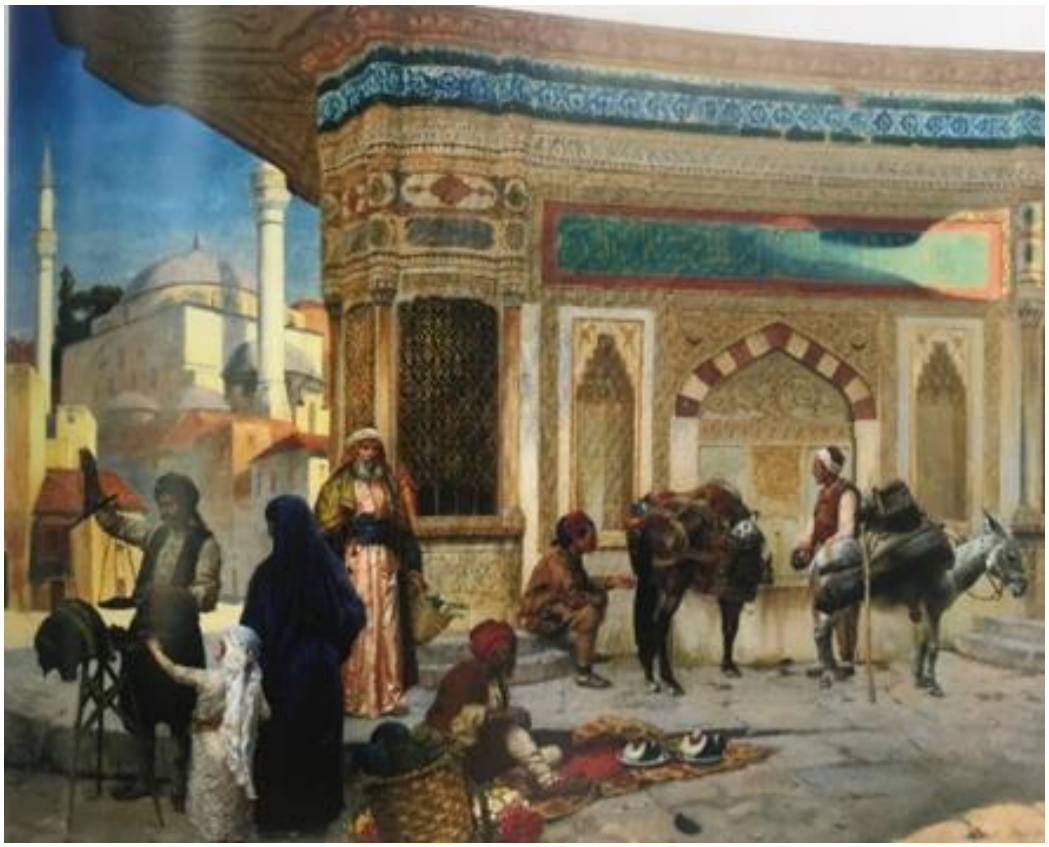
Bulunduğu Yer: Erdoğan Demiröreen koleksiyonu

Eser Analizi: Reis Sarayında adlı eserde firuze renkli altıgen formlu çiniler ile koyu yeşil yahut lacivert renkli olduğu düşünülen üçgen çinilerin oluşturduğu yıldız şeklindeki çiniler yeniden karşımıza çıkmaktadır.

2.9.7. III. Ahmet Çeşmesi

Resim 111:

III. Ahmet Çeşmesi

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.95)

Katalog no: 62

Eser adı: III. Ahmet Çeşmesi

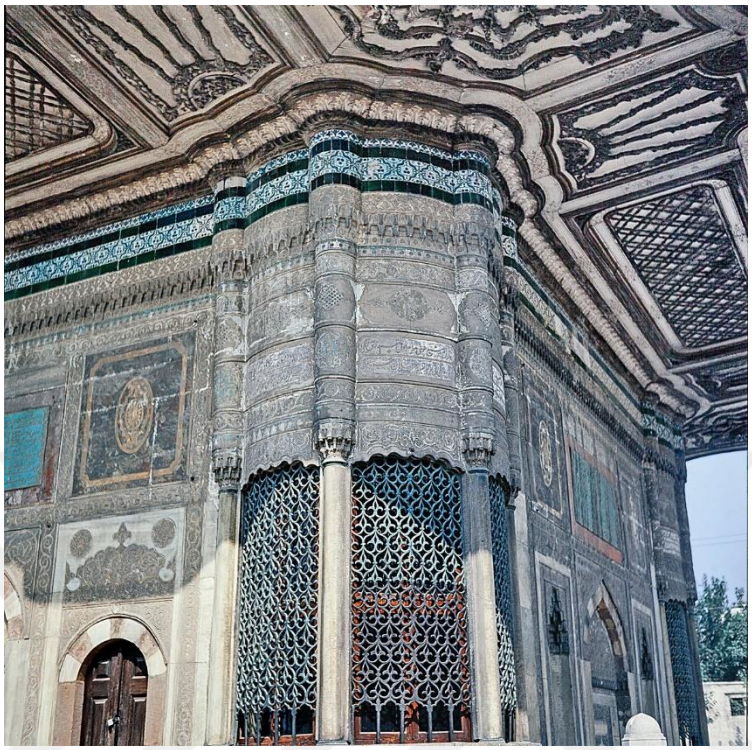
Ebat: 63,5 x 81,9 cm.

Ressamı: Rudolf Ernst

Eser Analizi: III. Ahmet Çeşmesini resmeden ressam çeşmede bulunan çini bordürün renk özelliklerini kullanmış ancak ayrıntılı ve net bir tasarım yansıtmamıştır. Çeşme bordüründe yer alan çini mavi beyaz renklerde resmedilmiştir.

Resim 112:

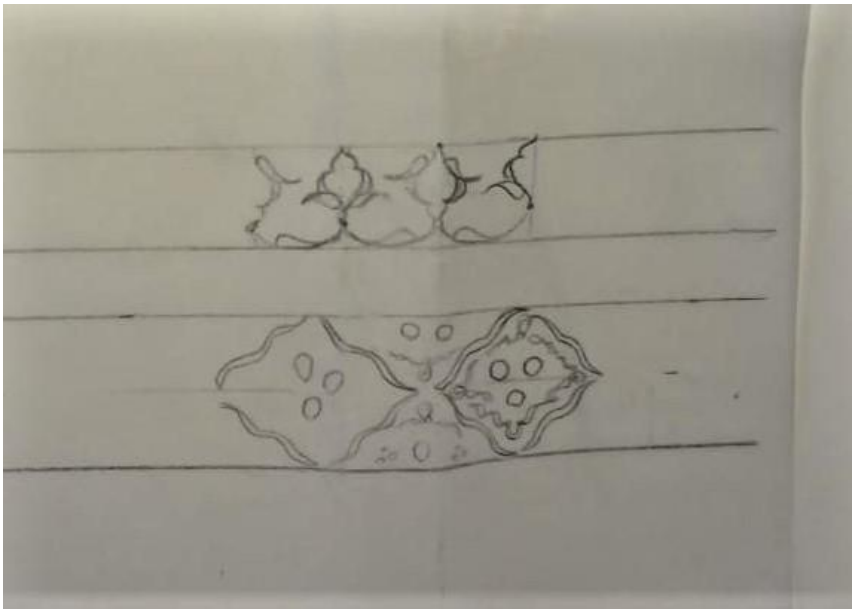
III. Ahmet Çeşmesi

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Çizim 35:

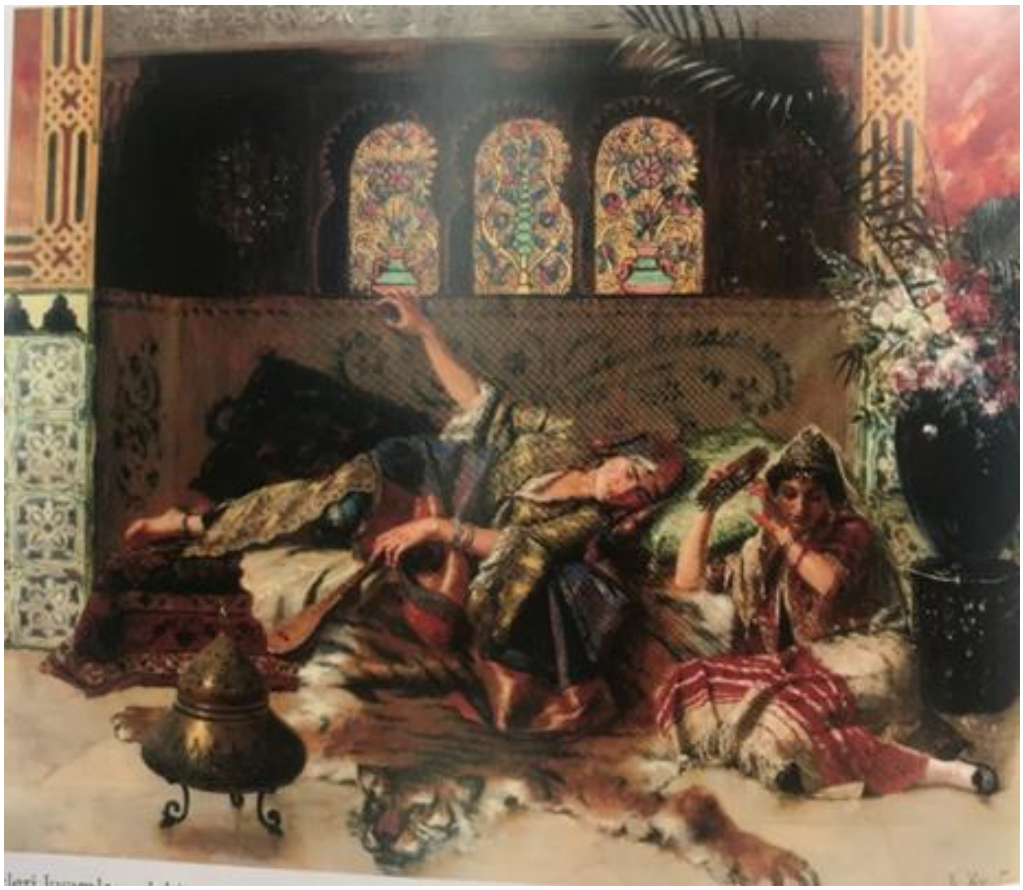
III. Ahmet Çeşmesi Detay

2.9.8. Harem’ de

Resim 113:

Harem’ de

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.96)

Katalog no: 63

Eser adı: Harem’ de

Ebat: 45,4x54,9 cm.

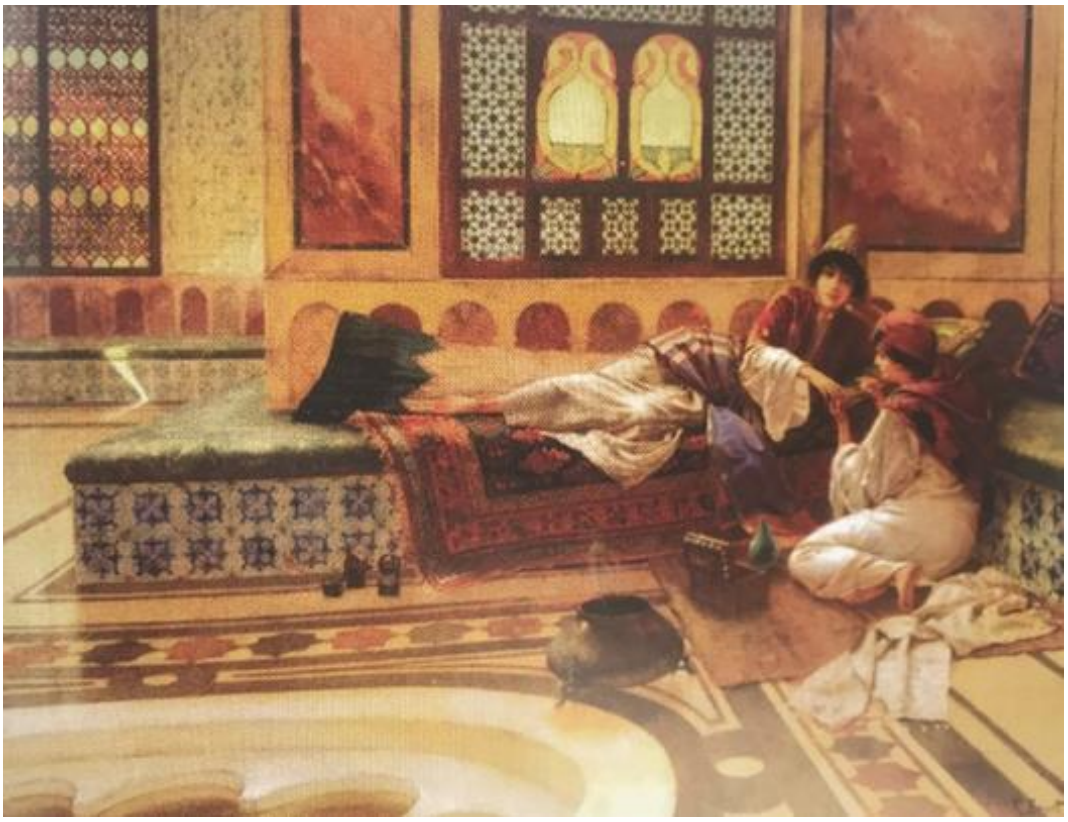
Ressamı: Rudolf Ernst

Eser Analizi: Resimde sedir üzerine uzanan kadın figürünün ayak ucunda yer alan ulama çiniler lacivert zemin üzerine beyaz renkli olarak resmedilmiştir. Tasarım özelliklerine bakıldığında Avrupa çinilerinden etkilenildiği görülmektedir. Ayrıca ulama çinilerin üst kısmında lacivert beyaz renkli tepelik formunda bordür çinisi resmedilmiştir.

2.9.9. Manikür

Resim 114:

Manikür

Fotoğraf: (Antik Dekor, 2011, sayı: 126, s.97)

Katalog no: 64

Eser adı: Manikür

Ebat: 71,8x92,1 cm.

Ressamı: Rudolf Ernst

Bulunduğu Yer: Ender Mermerci Koleksiyonu

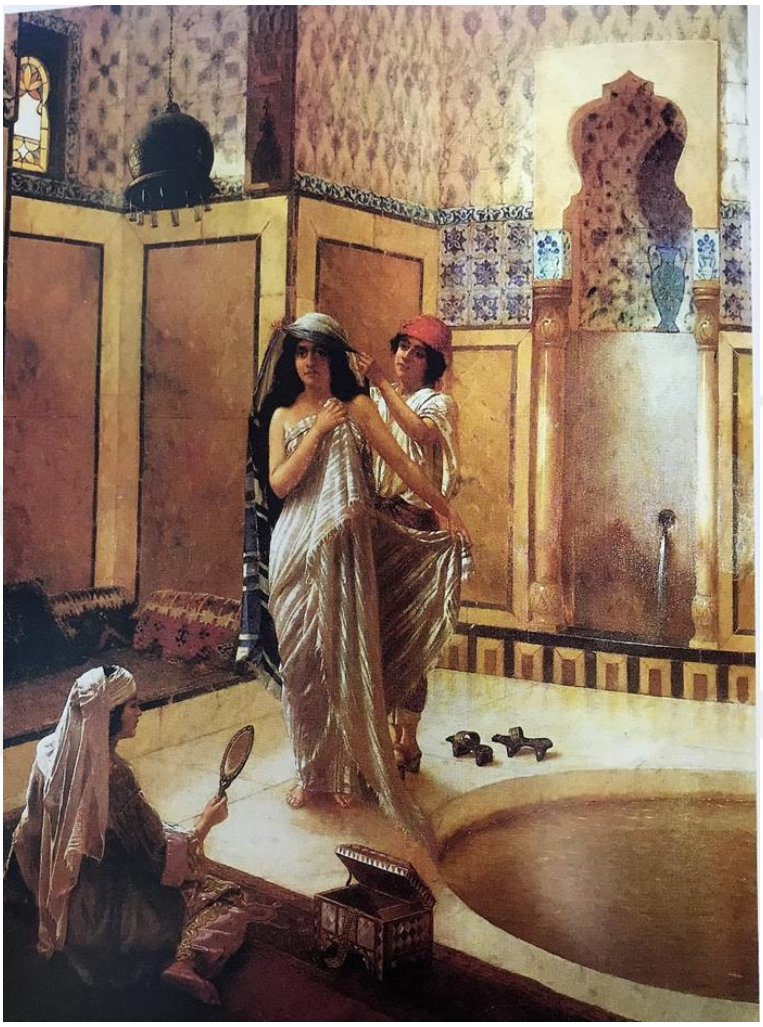
Eser Analizi: Harem' de adlı eserdeki çini örneklerinin benzerleri bu tabloda daha geniş bir alanda kullanılmıştır. Haremin köşelerini çevreleyen 40-50 cm yükseklikte sedir altı olarak döşenen çinilerde beyaz zemin üzerine kobalt renkler kullanılmıştır. Ulama olarak karşımıza çıkan Avrupa çinileri ressamın kültürel etkilerini eserlerine yansıttığını

göstermektedir. Ayrıca uzanan figürün ayakucunun arka tarafındaki çini pano dikkat çekmektedir. Tasarım özellikleri ön planda olmasına değin motifler belirginlik göstermemektedir. Çini panonun etrafı bordürlerle çevrilmiş ve köşebentler kullanılmıştır. Rudolf Ernst için çini tasvirinin mavi beyazın dışına çıkmadığını burada da görmek mümkündür.

2.9.10. Banyo’ dan Sonra

Resim 115:

Banyo’ dan Sonra

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.84)

Katalog no: 65

Eser adı: Banyo’ dan Sonra

Ebat: -

Ressamı: Rudolf Ernst

Bulunduğu Yer: Paris, Galerie Antinéa

Eser Analizi: Eserde ressamın Manikür ve Harem'de adlı iki eserinde uyguladığı çini örneği burada da görülmektedir. Ulama çiniler ile tavana kadar uzanan beyaz zemin üzerine mavi renklerle dekorlu bitkisel motifli çiniler arasında kobalt, mavi bir bordür kullanılmıştır. Çini bordür vitray pencere etrafında da kullanılmıştır. Ayrıca çeşmenin içini kaplayan beyaz zemin üzerinde turkuaz bir vazo ve bu vazodan çıkmış madalyon formlu tasarım dikkat çekmektedir. Vazoyu çevreleyen zeminde ise yine beyaz zemin üzerine bitkisel motifler kullanılmıştır.

2.9.11. Tuvalet

Resim 116:

Tuvalet

Fotoğraf: (Arlı, 2000, s.85)

Katalog no: 66

Eser adı: Tuvalet

Ebat: -

Ressamı: Rudolf Ernst

Bulunduğu Yer: Londra, Mathaf Gallery

Eser Analizi: Eserde yer alan çini uygulamada açık mavi tonlar kullanılmıştır. Bitkisel motifli tasarımın olabildiğine ince çalışıldığı görülmektedir. Üzerinde tek bir pencin bulunduğu bir sap ile hatayiler birbirlerine bağlanmıştır. Hatayilerin altında ise birer

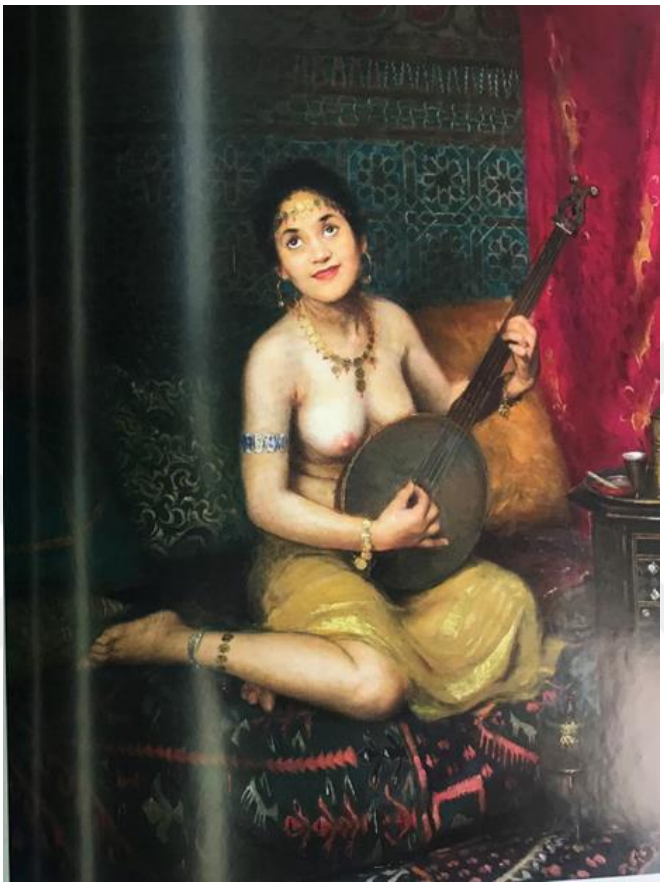
yaprak motifi kullanılmıştır. Türk Çini Sanatı özelliklerine uzak olan bu tasarımda Batı esintileri görülmektedir.

2.10. VICTOR MARAIS- MILTON(1872-1944)

2.10.1. Harem Müzisyeni

Resim 117:

Harem Müzisyeni

Fotoğraf: (Karadeniz, 2014, s. 295)

Katalog no: 67

Eser adı: : Harem Müzisyeni

Ebat: 100x81 cm.

Ressamı: Victor Marais MILTON

Victor Marais MILTON 21 Temmuz 1872'de Paris'in batısındaki Puteaux'da doğdu. Paris'te yaşadı ancak daha sonra Sèvres'e taşındı. Jonchère atölyesinde çalıştı ve École

des için atölyesinde öğretmen olarak çalışırken birçok sanatçıya ilham veren Ernest Meissonnier ile bağlantı içindeydi.

Victor Marais-Milton, zaman zaman parkta bir gezintiyi betimleyen, aynı zamanda din adamlarının hayatında bir mizah bulan, konularını zekice gerçeklikle birleştiren detay duygusuna sahip bir ressamdır. Ancak kariyerinin başlarında birçok Salonda gizemli bir şekilde yoktu. Eserlerini 1909 yılına kadar tutarlı bir şekilde sergilemeye başlamamıştı. Milton en muhafazakâr Salon gruplarıyla sergi yapıyordu. Jehan-Georges Vibert ve Meissonnier'e gibi din adamlarının taklitlerine dayanıyordu. Salon des Independents'dan ayrıldı ve avangardın başarılarına habersiz kaldı.

Marais-Milton'ın, Sèvres'deki stüdyo kurdu. Hizmetçisini, komşularını özellikle dini konuları için resimlerinde uygun giysiler giydirerek model olarak kullanırdı. Sèvres' teki evinde bulunan mobilyalardan bazıları da resimlerinde yer alırdı.Tüm hayatı boyunca bu stüdyosunda kaldı. Paris'teki sergilerdeki başarılarıyla birlikte, sanatçı Monte Carlo, Londra ve ABD'de büyük başarılar elde etti. Ayrıca eserleri Allard ve Simonson'un özel galerilerinde, Mulhouse'daki belediye salonlarında, Antwerp'te uluslararası sergilerde sergilendi. Victor 1944'te Sèvres'te öldü. (https://rehs.com/Victor_Marais-Milton_Bio.html, 2019)

Eser Analizi: Sedirde oturan müzisyen kadın figürünün arkasındaki zemine turkuaz ve lacivert renklerin belirgin olduğu geometrik formlu çiniler hâkimdir. Geometrik formlu ulama çinilerin üstünde iki sıra halinde iki farklı bordür çinisi kullanılmıştır. Kesme çini tekniğiyle yapılması, renk ve geometrik özellikleri ve renkli sır tekniğinin kullanılması göz önünde bulundurulduğunda Selçuklu Çini Sanatının etkisi görülmektedir.

3. BÖLÜM: UYGULAMALAR

Bu bölümde tez konusu kapsamında araştırılan eserlerde resmedilen çini tasarım örneklerinden üç farklı detay ele alınarak suluboya ve minyatür çalışması olmak üzere iki özgün tasarım yapılmıştır. İlk uygulamada İki Müzisyen Kız adlı resimde bordür çinisi olarak resmedilen desen İstanbul konulu bir minyatür ile yeniden tasarlanmıştır. Diğer uygulamada ise Haremden adlı resimde uygulanan iki farklı çini tasarım bir araya getirilip altıgen formlar içinde suluboya tekniği ile uygulanmıştır.

3.1. Minyatür Uygulaması

Resim 118:

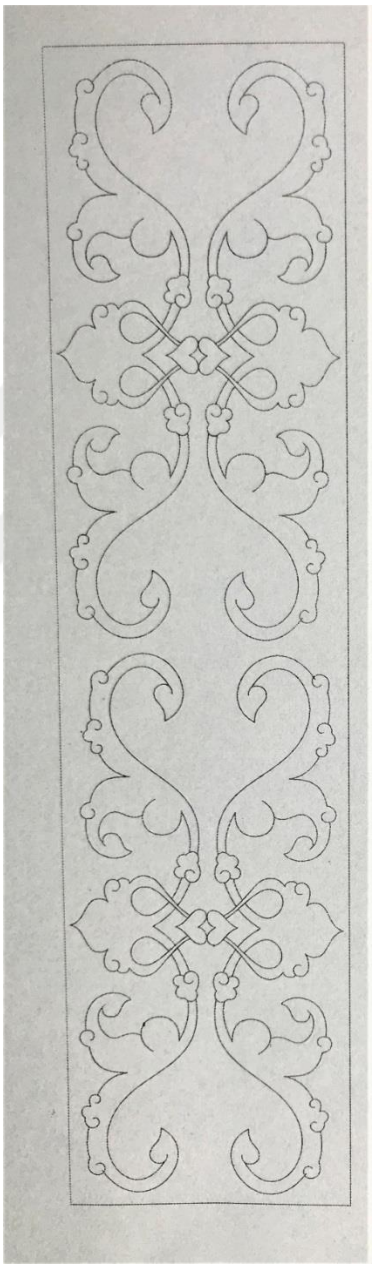
İki Müzisyen Kız

Öncelikle eserden desen örneği, corel draw programı ile alınarak rumi tasarımın çizimi yapıldı. Bu desen İstanbul minyatürünün sağ ve sol alt köşelerine bordür şeklinde uygulandı.

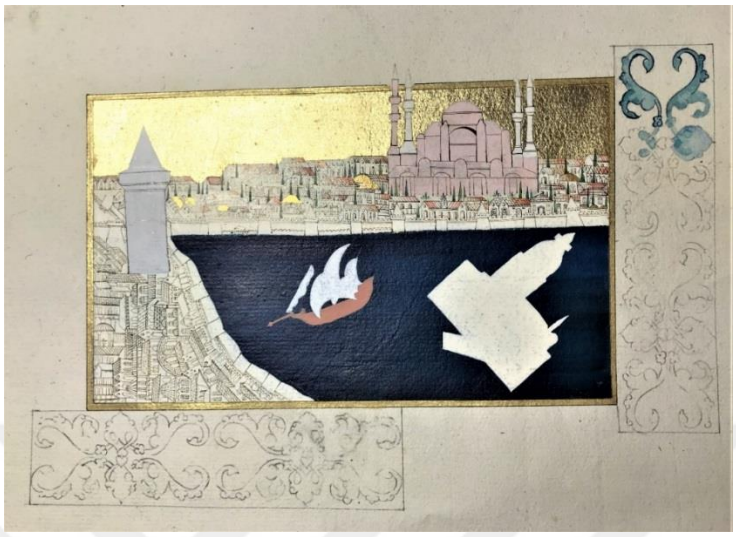
Çizim 36:

İki Müzisyen Kız Desen Çizimi

Çizim 37:

Uygulama İstanbul

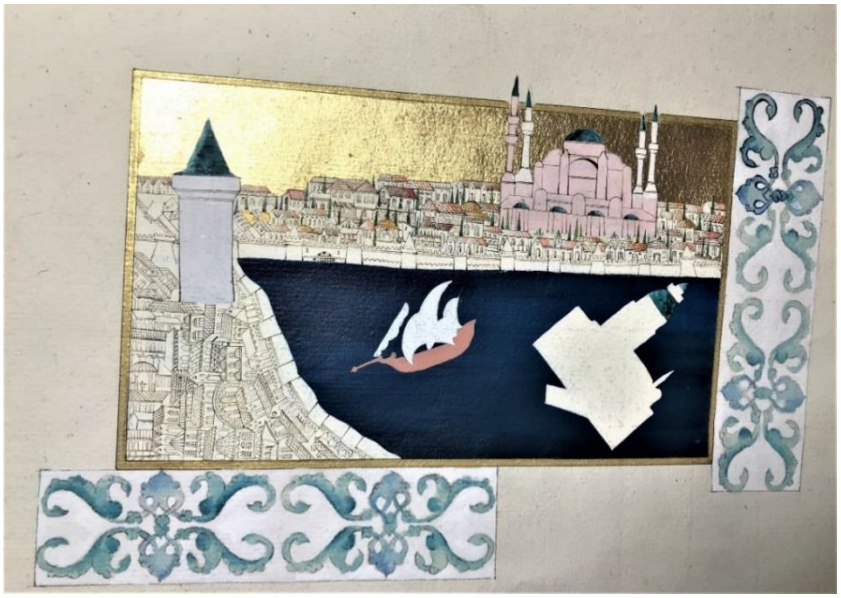

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Serbest fırça tekniği ile yapılan İstanbul konulu minyatür çalışmasının etrafına geçirilen rumi motifler sulu boya ile renklendirildi. Ardından zemin beyaz akrilik boya ile dolduruldu.

Çizim 38:

Zemin Doldurma Uygulama

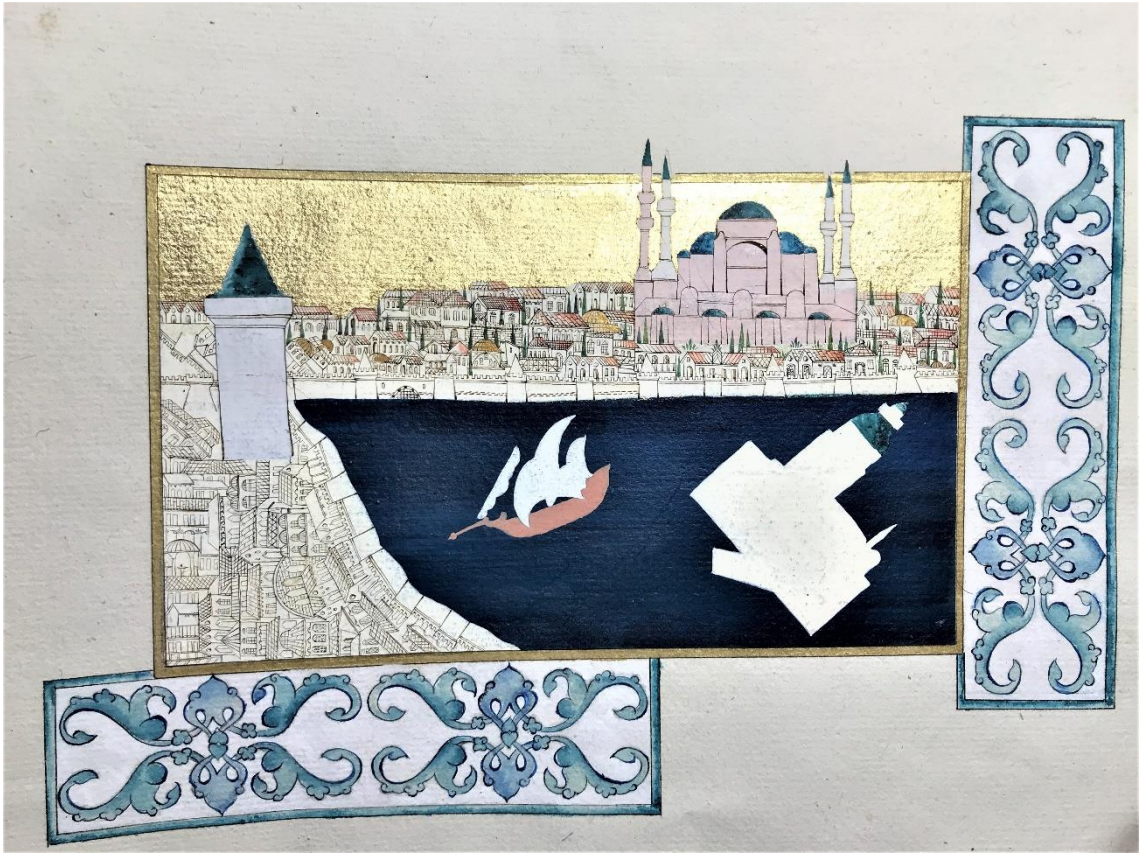

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Renklendirme işlemi tamamlanan eserin etrafından 2 mm cetvel payı bırakıldı ve tonlaması yapıldı. Bu uygulamalardan sonra tahrir ve cetvel çekme işlemi yapılarak eser tamamlandı.

Çizim 39:

Cetvel Ve Tahrir Çekme Uygulaması

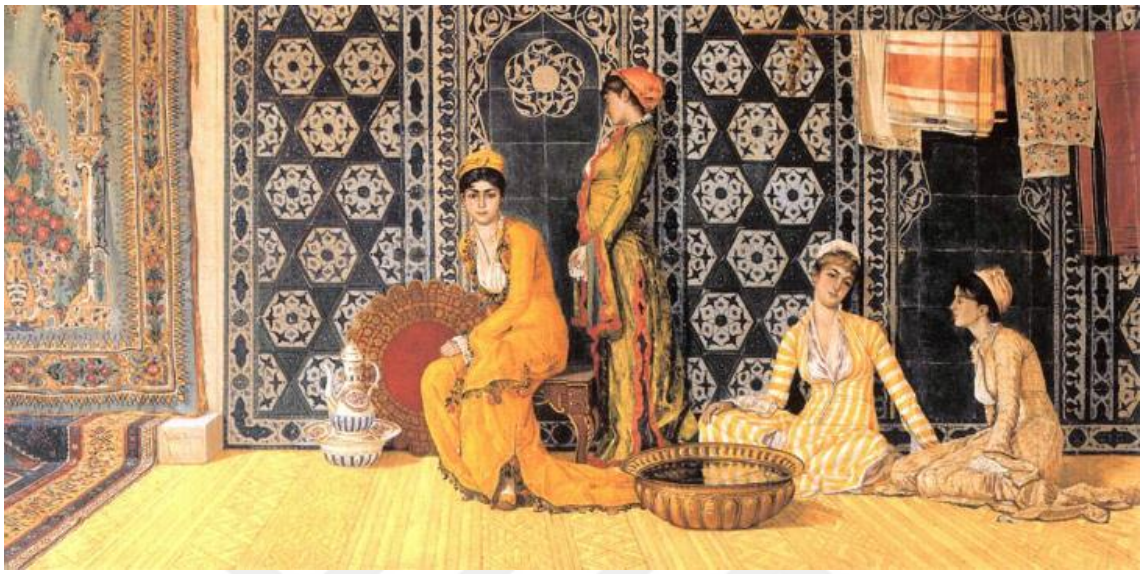

Fotoğraf: Begüm Özmimar

3.2. Suluboya Uygulaması

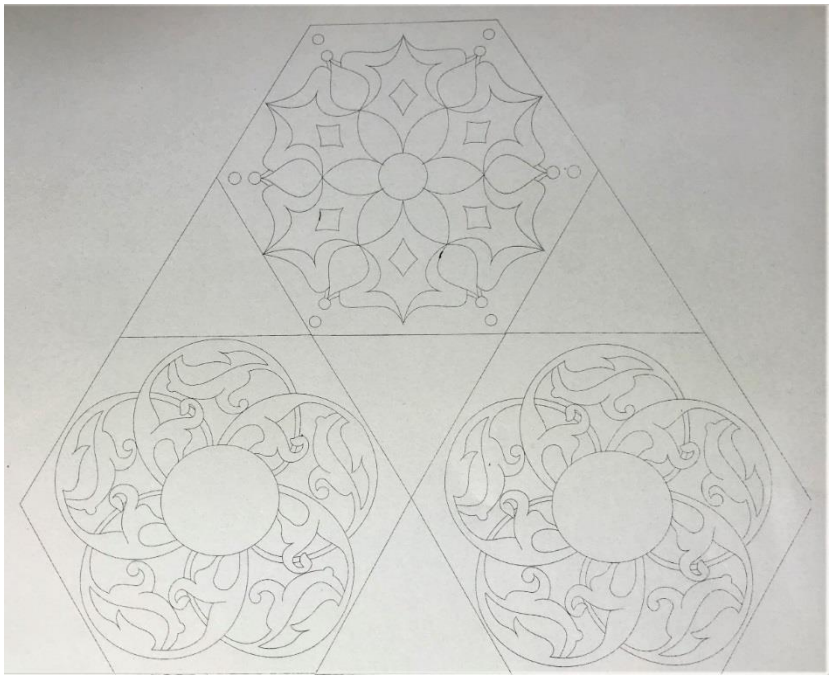
Resim 119:

Haremden

Çizim 40:

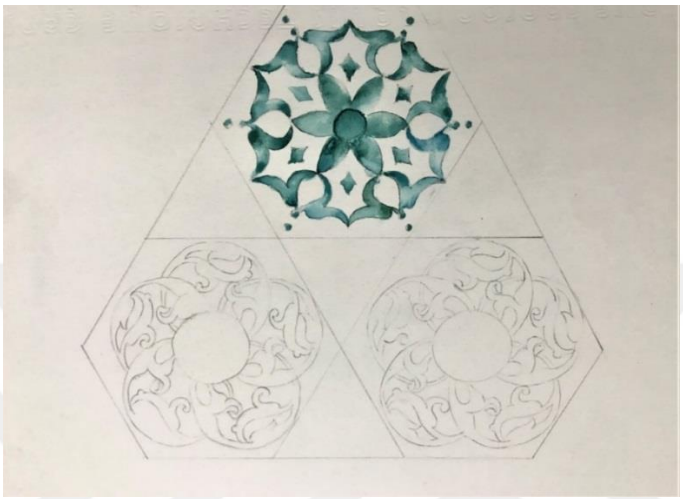
Haremden Uygulama, Desen Çizme

Haremden adlı eserden alınan örnek desenlerin corel draw programı ile çizimleri yapıldı. Desenler, Osman Hamdi Beyin sıkça kullandığı altıgen formlar ile birleştirilerek tasarlandı. Üç adet altıgen formun içi ne yerleştirilen motifler suluboya kâğıdına geçirildi.

Çizim 41:

Uygulama, Desen Geçirme

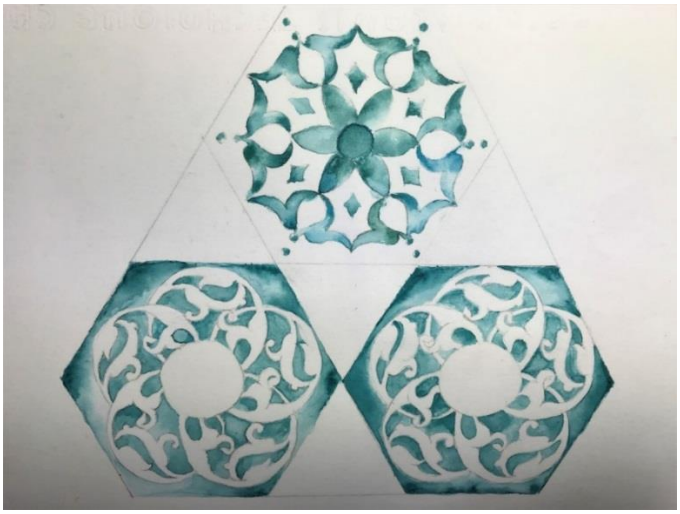

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Desenini geçirdiğimiz tasarımın renklendirme işlemi suluboya tekniği ile yapılır. Desenin tonlamaları bittikten sonra zemin renklendirmesi yapıldı.

Çizim 42:

Uygulama Renklendirme

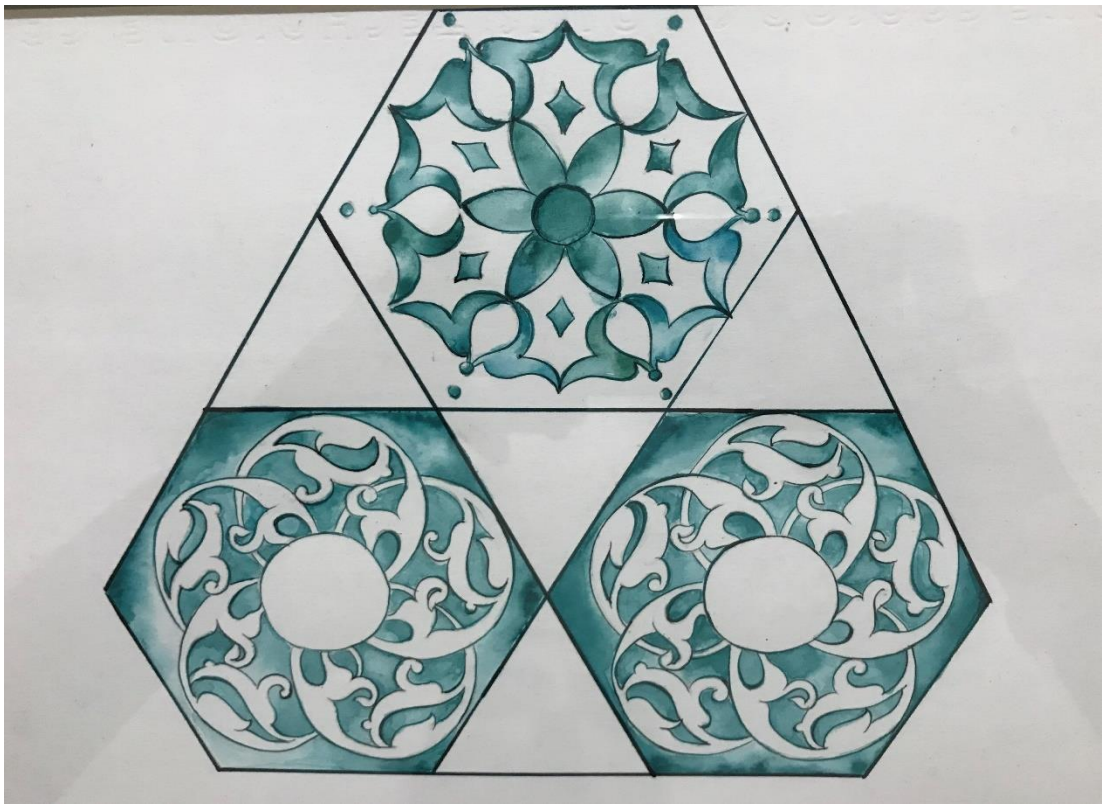

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Renklendirme ve tonlama işlemlerinden sonra desene tahrir çekilip ardından cetvel çekme işlemi ile çalışma tamamlanır.

Çizim 43:

Uygulama Tahrirleme, Cetvel Çekme

Fotoğraf: Begüm Özmimar

KARŞILAŞTIRMA DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Hazırlanan tez çalışmasında 19. yüzyılda eser üretmiş olan on farklı Oryantalist ressam ve bu ressamların çini detayların kullanıldığı atmış yedi çalışması ele alınarak desen analizleri yapılmıştır. Oryantalist ressamlar eserlerinde, Fas, Cezayir ve Osmanlı gibi Doğu coğrafyasının ve Şark kültürünün yansıtıldığı mimari eserler ile bu mimari eserleri bezeyen çini sanatı örneklerini fon olarak ele almışlardır. Resimlerde kullanılan çini dekorlarda genellikle 15. ve 16. yüzyıl çini özellikleri görülmektedir. Saray nakkaş hanesinde ve bir nakkaş başı idaresinde tasarlanan, çizilen, pek çok fikir ve ilhamdan süzülerek gelen yüzlerce uygulamanın birbirinden farklı tasarımlarını, görme imkânları olup olmadığı belli olmayan; ancak bu çini tasarımların cazibesine kapılan sanatçıların tahayyül sınırlarının üzerinde olanı yapmaya çalışmaları ironiktir. Tasarım alt yapısı Avrupa sanat dünyasından tamamen farklı olan bir dünyanın sanatının bir parçası ile bu dünyanın insanlarını, kendi bakış açılarıyla yorumlamaya çalışmak, hayal dünyalarındakini gerçeğin ta kendisi olarak kabul etmek ve uygulamalarla bunu yansıtmaya çalışmak Oryantalist ressamların yapıtlarındaki hayal edilenle gerçeğin tezadından başka bir şey değildir. Bunun yanı sıra Osman Hamdi'nin atalarının yaşadığı, kendisinin büyürken içinde olduğu ve tanıdığı coğrafyanın sanatı hakkında daha gerçekçi ve doğru yaklaşımlar sergilemesi normaldir.

Tez kapsamında Oryantalist ressamların çini sanatını resimlerine uygulama teknikleri, desen, renk, kompozisyon özelliklerini yansıtma şekilleri incelenmiş; Batılı oryantalistler ile Osman Hamdi Bey'in tasavvur yetisi karşılaştırılmıştır.

Çini sanatı örneklerine bakıldığında, Anadolu Selçuklu, Erken Osmanlı ve Klasik Dönem olmak üzere üç dönem, renkli sır, lüster ve sıraltı tekniği olmak üzere üç teknik görülmektedir. Bu sınıflandırmalara örnek teşkil eden çini detayların kullanıldığı eserler aşağıdaki tabloda incelenmektedir:

Tablo 1

	ESERLER	ANADOLU SELÇUKLU DÖNEMİ	ERKEN OSMANLI DÖNEMİ	KLASİK DÖNEM	RENKLİ SIR TEKNİĞİ	LÜSTER TEKNİĞİ	SIRALTI TEKNİĞİ
1.	Tütün İçen Kadın (H. PLANTET)			x			x
2.	Yılan Oynatıcısı (J. L. GEROME)		x				x
3.	Haremde Havuz (J. L. GEROME)			x			x
4.	Fas Hamamı (J. L. GEROME)	x	x		x		
5.	Rüstem Paşa Cami (J. L. GEROME)		x				x
6.	Sarayın Terası (J. L. GEROME)		x				x
7.	Türk Hamamında İki Kadın (J. L. GEROME)		x				x
8.	Hamam Sefası (J. L. GEROME)		x				x
9.	Şaka (J. L. GEROME)		x				x
10.	Kahire' de Öğle Yemeği (J. F. LEWIS)		x				x
11.	Arap Arzuhalci (J. F. LEWIS)	x			x		
12.	Kuran Yorumcusu (J. F. LEWIS)		x				x
13.	Şifa İçin Dua (J. F. LEWIS)	x			x		
14.	Kebap Dükkanı, Üsküdar (J. F. LEWIS)		x				x
15.	Bursa' da Yeşil Türbe (J. F. LEWIS)		x		x		x
16.	Rüstem Paşa Cami İçi (R. ERNST)		x	x			x
17.	Haremde Çay Servisi (R. ERNST)		x				x
18.	Hamam (R. ERNST)		x				x
19.	Reisin Sarayında (R. ERNST)	x			x		
20.	Sunum (R. ERNST)						x
21.	Zorlu Pazarlık (R. ERNST)		x				x

22.	III. Ahmet Çeşmesi (R. ERNST)		x				x
23.	Harem' de (R. ERNST)		x				x
24.	Manikür (R. ERNST)		x				x
25.	Banyodan Sonra (R. ERNST)		x				x
26.	Tuvalet (R. ERNST)		x				x
27.	Harem Müzisyeni (V. M. MİLTON)	x					x
28.	Paşanın Korumaları (A. PASİNİ)		x				x
29.	Saray Bekçisi (A. PASİNİ)		x				x
30.	Harem Bahçesi (A. PASİNİ)		x		x		x
31.	Şam (A. PASİNİ)		x		x		x
32.	Pazar Yeri (A. PASİNİ)		x				x
33.	Odalık (A. JOSQUİNN)		x				x
34.	Masaj, Hamam Sahnesi (E. D. PONSAN)		x				x
35.	Müftünün Evi (F. DİLLON)		x				x
36.	Müftü Şeyh El Mehdinin Evinin İçi (F. DİLLON)		x				x
37.	Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi (F. DİLLON)		x				x
38.	Cami Kapısında (O. HAMDİ)		x				x
39.	Abı Hayat Çeşmesi (O. HAMDİ)	x			x		
40.	Türbe Kapısı Önünde İki Kadın I. (O. HAMDİ)		x				x
41.	Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II. (O. HAMDİ)		x				x
42.	İki Müzisyen Kız (O. HAMDİ)		x				x
43.	Cami'den Çıkan Sultan I. (O. HAMDİ)		x				x
44.	Cami'den Çıkan Sultan II. (O. HAMDİ)		x				x
45.	Cami' den Çıkanlar (O. HAMDİ)		x				x
46.	Şehzade Türbesinde Derviş (O. HAMDİ)		x		x		x
47.	İlahiyatçı (O. HAMDİ)	x			x		
48.	İftardan Sonra (O. HAMDİ)		x				x
49.	Kaplumbağa Terbiyecisi I. (O. HAMDİ)	x	x		x		x
50.	Kaplumbağa Terbiyecisi II. (O. HAMDİ)	x	x		x		x
51.	Saçlarını Tarayan Kız (O. HAMDİ)	x	x		x		x

52.	Kuran Okuyan Hoca (O. HAMDİ)	x	x		x	x	
53.	Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. (O. HAMDİ)	x	x		x		x
54.	Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız II. (O. HAMDİ)	x	x		x		x
55.	Yeşil Türbe' de Dua (O. HAMDİ)	x	x		x		x
56.	Bursa' da Yeşil Camide (O. HAMDİ)	x	x		x		x
57.	Rüstem Paşa Cami Önünde (O. HAMDİ)	x					x
58.	Leylak Toplayan Kız (O. HAMDİ)		x				x
59.	Kuran Okuyan Kız (O. HAMDİ)	x			x	x	x
60.	Okuyan Genç Emir I. (O. HAMDİ)	x			x		
61.	Okuyan Genç Emir II.(O. HAMDİ)	x			x		
62.	Sultan İkinci Selim Türbesi (O. HAMDİ)			x			x
63.	Mihrap (O HAMDİ)		x		x		x
64.	Cami Önünde Arzuhalci (O. HAMDİ)		x				x
65.	Haremden (O. HAMDİ)	x	x		x	x	x
66.	Ayakta Genç Kız (O. HAMDİ)		x				x
67.	Kahve Ocağı (O. HAMDİ)			x			x
TOPLAM		20	52	5	23	3	58

Çini sanatı örneklerine daha hâkim olan ressamlara teknik açısından bakıldığında bu ressamların yabancı elçilerle birlikte İstanbul'a ya da Osmanlı topraklarına geldikleri ve sarayda resim ya da gravür çalışmaları yaptıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca gezgin olarak geldikleri ya da kendi ülkelerinden farklı bir kültürün detaylarını bilmeden hayali bir dünyanın tasavvurunu tuvale yansıttıkları görülmektedir. Kendi kültürlerine yabancı bir ülkede, dönemin sanat anlayışını öğrenmeye çalışıp, uygulamalarını doğru ya da doğruya yakın tasarlayan sanatçılar çini desenlerine hâkim olup detaylı bir biçimde resmeden ve diğerlerine göre daha yüzeysel uygulayanlar olarak iki gruba ayırmak gerekirse Victor Marais Milton, Jean-Leon Gerome, Hippolyte Plantet, Edouard Debat Ponsan ve Osman Hamdi Bey gibi oryantalistlerin eserlerinde çini desen özelliklerine daha hâkim oldukları görülmektedir. Bu ressamların eserlerindeki çini detaylar genellikle 15-16. yüzyıla ait ve pencere-kapı alınlıkları, kolon ve kiriş kaplamaları, iç ve dış yüzey kaplamaları olarak görülmektedir. 15-16. yüzyıl Türk çini sanatı tasarım ve uygulama anlamında en üretken dönemlerdir. Duvar karosu ve günlük kullanım çinilerinde (evani grubu) çoğunlukla mavi

beyaz çiniler kullanılsa dahi özellikle bu dönem panolarında kırmızı, mavi, turkuaz, firuze ve yeşil renkler görülmektedir. Özellikle 16. yüzyılda yaklaşık kırk yıl kadar kullanılan ve günümüzde bile renginin tonunun arandığı kırmızı renk dönemin karakteristiğidir. Bitkisel tasarımların yoğun olarak kullanılmasının yanı sıra yarı stilize lale, karanfil, gül gibi çiçekler de tasarım içinde yerlerini almaya başlarlar. Rumi ve bulut motifleri tasarım içinde hareketliliği arttıran unsurlardır. Bu tasarım özelliklerine örnek teşkil eden çini detayların kullanıldığı eserler aşağıdaki tabloda incelenmektedir:

Tablo 2

	ESERLER	ULAMA ÇİNİLER	KÖŞEBENT ÇİNİLERİ	ALINLIK ÇİNİLERİ	YAZI KUŞAĞI	SELVİLİ PANOLAR	ŞEMSELİ PANOLAR	TEK RENKLİ (ALTIGEN) ÇİNİLER	EVANİ ÇİNİLER	AVRUPA ÇİNİLERİ	BORDÜR ÇİNİLER
1.	Tütün İçen Kadın (H. PLANTET)	x									
2.	Yılan Oynatıcısı (J. L. GEROME)	x	x		x		x				x
3.	Haremde Havuz (J. L. GEROME)		x								x
4.	Fas Hamamı (J. L. GEROME)				x			x			x
5.	Rüstem Paşa Cami (J. L. GEROME)				x		x				x
6.	Sarayın Terası (J. L. GEROME)	x									x
7.	Türk Hamamında İki Kadın (J. L. GEROME)	x									
8.	Hamam Sefası (J. L. GEROME)	x									x
9.	Şaka (J. L. GEROME)			x							x
10.	Kahire' de Öğle Yemeği (J. F. LEWIS)	x									
11.	Arap Arzuhalci (J. F. LEWIS)							x			
12.	Kuran Yorumcusu (J. F. LEWIS)	x							x		
13.	Şifa İçin Dua (J. F. LEWIS)	x									

14.	Kebap Dükkanı, Üsküdar (J. F. LEWIS)								x		
15.	Bursa' da Yeşil Türbe (J. F. LEWIS)						x				
16.	Rüstem Paşa Cami İçi (R. ERNST)										x
17.	Haremde Çay Servisi (R. ERNST)	x	x		x		x			x	x
18.	Hamam (R. ERNST)	x	x					x			x
19.	Reisin Sarayında (R. ERNST)							x			x
20.	Sunum (R. ERNST)	x								x	
21.	Zorlu Pazarlık (R. ERNST)	x								x	
22.	III. Ahmet Çeşmesi (R. ERNST)	x									x
23.	Harem' de (R. ERNST)	x								x	x
24.	Manikür (R. ERNST)	x								x	x
25.	Banyodan Sonra (R. ERNST)	x					x			x	x
26.	Tuvalet (R. ERNST)									x	
27.	Harem Müzisyeni (V. M. MİLTON)	x									x
28.	Paşanın Korumaları (A. PASİNİ)			x							x
29.	Saray Bekçisi (A. PASİNİ)		x	x							x
30.	Harem Bahçesi (A. PASİNİ)	x		x				x			x
31.	Şam (A. PASİNİ)			x				x			
32.	Pazar Yeri (A. PASİNİ)			x							
33.	Odalık (A. JOSQUİNN)	x								x	
34.	Masaj, Hamam Sahnesi (E. D. PONSAN)	x									x
35.	Müftünün Evi (F. DİLLON)	x		x							x
36.	Müftü Şeyh El Mehdinin Evinin İçi (F. DİLLON)			X		x					x
37.	Şeyh El Sedat'ın Evinin Harem Bölümünde Bir Odanın İçi (F. DİLLON)	x									x
38.	Cami Kapısında (O. HAMDİ)		x	x	x						x
39.	Abı Hayat Çeşmesi (O. HAMDİ)							x			
40.	Türbe Kapısı Önünde İki Kadın I. (O. HAMDİ)		x	x							x
41.	Türbe Kapısı Önünde İki Kadın II. (O. HAMDİ)		x	x							

42.	İki Müzisyen Kız (O. HAMDİ)	x									
43.	Cami'den Çıkan Sultan I. (O. HAMDİ)		x	x							
44.	Cami'den Çıkan Sultan II. (O. HAMDİ)		x	x							
45.	Cami' den Çıkanlar (O. HAMDİ)			x							
46.	Şehzade Türbesinde Derviş (O. HAMDİ)										x
47.	İlahiyatçı (O. HAMDİ)							x			
48.	İftardan Sonra (O. HAMDİ)	x	x								x
49.	Kaplumbağa Terbiyecisi I. (O. HAMDİ)		x	x				x			x
50.	Kaplumbağa Terbiyecisi II. (O. HAMDİ)		x	x				x			x
51.	Saçlarını Tarayan Kız (O. HAMDİ)		x	x				x			x
52.	Kuran Okuyan Hoca (O. HAMDİ)				x			x			
53.	Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız I. (O. HAMDİ)						x				
54.	Türbe Ziyaretinde İki Genç Kız II. (O. HAMDİ)						x				x
55.	Yeşil Türbe' de Dua (O. HAMDİ)						x	x			x
56.	Bursa' da Yeşil Camide (O. HAMDİ)	x			x			x			x
57.	Rüstem Paşa Cami Önünde (O. HAMDİ)			x							
58.	Leylak Toplayan Kız (O. HAMDİ)	x									x
59.	Kuran Okuyan Kız (O. HAMDİ)	x						x			x
60.	Okuyan Genç Emir I.(O. HAMDİ)							x			
61.	Okuyan Genç Emir II. (O. HAMDİ)							x			
62.	Sultan İkinci Selim Türbesi (O. HAMDİ)		x				x				x
63.	Mihrap (O HAMDİ)		x								x
64.	Cami Önünde Arzuhalci (O. HAMDİ)			x							x
65.	Haremden (O. HAMDİ)	x	x					x	x		x
66.	Ayakta Genç Kız (O. HAMDİ)		x								x
67.	Kahve Ocağı (O. HAMDİ)	x	x						x		x
TOPLAM		28	19	19	6	1	9	18	4	8	41

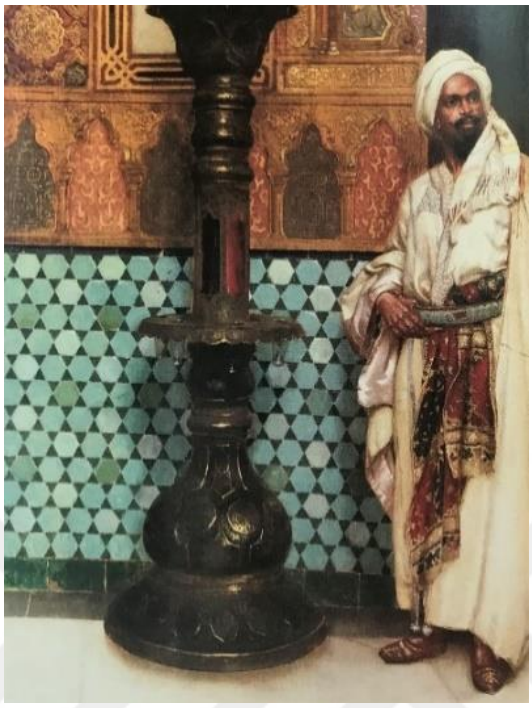
Motiflerin anatomisini doğru şekilde kullanan Oryantalistler içinde Osman Hamdi Bey dışında renk skalası geniş olan ressam sayısı pek azdır. Ancak bu ressamların aksine

Alberto Pasini, Alexandre Josquinn, Frank Dillon, John Frederick Lewis, Rudolf Ernst gibi oryantalistlerin eserlerinde bitkisel motifler sadece mavi beyaz olarak çalışılmıştır. Eserlerdeki çini detaylarına, desen özelliklerine dikkat etmeksizin çiniyi yalnızca mavi beyaz çalışarak vurgulamaya çalışmışlardır. Bu ressamları çini sanatını yüzeysel uygulayanlar olarak ikinci grup ressamlar kategorisine almak mümkündür.

Tez kapsamında ele alınan eserlerdeki çinilerde Anadolu Selçuklu döneminin renkli sırlı çinileri, Erken Osmanlı döneminin beylikler döneminin etkilerini de taşıyan altın perdahlı altıgen çinileri ve klasik dönemin sıraltı tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Bu teknikler çoğunlukla ulama çiniler, birkaç selvili ve madalyonlu pano, rumi tasarımlı köşebentler ve altıgenler üzerine çalışılan altınlı kompozisyonlar da görülmektedir. Jean Leon Gerome' nin Fas Hamamı, Alberto Pasini' nin Şam, Rudolf Ernz' in Reis Saray' ında, Kur' an Okuyan Kız ve Hamam adlı resimlerinde ve Osman Hamdi Bey' in Okuyan Genç Emir I. ve II, Bursa' da Yeşil Camide, Yeşil Türbede Dua, Kuran Okuyan Hoca, Saçlarını Tarayan Kız, Kaplumbağa Terbiyecisi I.ve II, İlahiyat, Şehzade Türbesi'nde Derviş ve Ab-ı Hayat Çeşmesi adlı eserlerinde, turkuaz, firuze ve kobalt mavi renklerde renkli sırlı üçgen, altıgen ve sekizgen formda çinilerin iç ve dış cephe kaplaması olarak kullanıldığı görülmektedir. Bursa Yeşil Türbe ve Edirne Muradiye Camilerinde yer alan altıgen formlu çiniler oryantalist ressamlar için ciddi bir esin kaynağı olmuştur. Ernst' in Reisin Sarayında adlı resimde yer alan tek renkli çiniler firuze renkli, altıgen formlarda kullanılmıştır. Aşağıdaki örnekte de görüldüğü üzere;

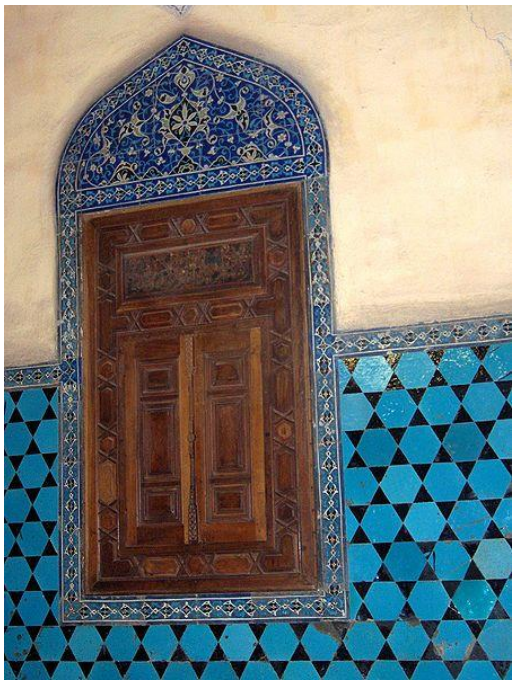
Resim 120:

Reisin Sarayında

Resim 121:

Bursa Yeşil Cami

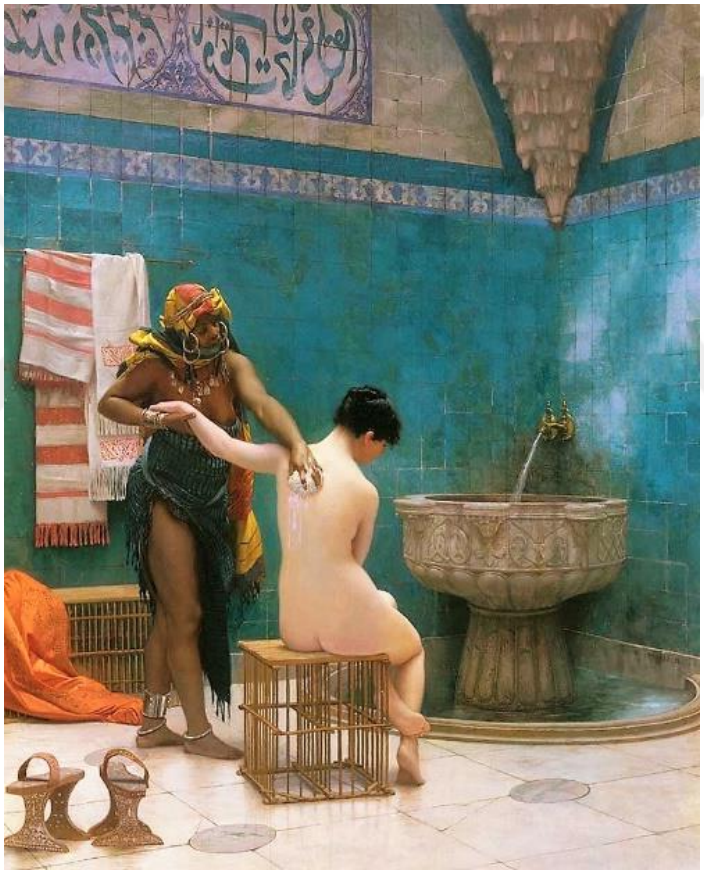
Fotoğraf: Yiğit Atasoy

altıgen formlu renkli sırlı çiniler ve bu çinileri birbirine bağlayarak yıldız görünümünü sağlayan koyu tek renk sırlı üçgen çini parçaları ile Bursa Yeşil Cami çinileriyle benzerlik göstermektedir.

Ressam Gerome' un Fas Hamamı adlı eserinde kare formlu, firuze renkli ve renkli sır tekniğinin kullanıldığı çiniler ile Alberto Pasini' nin Şam adlı tablosunda resmedilen mimari yapının dış cephe kaplamasında da benzer çiniler kullanılmıştır.

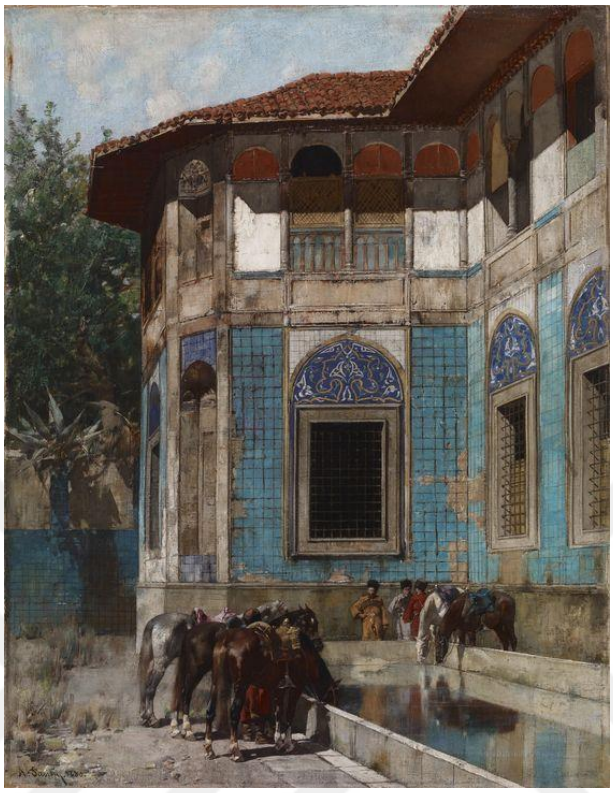
Resim 122:

Fas Hamamı

Resim 123:

Şam

Batılı Oryantalist olan bu iki ressamın resimleri Osman Hamdi Bey' in "Okuyan Genç Emir" adlı tablosu ile karşılaştırılabilir. Osman Hamdi Bey "Okuyan Genç Emir" adlı tablodan iki hatta üç benzer eser üretmiştir. Bu tablolardan yukarıdaki örneklerle benzer çinilere sahip olan 1905 yapımlı ilk örnek incelenmiştir.

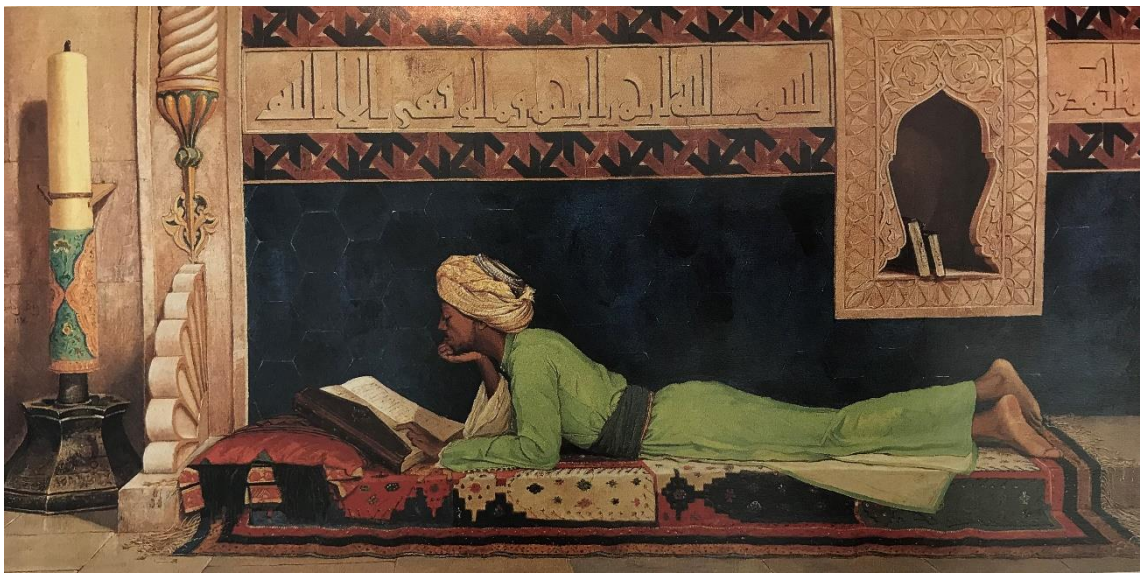
Resim 124:

Okuyan Genç Emir

Resim 125:

Okuyan Genç Emir II

Resim 126:

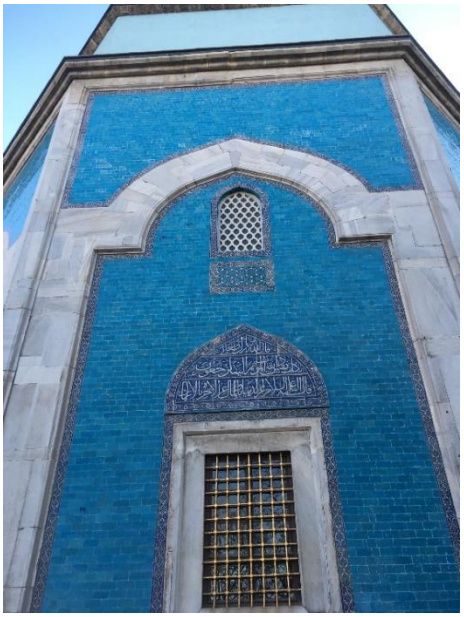
Okuyan Kadın

Üç örnekte de görüldüğü gibi Beylikler döneminin etkilerini taşıyan, Selçuklularda renkli sır olarak kullanılmış olan teknik burada Erken Osmanlı dönemine ait bir yapı olan Yeşil Türbe çinilerinden esinlenilerek tek renkli olarak kullanılmıştır.

Resim 127:

Yeşil Türbe

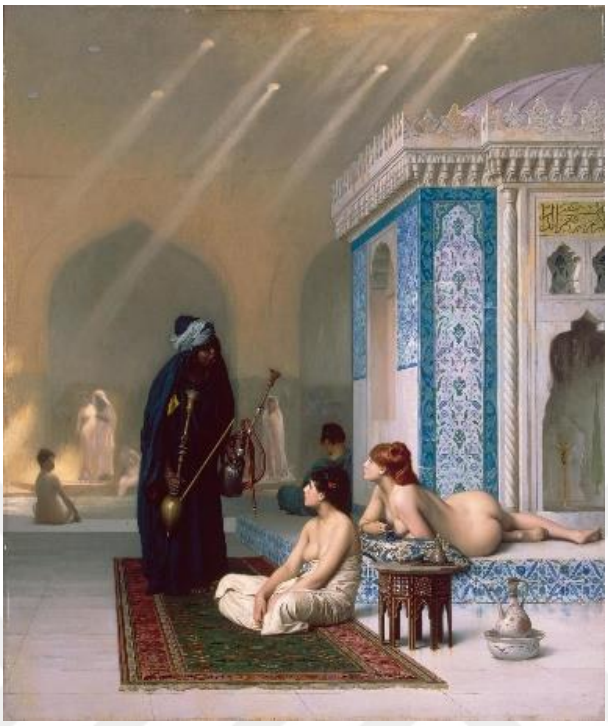
Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Beylikler Dönemi, Erken Osmanlı ve Selçuklu yapılarında kullanılan tek renkli çinilerin form özelliklerine bakıldığında dikdörtgen dışında beşgen, altıgen gibi geometrik formların daha rağbet gördüğü saptanmıştır. Avrupalı sanatçılar, karoların formlarına dikkat etmeksizin kare formlu, turkuaz tonlarda çiniler resmederlerken Osman Hamdi Bey, benzer renkteki karoları beşgen altıgen formlarda kullanmış ayrıca dikdörtgen formdaki çinileri de L şeklinde resmetmeyi tercih etmiştir. Bu küçük ayrıntı Osman Hamdi Bey'in Şark mimari özelliklerine hâkim oluşunun bir kanıtıdır.

Batılı oryantalist ressamlar ile Doğulu bir oryantalist olan Osman Hamdi Bey'in birkaç eserini karşılaştırarak Doğu tasavvurları ve tasvirleri karşılaştırarak şark sanatına olan hâkimiyetleri incelenmiştir. Aşağıda Jeon Leon Gerome'un Harem' de Havuz, Hamam Sefası, Şaka ve Türk Hamamında İki Kadın tabloları ve Edouart Depat'ın Masaj Hamam Sahnesi, Hippolyte Plantet'ın Tütün İçen Kadın adlı tablolarındaki çini kompozisyonlar ile Osman Hamdi Bey'in İftardan Sonra, Ayakta Genç Kız, Kahve Ocağı, Saçlarını Tarayan Kız ve İki Müzisyen Kız adlı tablolarındaki çini uygulamalarındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenecektir.

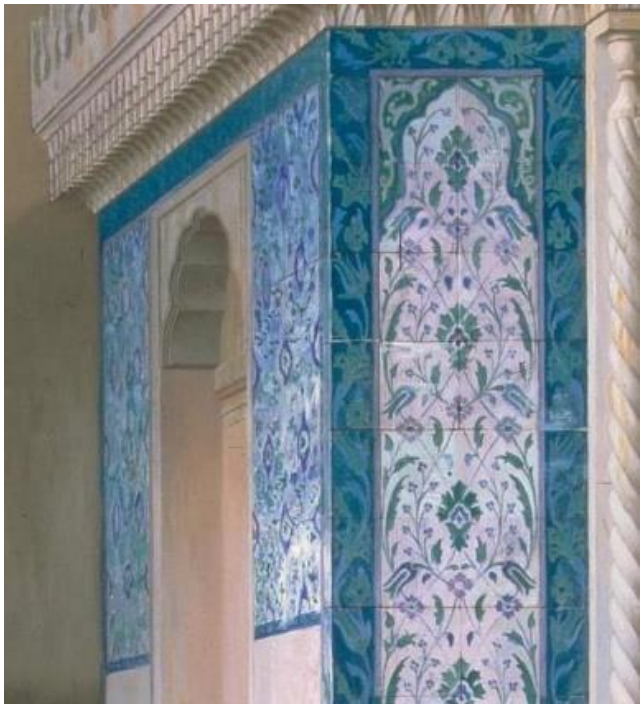
Resim 128:

Harem’ de Havuz

Resim 129:

Harem’ de Havuz Detay

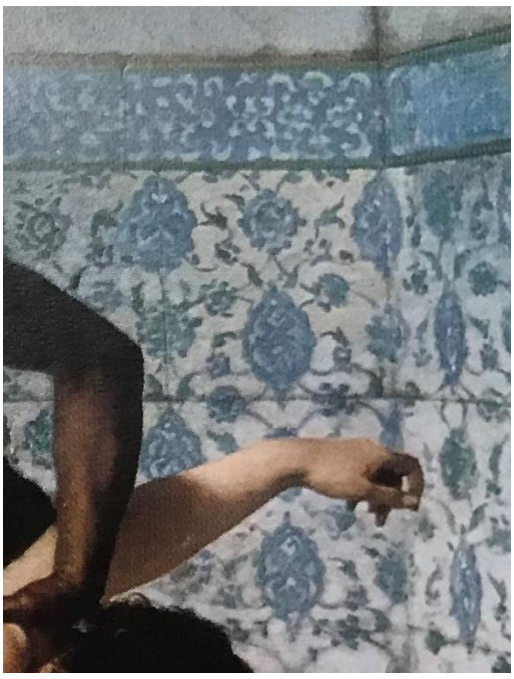
Resim 130:

Masaj Hamam Sahne

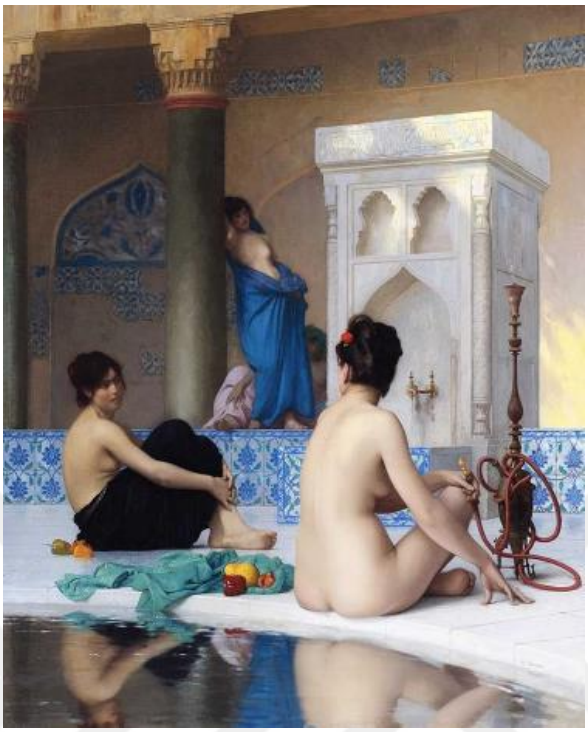
Resim 131:

Masaj Hamam Sahne Detay

Resim 132:

Hamam Sefası

Resim 133:

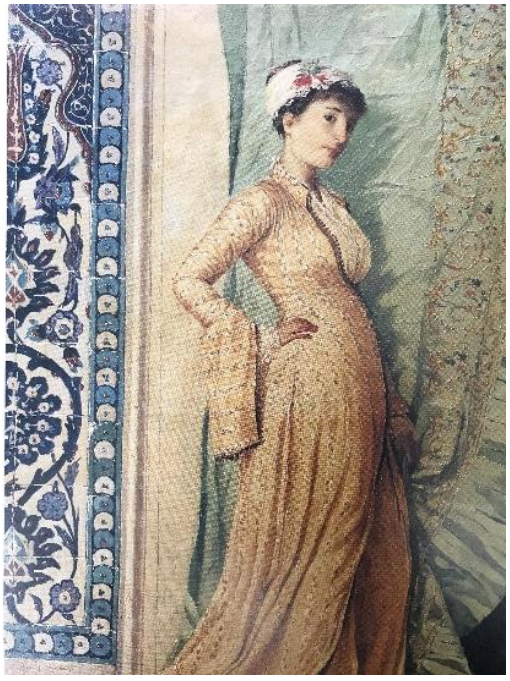
Hamam Sefası Detay

Jeon Leon Gerome' nin Harem' de Havuz, Hamam Sefası ve Edouart Depat' ın Masaj Hamam Sahnesi adlı tablolarında yansıttıkları çini tasarımlarda çin bulutları, hatayi grubu motifler ile yarı stilize bitkiler motifler kullanılmıştır. Tasarımlarda mavi beyaz ve yeşil renklerin hakim olduğu görülmektedir. Harem'de Havuz adlı resimde klasik dönem çinilerinden esinlenilerek yarı stilize bitkisel motiflerin kullanıldığı, rumi köşebentli, etrafı lale ve karanfillerle tasarlanmış bordürlerle çevrili olan çini pano yer almaktadır. Resimde yarı stilize olarak kullanılan bitkisel motifler bile turkuaz, mavi tonlarda resmedilmiştir. Bu durumda Avrupalı oryantalistlerden olan bu iki ressamın çini sanatını mavi beyaz renklerde algılayıp yansıttıklarını söylemek mümkündür. Desen benzerlikleri ele alınarak seçilen Osman Hamdi Bey'in Ayakta Duran Genç Kız ve İftardan Sonra adlı tablolarındaki çinilerde de yarı stilize bitkisel motiflerin kullanıldığı görülmektedir. Tablolarda çini sanatı ocak kaplaması ve duvar panosu olarak görülmektedir. Her iki tasarımda da rumi köşebentler, yarı stilize bitkisel motifler ve benzer bordürler uygulanmıştır. Ancak ressam Gerome ve Debat' dan farklı olarak Osman Hamdi Bey bitkisel motiflerde kırmızı rengi kullanmaktadır. Bu durum bir kez daha Osman Hamdi Bey'in Doğu kültürüne ve sanatına, Batılı Oryantalistlere kıyasla ne derece hakim olduğunu göstermektedir.

Resim 134:

Ayakta Duran Genç Kız

Resim 135:

Ayakta Duran Genç Kız Detay

Resim 136:

İftardan Sonra

Resim 137:

İftardan Sonra Detay

Jeon Leon Gerome' nin Şaka ve Türk Hamamında İki Kadın ve Hippolyte Plantet' ın Tütün İçen Kadın adlı tablolarında ise çini sanatı mavi beyazın dışında daha renkli kullanılmaktadır. Bu bağlamda Osman Hamdi Beyin Kahve Ocağı, Saçlarını Tarayan Kız ve İki Müzisyen Kız adlı tablolarındaki çini kompozisyon özellikleri karşılaştırılmaktadır.

Resim 137:

Tütün İçen Kadın

Resim 138:

Tütün İçen Kadın Detay

Resim 139:

Şaka

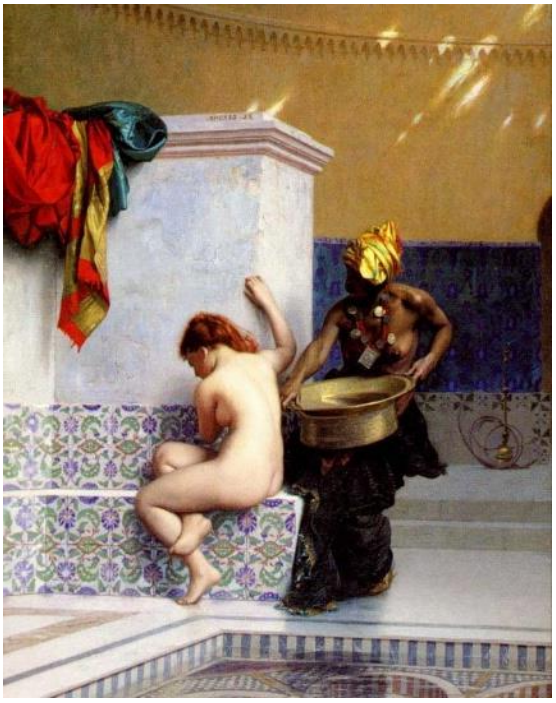
Resim 140:

Şaka Detay

Resim 141:

Türk Hamamında İki Kadın

Resim 142:

Türk Hamamında İki Kadın Detay

Tütün İçen Kadın adlı tabloda resmedilen kolondaki çini bezemelerde şemselerle birbirine bağlanan yarı üsluplaştırılmış çiçek motifleri kullanılmıştır. Tasarım içinde karanfiller kırmızı renkte kullanılırken, diğer bitkisel motiflerde mavi tonları kullanılmıştır. Şaka ve Türk Hamamında İki Kadın adlı tablolarda ise hançer yapraklar ağırlıklı olarak kullanılmış, mavi beyaz sınırlar aşılarak yeşil ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Eserlerde yer alan çinilerin kompozisyon özelliklerine bakıldığında belli bir tekrardan oluşan motif ve yapraklar dikkat çekmektedir. Osman Hamdi Bey'in İki Müzisyen Kız ve Kahve Ocağı adlı eserlerindeki çini kompozisyonlarla kıyaslandığında sık ve iri yapraklar Avrupalı ressamların desen bilgilerini ortaya koymaktadır.

Resim 143:

İki Müzisyen Kız

Resim 144:

Kahve Ocağı

Rudolf Ernst' in "Hamam' da" adlı tablosunda resmettiği çiniler Yeşil Türbe' de bulunan lüster tekniğiyle yapılmış altıgen formlu çinileri anımsatmaktadır. Benzer çini örnekleri Osman Hamdi Bey' in Saçlarını Tarayan Kız, Kuran Okuyan Hoca gibi tablolarında resmedilmiştir.

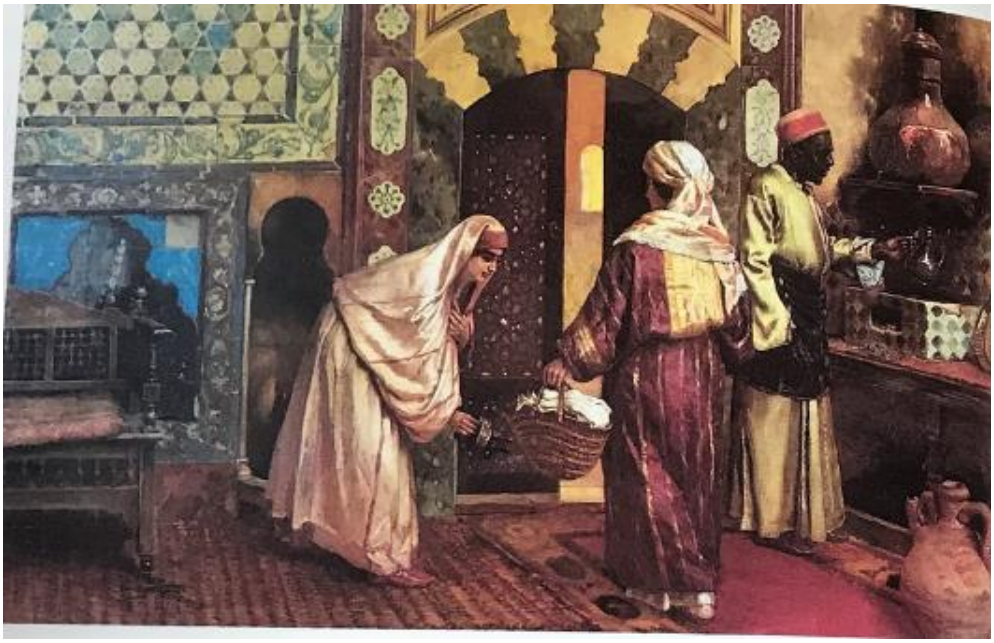
Resim 145:

Saçlarını Tarayan Kız

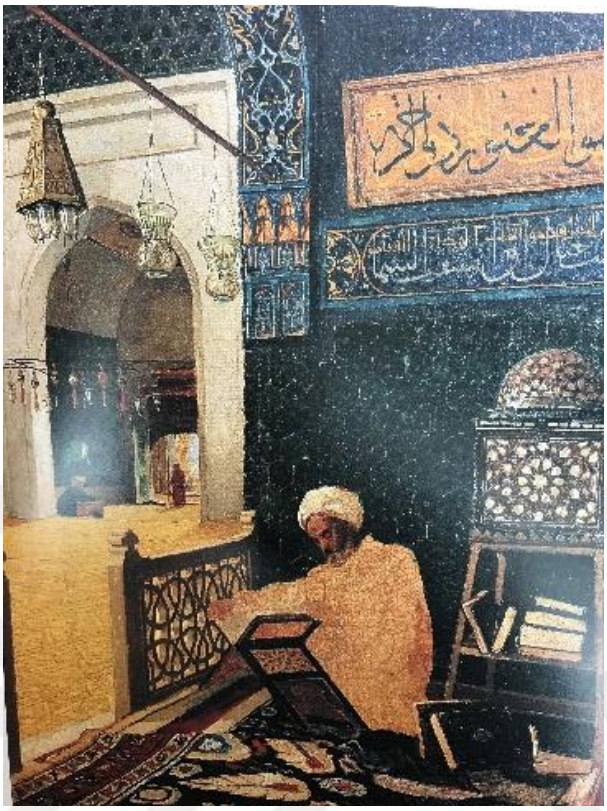
Resim 146:

Hamam' da

Resim 147:

Kuran Okuyan Hoca

Osman Hamdi Bey'in Saçlarını Tarayan Kız, Kuran Okuyan Hoca adlı tablolarında resmedilen mekân Bursa Yeşil Cami'dir.(Eldem, 2015: 337) Bursa Yeşil Cami çinileriyle karşılaştırıldığında altıgen turkuaz yahut koyu yeşil tonlarında zemin üzerine altın yaldızla çalışılmış lüster tekniğinin uygulandığı çiniler bu iki tabloda yalnızca zemin rengi ile benzetilmiştir. Ernst' in tablosunda ise altıgen form ve turkuaz firuze renkleri ile Yeşil Cami çinilerini anımsatmaktadır. Cami çinilerinin orijinalleri incelendiğinde altın yaldızlı yüzeylerde dökülme olduğu bu yüzden de tablolarda da resmedildiği gibi koyu yeşil zemin dikkat çekmektedir.

Resim 148:

Bursa Yeşil Cami Çinileri

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Resim 149:

Bursa Yeşil Cami Çinileri Detay

Fotoğraf: Yiğit Atasoy

Osman Hamdi Beyin tablolarında resmettiği mekân tasavvurlarına Bursa Yeşil Cami gibi Edirne Muradiye Cami çinileri de esin kaynağı olmuştur. Kuran Okuyan Kız ve Haremden adlı tablolarında Muradiye Camii yansımalarını görmek mümkündür.

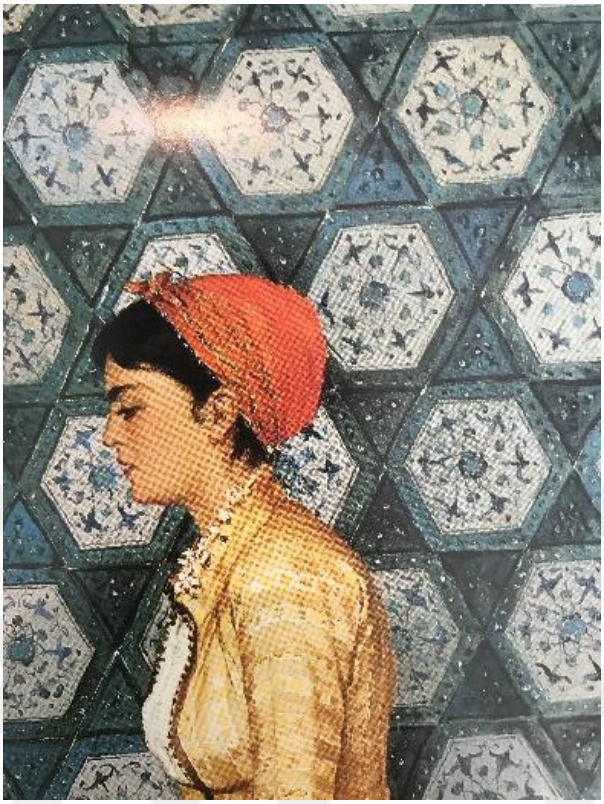
Resim 150:

Kuran Okuyan Kız

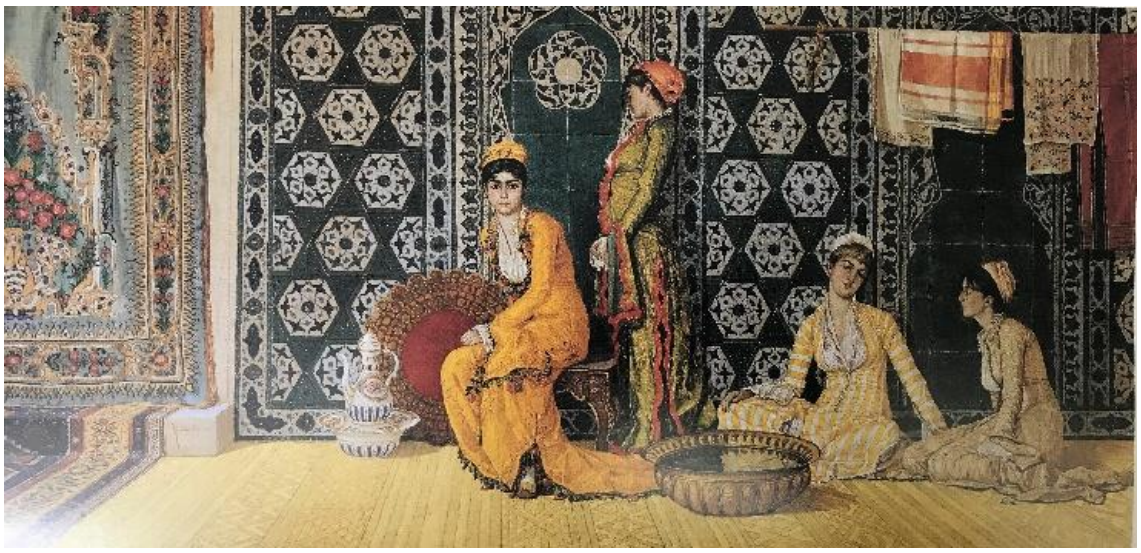
Resim 151:

Kuran Okuyan Kız Detay

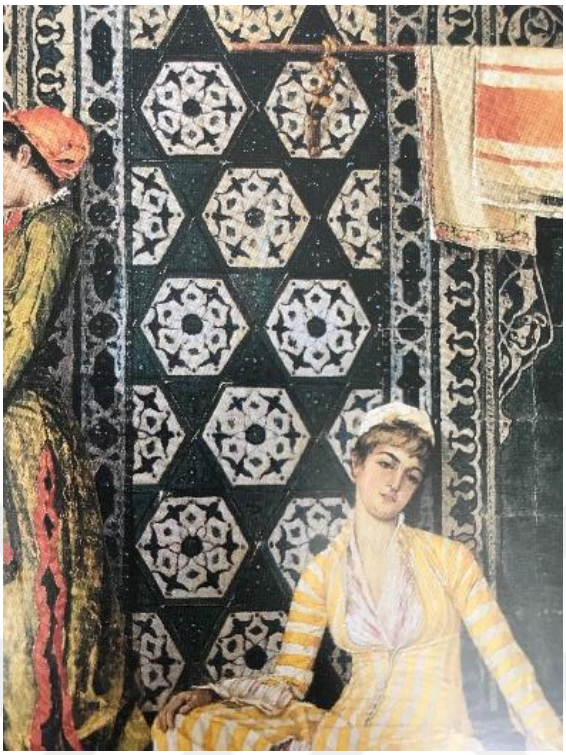
Resim 152:

Haremden

Resim 153:

Haremden Detay

Osman Hamdi Bey her iki eserde de altıgen formlu mavi beyaz ulama çiniler kullanmıştır. Edirne Muradiye Camii çinilerinde altıgen formlar üzerinde farklı tasarımlar uygulanmıştır. Ayrıca altıgen karoları çevreleyerek altıgenleri birbirine bağlayan ve yıldız formunu oluşturan üçgen turkuaz çiniler kullanılmıştır. Üçgen çinilerin üzerlerinde belli belirsiz desenler bulunmaktadır.

Resim 154:

Edirne Muradiye Cami

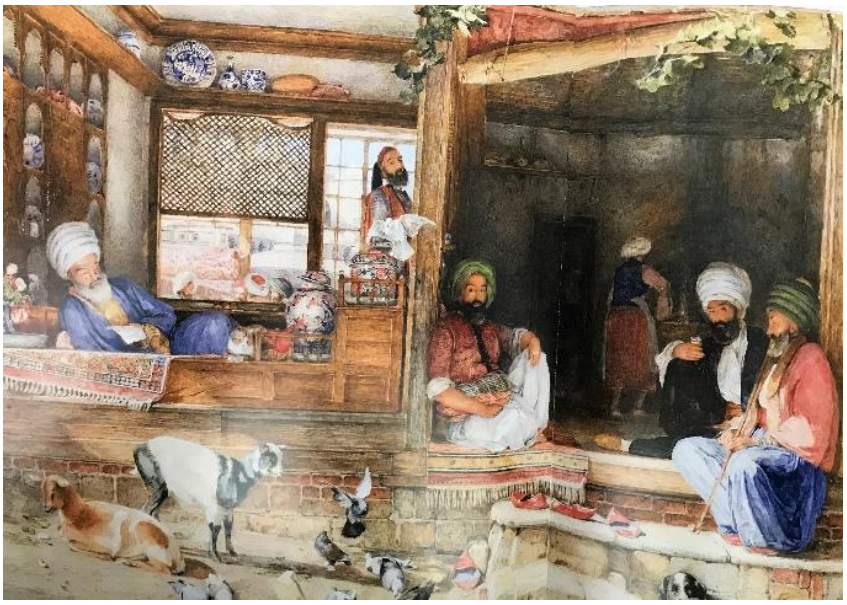

Fotoğraf: Begüm Özmimar

John Frederick Lewis' in Kebap Dükkânı ve Kuran Yorumcusu adlı eserlerinde resmedilen evani grubu çiniler ile Osman Hamdi Bey'in Haremden ve Kahve Ocağı adlı resimlerindeki evani çiniler karşılaştırıldı.

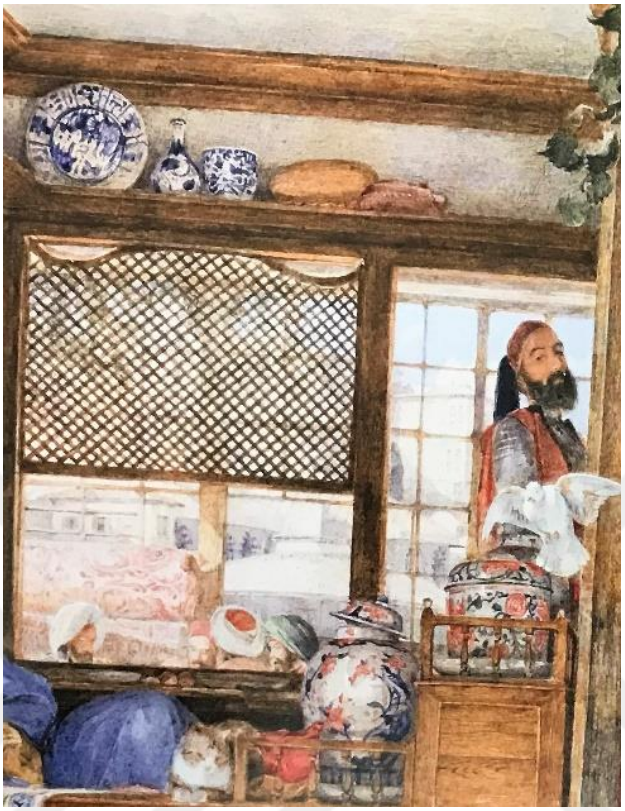
Resim 155:

Kebap Dükkânı

Resim 156:

Kebap Dükkânı Detay

Resim 157:

Kuran Yorumcusu

Resim 158:

Kuran Yorumcusu Detay

John Frederick Lewis Kebap Dükkanı adlı tablosunda resmedilen çiniler incelendiğinde, rafta duran evani tabak, ince boyunlu bir vazo ve saksı şeklindeki üç adet çinide de mavi beyaz renklerin kullanılmıştır. Ayrıca resmin ön tarafında yer alan ağızları kapaklı iki adet çini çalışmada kırmızı, kobalt ve beyaz renkler hakimdir. Ancak John Frederick Lewis' in resmettiği tüm bu evani grubu çinilerin ortak özelliği, desenlerin seçilebilir olmaması ve lekesel olarak çalışılmasıdır. Aynı durumu Kuran Yorumcusu adlı eserindeki kobalt, beyaz renklerin kullanıldığı saksıda ve arkada yer alan minik vazoda görmek mümkündür. Tüm bu çini uygulamalardan farklı olarak Kuran Yorumcusu adlı eserde resmedilen ince uzun vazoda minyatür bir insan figürü tasvir edilmiştir.

Resim 159:

Kahve Ocağı

Resim 160:

Kahve Ocağı Detay

Resim 161:

Haremden

Resim 162:

Haremden Detay

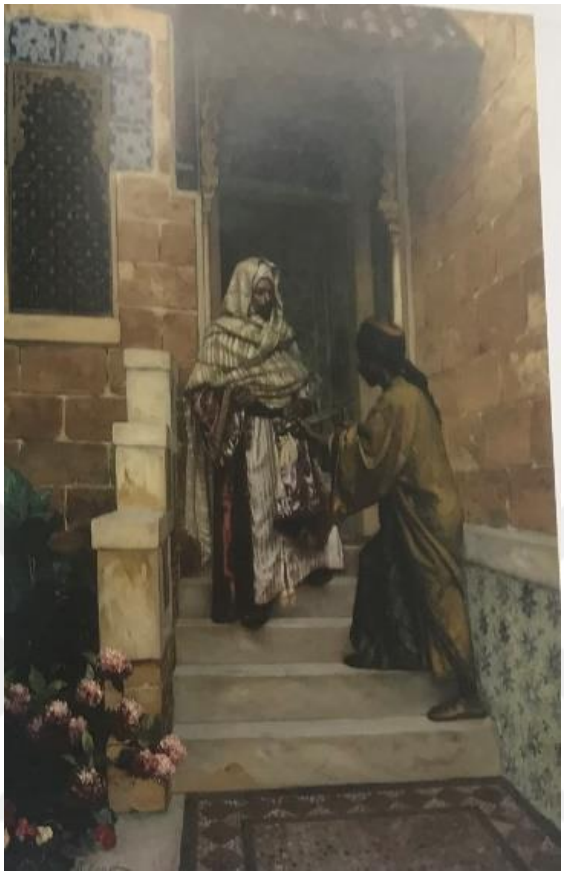

Osman Hamdi Bey' in Kahve Ocağı ve Haremden adlı eserlerinde resmedilen evani çiniler ile John Frederick Lewis' in evani çini uygulamaları karşılaştırılmıştır. Osman Hamdi Beyin lale, karanfil desenleriyle ve mavi beyaz renklerin dışında renkler kullanarak çalışması kompozisyon renk ve desenlerine olan hâkimiyetini bir kez daha gösterir.

Avrupalı sanatçılar eserlerinde, kimi zaman kendi kültürlerinden esinlenerek Batı çini sanatı özelliklerini kullanmışlardır. Rudolf Ernst' in Manikür, Banyodan Sonra, Tuvalet, Sunum, Harem'de ve Alexandre Josquin' in Odalık adlı tablolarında resmedilen çiniler bu özelliğe sahiptir.

Resim 163:

Sunum

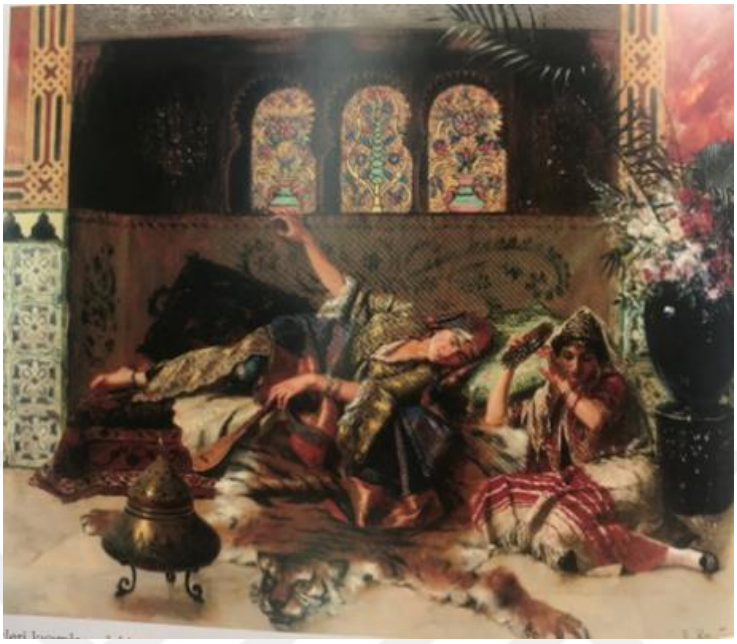
Resim 164:

Sunum Detay

Resim 165:

Harem' de

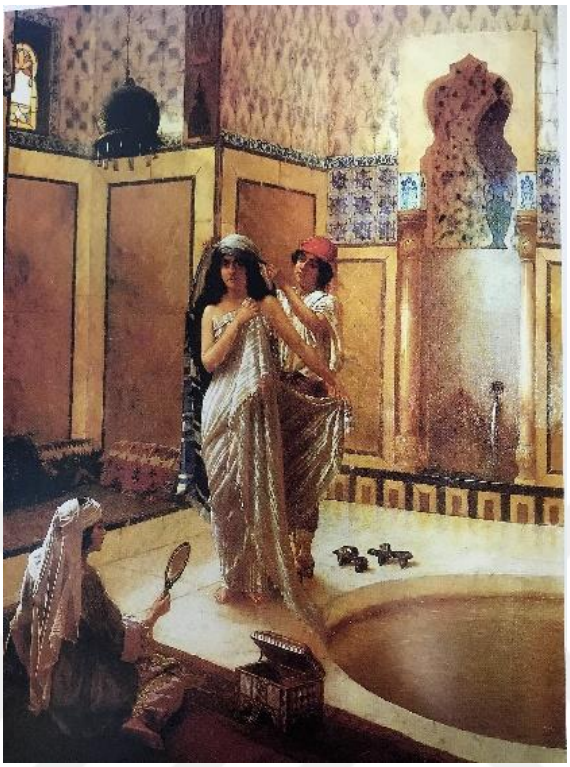
Resim 166:

Harem’ de Detay

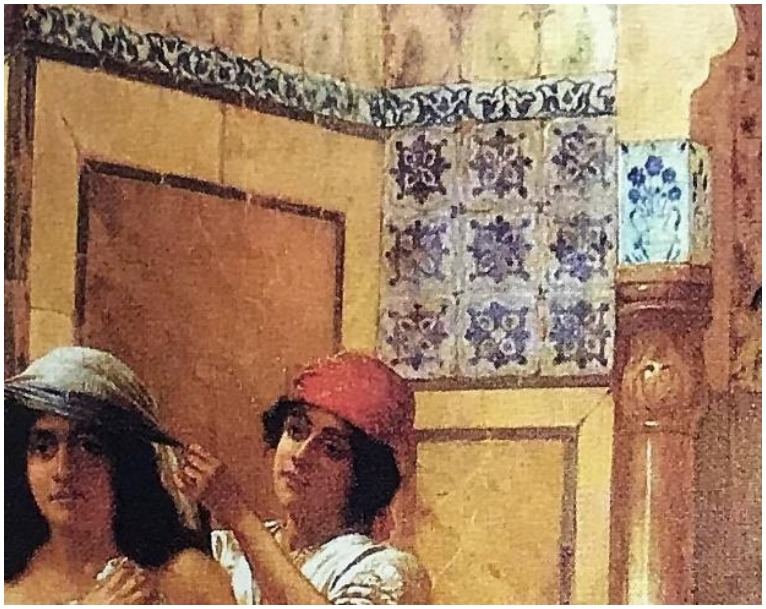
Resim 167:

Banyodan Sonra

Resim 168:

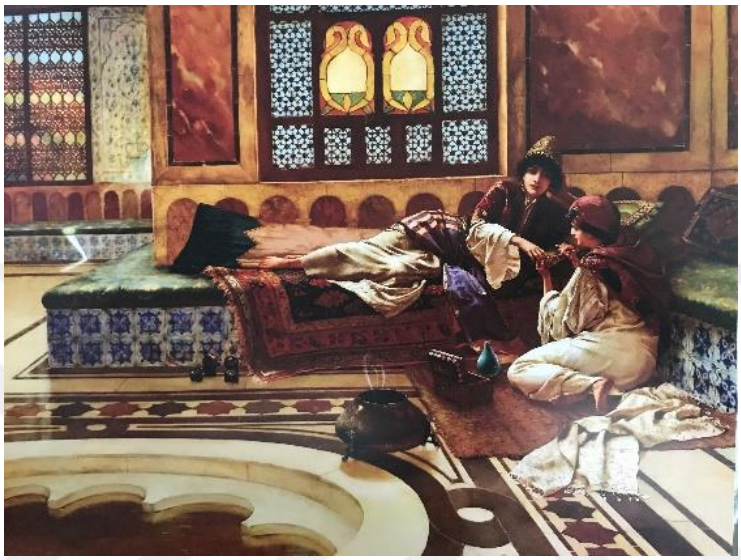
Banyodan Sonra Detay

Tez kapsamında ele alınan eserler ile Osman Hamdi Beyin eserleri karşılaştırıldığında Doğulu ve Batılı Sanatçıların Doğu tasavvurları, çini sanatının renk, desen, kompozisyon özelliklerini kavrayıp uygulama şekilleri arasındaki farklılıklar görülmektedir.

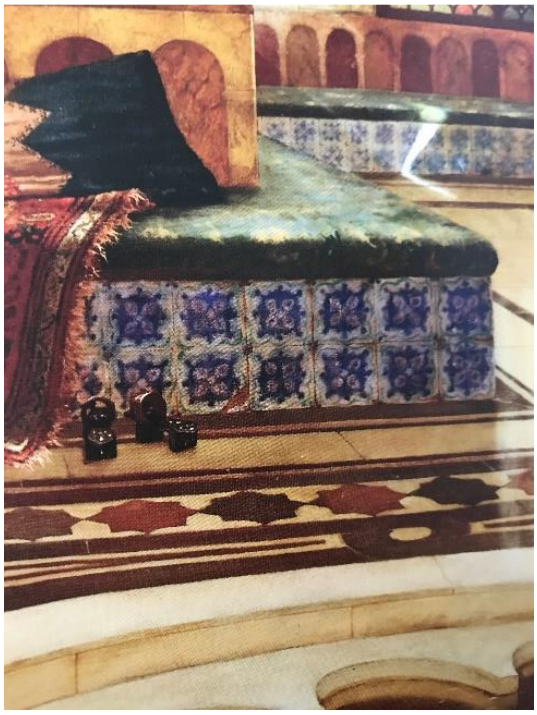
Resim 169:

Manikür

Resim 170:

Manikür Detay

Resim 171:

Odalık

Resim 172:

Odalık Detay

Ernst' in Manikür, Banyodan Sonra, Tuvalet, Sunum, Harem' de adlı eserlerinde kullandığı Avrupa çinileri aynı yahut benzerlik gösterirken Alexandre Josquin' in Odalık

adlı eserindeki çiniler Avrupa çinileriyle benzer geometrik formlardadır. Aşağıda ulaşılmış birkaç Avrupa çinisi örnek olarak paylaşılmıştır.

Resim 173:

Topkapı Sarayı Hollanda Çinisi

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Resim 174:

Topkapı Sarayı Hünkâr Sofrası Hollanda Çinileri

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Topkapı Sarayı Hünkâr Sofrası duvarlarını kaplayan Hollanda çinileriyle Rudolf Ernst' in resimlerindeki çiniler karşılaştırıldığında benzer formlar ve renkler ulama olarak kullanılmıştır. Ayrıca Ayasofya tuvaletinde ve Topkapı Sarayı III. Osman taşlığında bulunan Fransız çinilerinde form benzerlikleri görülürken renklerde sarı, yeşil tonlar kullanılmıştır.

Resim 175:

Topkapı Sarayı III. Osman Taşlığı Fransız Çinileri

Fotoğraf: Begüm Özmimar

Resim 176:

Porto, Geleneksel Portekiz Çinileri

Fotoğraf: https://tr.depositphotos.com/210321638/stock-photo-photograph-traditional-portuguese-tiles-different.html

Resim 177:

Azulejos, Portekiz Çinileri

Fotoğraf: https://tr.depositphotos.com/210321638/stock-photo-photograph-traditional-portuguese-tiles-different.html

Sonuç olarak; 19. Yüzyıl'da eserlerine çini sanatını yansıtmış oryantalist ressamlar ile Şark topraklarında doğmuş, o kültürü almış, sanatıyla, mimarisiyle iç içe olan Osman Hamdi Bey' in eserleri ele alınarak çini sanatının Doğu ve Batı tasavvurları görülmüştür. Osman Hamdi Bey belgelere dayalı gerçekçi bir üsluba sahipken Avrupalı sanatçılar eserlerinde, kimi zaman kendi kültürlerinden esinlenerek kimi zaman da masalsı bir Doğu tasavvuru ile resmettikleri çini detaylar, daha soyut, desen özelliklerinden uzak çini temsilleri olarak yansıtılmıştır. Çini sanatının Doğu mimarisindeki etkisi Batılı Oryantalistleri de büyülemiş ancak bu meşakkatli sanatı yine en doğru, gerçeğe en yakın şekilde ilk Doğulu Oryantalist ressam olan Osman Hamdi Bey yansıtmıştır.

KAYNAKÇA

Ahmad, F. (2016), Modern Türkiye'nin Oluşumu, (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: Kaynak Yayınları.

Arlı, B. D. (2000), Oryantalizmden Çağdaş Türk Resmine, İstanbul: Creative Yayıncılık. Artam, O. (2016), Oryantalizm, İstanbul: Antik A. Ş. Kültür Yayınları.

Aysan, Y. (2007), Türk Resim Sanatının Bir Asırlık Öyküsü, İtanbul: Rezan Has Müzesi Yayınları

Baysal, V. : İçimsoy, A. O. : Dağlı, Y, (2007), Antik Dekor 1-100 " Geçmiş İle Geleceği Birleştiren Dergi", İstanbul: Antik A.Ş. Kültür Yayınları

Cezar, M. (1995), Sanatta Batı' ya Açılış ve Osman Hamdi, İstanbul: Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı Yayını.

Çaycı, A. (2015), Oryantalizm Oksidentalizm ve Sanat, İstanbul: İnsan Yayınları.

Eldem, E. (2015), Osman Hamdi Bey izlenimler 1869-1885, İstanbul: Doğan Kitap.

Germaner, S. : İnankur, Z. (2002), Oryantalistlerin İstanbul'u, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınlan.

Germaner, S. : İnankur, Z. (1989), Oryantalizm ve Türkiye, İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları 4

Gombrich, E. H. (1997), Sanatın Öyküsü, (E. Erduran ve Ö. Erduran, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.

Güngör, G.: Tromans, N. (2008), Doğu'nun Cazibesi Britanya Oryantalist Resmi, İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

Karadeniz, A.(2014), Özel Koleksiyon Müzayedesi II. Bölüm I, İstanbul: Beyaz Müzayede.

Kula, O. B. (2010), Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Lewis, B. (2015), Modern Türkiye'nin doğuşu, (B. Turna, Çev.) İstanbul: Arkadaş Yayıncılık.

Little, S. (2013), İzmler- Sanatı Anlamak, (D. N. Özer, Çev.) Yem Yayın.

Ousterhous, R. : Holod R. (2011), Osman Hamdi Bey & Amerikalılar, İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

Ögel, Z. (2014), Polonya sanatında Oryantalizm, İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

Öndeş, O. : Makzume, E. (2003), Osmanlı Saray Ressamı Fausto Zonaro, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özsezgin, K. (2014), Osman Hamdi-Çağdaş Sanatımızda Son Osmanlı, Kaynak Yayınları.

Roberts, M. (2016), İstanbul Karşılaşmaları Osmanlılar Oryantalistler ve 19.Yüzyıl Görsel Kültürü, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Said, E. W. (1999), Oryantalizm, İstanbul: Pınar Yayınları.

Said, E. W. (1999), Şarkiyatçıllık - Batı'nın Şark Anlayışı, (B. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Uslu, S. S. (2011), Uzun Yolculukların Ressamı Alberto Pasini, Antik Dekor. 122, 98-104

Zürcher, E. Jan (2000), Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, (Y. S. Gönen, Çev.) İstanbul: İletişim Yayıncılık.

http://www.jeromefinearts.com/portfolio/frank-dillon-1823-1909/, 2019

https://www.mutualart.com/Artist/Hippolyte-Plantet/190D0DB5279F59CB, 2019

https://rehs.com/Edouard_Bernard_Debat-Ponsan_Bio.html, 2019

https://rehs.com/Victor_Marais-Milton_Bio.html, 2019

https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/osman-hamdi-beyinkuran-okuyan-kiz-tablosuna-rekor-fiyati-veren-belli-oldu,O9qAdHfjh0mQrUwk27fPtQ/zFUTGaR-kE2LyYAFGRkXKw

https://tr.depositphotos.com/87253328/stock-photo-the-ceramic-tiles.html

https://collections.vam.ac.uk/item/O78724/a-room-in-the-house-watercolour-dillon-frank-ri/

ÖZGEÇMİŞ

Begüm Özmimar 30.06.1987 yılında İstanbul' da doğdu. İlk, orta ve lise eğitiminden sonra Trakya Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda ön lisans eğitimini tamamlayarak dikey geçiş sınavı ile Sakarya Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümünde lisans eğitimine başladı. Lisans programının son yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinden Pedagojik Formasyon eğitimi aldı. 2016 yılında Çini Anasanat Dalı'nda bölüm birinciliği ile bitirdiği lisans programından Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü' nde yüksek lisans programına başladı.

2005 yılından bu yana pek çok sergi ve projede yer almıştır. 2019 yılında "Geçmişe Dair" isimli kişisel sergisini açmıştır. Minyatür, çini, kalemişi, cam fizyon-vitray ve restorasyon alanlarındaki çalışmaları devam etmektedir.